

www.dignityonline.org.uk

Mutomo 1:

Bupilo bwa Kala

Bañoli: Sarah Small,
Jon Paul Witt,
Alan Scantlebury
ni Jo Kimball

Mutomo 1

Bupilo bwa Kala

*'Bata bizwa likota za kuluka,
Simela sa Mulena
Kuli a lumbwe kasa ezize'.*

Isaya 61:3b

Mutomo 1: Bupilo bwa Kala, Patalazo ya Pili, Yenda 2017

Liswanelo© Dignity 2017. Liswanelo kaufela libulukilwe.

Muambole niba Dignity

Ka Poso: 6 Barlow Moor Road, Didsbury, Manchester, M20 6TR, UK

Ka likepe: hello@dignityonline.org.uk

Ka muhala: +44 (0)7340 753 937

Buitumelo

Dignity I itumela ku Jesu ka bupilo bwa fa bo luta lemuha mwa buka ye.

Dignity I itumela ku mutu kaufela ni kwa sepo ye konile ku beiwa kwa musebezi.

Musebezi wa Dignity

Dignity I kena mwa silikani ni bao baba fumaneha kwa libaka zakwa matakanyani ni ku susuweza mipilelo ye fetuha ni ku tisa tukuluho mwa lilalo kwa bunjebwe ka silikani ni Jesu. Lufumana se ku zwelela kwa Likwataza Bupilo, ze etelezwi ki Makresite bamwa likwata zamwa lilalo zeo ze luta batu kuli ba zamaye bukaufi ni Jesu ni ku bonisa lilato la hae ku bao baba pila mabapa ni bona. Ka musebezi wa luna lwa bona batu inge ba pila mipilelo ye minde luli ni ku ba siyemba sa limakazo zaka zazi ni zazi. Mufumane ka butungi fa www.dignityonline.org.uk

Sikwata sesi etelezi Mutomo

Baŋoli: Sarah Small, Jon Paul Witt, Alan Scantlebury ni Jo Kimball

Babali Basizo: Cornelius Chalwe, Gervas Chalwe ni Dorothy Jikubi

Ba Tundululi: Rachel Warner, Mark Vermes, ni Abigail Cummings

Batoloki: Moses Musukubili

Lipuzo zamwa Bible

I tolakilwe kuzwa mwa Holy Bible, New International Version® Anglicized, NIV® Copyright © 1979, 1984, 2011 by Biblica, Inc.® Liswanelo kaufela li bululukilwe. Lisebelisizwe ka mulawo wo ŋonzwi wa bazibahazi.

Maswayo a kuetelela

Maswayo a etelela a ezizwe niba Metro Icon Studio 5 patalalizwe ki SyncFusion. Maswayo a sebelelisizwe ka tumelano.

Mutomo

Mutomo ki tuto ye tusa batu ku hula ni ku ziba mwa silikani sa bona ni Mulimu ni kuba susuweza ku tusa lilalo za bona. Ne inozwi kufa batu lisebeliso sakata zeo likona ku sebeliswa mwa libaka ze shutana za lifasi ki likwata ze shutana mwa lifasi kaufela. **Mutomo** ki kalulo ya libuka ze ne, yemwi ni yemwi ina ni likalulo ze lishumi ka ze talu lituto za sikwata.

Mutomo I konile ku inoliwa ki baitomboli baba zwelela ma neku a shutana a lifasi, niku baka nyiwa niku tundululwa ki ba Dignity.

Mutomo 1: Bupilo bwa Kala i lelezwi bao babasali ba ba nca mwa tumelo kamba baba sina tumelo. Kuzwelela kwa makalelo a sina i etelela batu kwa makalelo a tumelo ni ku ziba Mulimu.

Mutomo 2: Bupilo bwa Hula iyaha makalelo awo tumelo i kona ku hulela ni kufa kutwisiso ya lituto za ku sebelisa Bibeke ni tapelo.

Mutomo 3: Bupilo bwa Bupwa i tokomela a hulu ka mipilelo yaba lutiwa mwa silalo moba konela ku tiseza shutano kuze ba potolohile. Mulumeli ya makete sakata wa I zwalulula bupilo bo bakanile ku fiwa mwa silalo sa bona kwa batu babamwi.

Mutomo 4: Bupilo bwa Hula i luta kuli Mukreste ya hulile u bonahala cwañi. Buka i zwela pili cwalo ka mikoloko ya lituto, kutungisa niku li toloka ka butungi.

Bañoli

Mutomo 1: Bupilo bwa Kala neyi ñozwi ki ba Itomboli ku zwelela maneku a shutana a lifasi. Bañoli ba ba ekelize kwa buka ye ba ñozwi fa ka kuya ka litaku za kupeta.

Cornelius Chalwe kiba Eteleli ba Sikwata sa Kutiyisa ni Dignity, bo mupurisita mwa Angelikeni, muyemeli wa shutano ni mususuwezi wa kuhula ni puluso ya batu ba Mulimu. Ba lata Mulimu, ba lumela kuli linzwi la hae li tisa tukuluho ni ku kwalula lilalo ni minzi ku Mulimu.

Kalulo 11

Alan de Wet baba ipiza kuli ki bachaziba ba zwelopili, balimi, babanyezi, mushemi wasina ni mulikani ya kutaza, kuluta mi fa ba ñola. Lwa ba ziba kuli ki batu baba lata a hulu Mulimu ni bao ba ikabela bupilo bo Mulimu afa kuzwelela kwa manzwi a hae.

Kalulo 6

Kurt Francis ki ba Buleli Babatusa kwa Ruthin Christian Fellowship mwa Wales. Ba nyezi bo Ann, bana ni banna ba 3 baba hulile ba sishimani mi fa ki bo Sukulu baba ikutwa hande. Ba tabela a hulu kubala libuka ni kuba ni nako ya bona ni balikani ba bona ni mabasi mi fo kumwi ni papali yaku yamba.

Kalulo 2

Mary Hardy neba tile kwa tumelo ye pila ku Kreste hane basali ba ituti mwa Manchester, England. Ba nyezwi kubo Randall mi ba beyile lilimo za bona kwa lubasi lwa bona lolu 6, ki maloti kwa sikola sasi Kreste ni ku luta kwa hae. Ba ikola ku ba ni lubasi lwa bona, kubala, kulima miloho, mishobo ni makande a kale.

Kalulo 7 ni 8

Jo Kimball seba konile kubeleka ni Dignity ku zwa 2008, kuzamya a hulu mwa linaha sihulu naha ya Zambia kuyo beleka ni Likwataza Bupilo ni Likwataza Kuyaha. Kiba onga-ongi niba susuwezi baba fumana tabo mwa ku bona kuli batu babamwi ba zwela pili ni ku ituta kuli ku talusañi ku latiwa ki Jesu.

Kalulo 5

Ben Jeffery kiba eteleli ba Soul City, keleke yene ba kalile niba fumahali ba bona bo Emma mwa Stockport, UK. Ki baba mwi ba sikwata sa New Thing Global Operation sesi sweli ku tisa shutano mwa lifasi sesika kala 10,000 likeleke ze ka ichala ka silimo sa 2020.

Kalulo 1

Tobbias Ngala kiba Buleli ba Trinity Chapel mwa Mombasa, Kenya. Bana niba fumahali ba bona bo Joyce ni ba fuyauzwi ni bana ba sizani baba beli, bana ni nyolelo ye tuna luli yak u chala likeleke ni pono yaku likeleke zaku fa bupilo mwa muleneñi – ni muleneñi ni litolopo mwa lifasi la Africa. Ba zwela pili mwa kuluta ni kuetwelela ba buleli niba zamaishi.

Kalulo 10

Sarah Small neba hulezi mwa Yorkshire ni kuyo ituta za Litumelo ni Silumeli mwa Manchester. Kulatelela lilimo ze 10 zaku sebeza ka buitomboli mwa UK ni mwa Africa, fa ba inzi mwa musebezi wabu lumiwa mwa libaka za tolopo mwa UK. Ba tabela bu eteleli bwa mwa keleke, musebezi wa buitomboli ni bupilo bwa silumeli bana ni banna ba 2 mi bakonile ku feleleza MA mwa Tuto ya Mubuso.

Kalulo 4, 9 ni 13

Jon Paul Witt ki batateki ba Dignity mi ba sebelize ni likeleke mwa linaha ze ñata. Ki ba hupuli, batateki, boevangelisiti niba isi ba bulumiwa. Jon ba nyezi bo Judith mi bana ni bana baba 3. Ba pila mwa Zambia ni mwa UK. Nyolelo yabo Jon ki ku bona batu haba taha kwa ku ziba Jesu ni ku tisa shutano mwa libaka moba pila.

Kalulo 12

Muñoli wa Kalulo ya bu 3 u tabela ku siyala inge asa zibahali.

Mainelo

Mwaku sebeliseza buka ye	1
Kubabalela banana ha luli fa Sikwatasa Bupilo	7
1: Bupilo bo Bunca Kuzwelela ku Mulimu	10
2: Bupilo bwa Mulimu ku Luna	22
3: Bupilo bo Bunca Bwa Hula	32
4: Kuikabela Bupilo bo Bunca	42
5: Kuhula mwa Lubasi Iwa Mulimu	52
6: Mwasibaka sesi Kuzize ni Mulimu	62
7: Bibeke ki ñi?	74
8: Mwa ku Itutela Bibeke	88
9: Tapelo ki ñi?	98
10: Kulapela Hamoho	108
11: Kulumbeka Hamoho	116
12: Moya o Kenile Ufa Bupilo	126
13: Tundululo ya lituto	136

Mwaku sebeliseza buka ye

Buka ye ipangezwi ku sebeliswa sina tuto ya sikwata. Ki mutu fela yo a etelezi kalulo ya tokwa kuba ni buka. Muswanela ku lika feza kalulo kaufela ka liholo ze 1.5 - ku Isa kwa liholo ze 2. Ha iba mutokwa nako ye ñata, mukona ku feza kalulo i limwi 1 ka libiki ze 2.

Mwa ku etelela kalulo

Ki kwa butokwa ku bona kuli mulumelela mutu kaufela mwa kalulo. Haki kuli mwendi ki kalulo fela yaku bala kalulo niku bulelela batu seo se ba swanela ku eza. Lu lumela kuli mutu kaufela una ni sesimwi sa butokwa seo a kona ku luluta mi seo Mulimu a luluta ka bao batu baba lupotolo hile. Hakuli cwalo, likalulo li ñozwi ka mukwa wo batu kaufela ba swanela ku bulela. Kuna ni litimana za ku hupula, lipuzo, lipapali, makande nili ngambolo zeo lika tokwa kuli mutu kaufela ange kalulo.

Sina mueteleli wa sikwata mu swanela ku kala lingambolo ni ku litusa kuli li zamaye ka swanelo, kono haki kuli muyeze lika kaufela munosi.

Mu swanezi ku susuweza batu babana ni maswabi baba kuzize ku lika kuli ba bulele haba kona. Mu swanezi ku susuweza batu baba bulela a hulu mwa sikwata kuli ba kone kufa sibaka kuku babamwi kuli ni bona ba kone ku bulela maikuto a bona.

Zeo mutokwa mwa kalulo kaufela

Li kalulo li ezizwe kuba ze bunolo kuli lisike za tokwa lisebeliso ze ñato. Muka tokwa:

- Buka ye ku mutu yaka etelela kalulo
- Bible (kwa tusa haiba kuli batu ba sikayi mwa sikwata baka taha nima Bible, kono haki fapelezo)

- Liñoliso niza ku ñolela, ze lika belekiswa mwa likalulo za ku eza. Muswanezi ku susuweza batu ku taha ni zona kuzwelela kwa mandu a bona.

Haiba kuli kuna ni sesimwi sesi tokwa hala, se sita lemuhiwa kwa makalelo a kalulo kuli si tokwa hala kayi. Muswanela ku likisa lika ze ka nako.

Maswayo a ta mi tusa

Kumi tusa ku etelela kalulo lu konile ku beya maswayo ku mi bulela kuli kalulo isi toloka. Maswayo a supelizwe mwa tasi ni toloko ya ona. Mube ni nako fa ya ku ziba kuli liswayo ni liswayo lisi talusa ni ku talima mwa likalulo ni ku bona kuli maswayo a konile ku sebeliswa cwani. Se sika tisa kuli mufumane bu nolo kwa ku etelela kalulo.

Kuitukisa

Ku bona kuli kalulo kaufela I zamaya hande kuna ni lika zeo mu swanezi kuitukisa. Ze linga ku bona kuli muna ni lika zeo muka tokwa mwa kalulo yeo mu itukiselize ni ku lukisa ba itomboli pilio musika yo kopana kale. Muswanezi ku likisa ze mazazi nyana musika yo kopana kale kuyo ituta kalulo kuli mube ni nako ya buitukiso ni zeo mutokwa kuli li eza hale.

Mulelo

Kalulo ni kalulo I kala ka mulelo. Ye ita mi etelela ku seo muluta sikwata ni seo mutokwa kuli mutu kaufela a kone ku utwisisa kasa mulaho a ku feza kalulo. Muswanezi kuba ni milelo ye mwa muhupulo wa mina nikuyi ipuza mina bañi haiba mwa tusa batu kuli fita ku yona. Ki maikuto a ku kala ku ikabela ona ni sikwata.

Bubali bwa ku hupula

Mutu kaufela u swanezi ku ituta bubali bwa ku hupula ni ku konaku bubulela kasa mulaho a kalulo. Muswanezi kuba luta kaku bala bubali bwa kuhupula ni kubapanya mwa Bibe le ka kutumusa kwa

sikwata. Cwale mubu bale hape kona fa cwale fa mubale ka kupumela – pumela, ka likalulo ze kuswani, mu lumelele sikwata kuno kutela mo mu bulelela. Mukutele kalulo yeo, inge muzwela pili ku tundulula inge batu baba peta mukanga ku fitela mane mutu kaufela haka kona ku bulela bubali bo ku sina tuso ya mina. Musuweze batu ku likanyisa ni kukutela ba linosi.

Likande

Makande ki kalulo yeli ya butokwa yak u zibahaza tuto ni ku ituta ku sesimwi si bona hala ku swana. Mutu kaufela u tabela ku utwa makande mi a bunolo kwa ku hupula! Hamu bulela likande kwa sikwata, mulike ku bona kuli lina ni bupilo ka kuba mwa papali. Haiba kuna ni yomumwi yali chaziba mwa ku takunguta kuka ba hande ku mukupa kuli ano bulela makande awo. Mubone kuli mw aba kupa pili kalulo isika kala mi muba fe nako yaku itukisa.

Zibo ya Bibebe

Kalulo ni kalulo ina ni Bubali 1 mwa Bibebe bwa ku bala, zemwi lina ni ze ñata. Haiba kuna ni batu mwa sikwata babali likwala kwa ku bala mwa kona kuba kupa kuli ba kone ku bala. Mukone kuba kupa ka bunako ili kuli ba kone jku fita mwa teni kamba ba kona ku bulela kuli haba tabeli. Mulemuhe kuli batu babamwi haba koni ku bala ha muba bulelela fa pila a batu ili fo haba koni ku hana mi itaba swana sina kuba swabisisa.

Kubulela

Kuna ni libaka ze tokwa ku baliwa kaku tumusa mwa buka. Hamuze mu fita mwa likalulo ze mu swanezi kuno kuza ka nako ni nako, sihulu ka sa mulaho a manzwi a butokwa, mi mubuze batu hai b aba konile ku utwisisa seo mu konile ku bulela. Haiba haba sika utwisisa, muka tokwa kukutela kalulo kamba ku ambola sesimwi se sikona kuba tusa kuli ba utwisise.

Lingambolo

Ku alaba lipuzo ni lingambolo za lika ku tusa kuli batu ba itute ni ku lemuha lika zemwi ka lwa bona. Ye iba tusa kuli ba kone ku hupula. Hamu bona liswayo la puzo ki kwa butokwa kuli mubuze lipuzo kwa sikwata ni ku susuweza batu babamwi kuli ba kone ku alaba. Fo kumwi lipuzo kiza lingambolo mwa tukwata nyana. Haiba kalulo imi taluseza ku, muswanele ku aba batu mwa tukwata twa 3 kamba 4 niku ba fa nako yaku ambola puzo. Kasa mulaho tukwata tu kuta ha moho mu swanezi ku lumelela nako kwa sikwata ni sikwata ku ikabela to ilimwi kamba ze peli ku zeo ze ba ambozi.

Ha iba kuna ni lipuzo ze ñata kamba bubali bwa Bibebe bo batu ba tokwa mu kona ku susuweza mutu yo mumwi kwa sikwata ni sikwata ku shimba sinepe sa lipuzo zeo ka kusebelisa ma foni a bona kamba ku itukisa ka bunako ka kuñola ma pampili a mañata nyana a lipuzo zeo.

Zakueza

Batu ba ituta kaku ba ni lipapali ni ku eza zemwi. Zakueza li tusa ze ku ezahala. Muswanezi ku bona kuli mutu kaufela uba ni kalulo ya kueza mwa papali mi muba susuweze kuli ba kone kuba ni lisheya habaze ba bapala!

Tapelo

Seo Mulimu a si bulela kwa batu ka nako ye kisa butokwa luli. Lutabela ku susuweza sikwata sa mina kuno lupalela yo mumwi ni yo mumwi mwa linako ze konahala. Ha mubona liswayo le mu swanezi ku kupa batu kuli ba lapele. Kuna ni mikwa ye miñata ye shutana yaku lapela ye sebelisizwe mwa buka mo. Fo kumwi sikwata sika kupiwa kuli si lapele ha moho, fo kumwi ki mwa tukwata nyana ni fokumwi mw aka bubeli. Fo kumwi batu baka kupilwa ku lapela ka kutumusa ku Mulimu mi ka linako zemwi batu ba kupiwa ku lapela inge ba kuzize. Ki kwa butokwa kuli mwa fa nako ye ñata kwa ku lapela niku susuweza batu kuli ba kone ku telaza seo Mulimu a si

bulela.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Mu swanela kuba tolokela ka tokomelo ku bona kuli batu ba utwisisa niku ba susuweza kuli ba kone ku eza mwa hala biki. Kwa makalelo a tuto, mu fe batu nako yaku bulela seo bailo eza kuze ne muba file.

Kupaka

Kikwa butokwa kuli lwa supeza lilato la Jesu kwa batu baba pila mabapa ni luna. Lwa kona ku eza cwalo ka linzila ze shutana. Kalulo ni kalulo I lufa maikuto ka mo lukona ku ezeza se. Mu swanela ku toloka se ka tokomelo kwa sikwata ni ku susuweza mutu kaufela ku eza kalulo ye mwa hala biki. Sina ha lusupeza lilato la Jesu ku bao ba pila mabapa ni luna lu lumela kuli Jesu uka chinch mi pilelo ya bona niku tisa tukuluho. Kukaba hande ku susuweza ba sikwata kuli ba kone kuñola batu baba konile ku bulela ni bona sina kalulo ya za kueza biki ye niku ba susuweza kuli ba kone ku lapelela batu bao.

5

mizuzu

Nako

Mwalibaka zemwi lu konile ku beya nako ye hulelwa ye za ku eza ikona kunga kamba nako ye kona ku ngiwa mwa ngambolo. Ye ika mitusa ku bona kuli kalulo yeo I ezahala mwa nako ye swanela.

Bubali bwa Bibele ni mo lifumaneha

Ha mubona libizo kamba nombolo inge I beilwe mubamba sina cwana Lisamu 1:4-6 I mi supeza kwa bubali bwa Bibele. Ye italusa kuli muswanezi ku bala mwa buka ya Lisamu, kauhanyo 1 bubali 4 kuisa 6.

Kubabalela banana ha luli fa Sikwatasa Bupilo

Hamoho lu tile ni milawo ye bunolo ili kuli bana ba luna ba balezwi kamba ba inzi kwa hae kamba ha bali kwa Sikwatasa Bupilo. Mi lawo ye ki yeminde ni kuibeya kwa mipilelo ya luna cwalo. Kamba lu sebeza mwa misebezi ya luna, kwa keleke kamba ni balikani, Mulimu u tokwa kuli bana ba luna baba balelwa.

Mutu kaufela ya taha kwa sikwata uswanela ku bona kuli bana ba bona ba balelwa kwa hae ni kutokomelwa ki mutu mutu yo mumwi kamba mu tahe ni bona kwa mukopano.

Baeteleli ba sikwata ba swanela ku hupulisa batu kuli ba bone kuli banana bamwa pabalelo kwa haemi ba siyezi mwa tokomelo ya mutu mi mubone kuli ba nana ba amu helwa mwa sikwata.

Kaufela ya inzi mwa sikwata ya sebeza ni banana asike a sebeza a nosi kono ni yo mumwi kamba ni batu babamwi baba beli. Haiba ki batu baba beli, basike ba zwa mwa lubasi luli mumwi.
(Baswanelaku zwa mwa mabasi a shutana.)

Bawo ba basebeza ni banana mwa sikwata ba swanela kuba kuli neba tahanga kwa sikwata hañatakali kweli ze 3.

Baeteleli ba sikwata ni batu kaufela bamwa sikwata ba sike ba shimba maswaniso a banana habanzimuza ku eza mwa Sikwatasa Bupilo.

Haiba kuli banana ba ikabela lico fa mukopano wa sikwata, mu bone kuli lico zeo likenile kuli liciwe.

Batu basikwata haba ya kwa kupotela mabasi mwa minzi ba swanela ku zamy ka bubeli, ka mutalabana ba ba 2 kuyo potela muuna kamba basali ba ba 2 bayo potela musali.

Za kuñola

Bupilo bo Bunca Kuzwelela ku Mulimu

'Ni tile kuli mu kone
kuba ni bupilo, niku bu
fumana ka kutala.'

Johani 10:10b

Kuitukisa

Seo mutokwa mwa kalulo ye:

- Siñoliso ni mpampili sa mina na amamwi a ñambekelo mwendi kuna ni yo mumwi yasike a yo shimba.

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibebe?
- Kukupa mutu kaufela kuli a tise siñoliso ni mampampili?

Muamuhezwi

Ku kona kuba kwa butokwa kuli batu mwa sikwata haba zibani.

Muswanezi ku kala biki ye ku kuba bulelela libizo la mina ni kukupa mutu kaufela kuli a bulele sikwata mabizo a bona. Muswanezi kuitumela ku mutu kaufela kwa ku taha niku ba tolokela seo sika eza hala mwa sikwata. Mu bulele ka bukuswani, tapelo ya buitumelo.

5

mizuzu

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye mwa biki ye kiku utwisisa kuli ku latelela Jesu ku talusa kuli lwa kona ku kala since; ku kona kuba ni makalelo a manca a bupilo bwa luna. Mipilelo ya luna ya kale buswalezwi kuya kuile. Inge lusika ziba kale za Mulimu; fa lwa ziba Mulimu.

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibebe ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

5

mizuzu

Ni tile kuli mu kone kuba ni bupilo, niku bu fumana ka kutala.

Johani 10:10b

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata.

Hetty Green na biziwa kuli ‘Walukato yo Mutuna mwa America’. Walukato ki mutu ya kubukanya sifumu sesi tuna, kubuluka masheleñi amañata ku bona bañi kono ba sebelisa fela a manyi nyani sina moba konela.

Kwanda a kuba ni masheleñi a mañata, Hetty na pilile sina mutu ya njebwahezi ka kuli nasa tabeli ku sebelisa masheleñi ana na ni ona. Na bulezi kuli na change polichi ye bata kakuli na hupula kuli ne ku tula a hulu ku futumaza menzi a lico za hae. Mwana hae wa sishimani na fumani kolofalo ye tuna yakwa liwutu kono na hanile ku mulifela likalafo kona kuli liwutu la hae neli pumilwe kwa mubili kaufela. Na timezi ka sa mulaho a kanyi ya kuli mabisi a kauhanyizwe a bu tokwa kufita ku leka kaufela mabiusi.

Fo Hetty ha timela ka 1916 kaufela zana na ni zona neli kona kulikana bo lule ka \$100 milioni. Awo neli masheleñi a mañata a hulu ka silimo sa 1916 mi asali a mañata. Mwa kona ku hupula kuba ni masheleñi a kuma fo kono musa pila ka manyando sina mutu ya sina? Hetty nana ni lika kaufela zeo na tokwa kono nasa koni ku pila bupilo bwa na swanela ku pila.

Lingambolo

Mubuze sikwata kuli neba ka kona ku eza sika mani hane baka yola masheleñi a mañata?

3

mizuzu

Mulumelele mutu kaufela ku fitisa maikuto.

Zibo ya Bibe

Mubale Maefese 2:1-9 kwa sikwata:

¹*u zusize ni mina, ba ne mu shwile mwa milatu ni mw alibi za mina,*

²*Ili ze ne mu ya ka zona kale, ka mukwa wa lifasi le, ka mukwa wa*

mulena maña a mata a inzi mwa sibaka sa mbyumbyulu, ili moya o nzo sebeza mwa ban aba ba ikanyisa. ³Ni luna kaufela ne lu li ba ku bona pili, lu nze lu ya ka litakazo za nama ya luna, lu eza se si latwa ki nama ni ka maikuto a luna; mi ka ku pepwa kwa luna ne lu li ban aba buhali sina ba bañwi. ⁴Kono Mulimu, kaha ki ya luwile sishemo, kabaka la lilato le lituna la lu latile ka lona, ⁵Ha ne lusa shwile ka lifoso za luna, u lu pilisize hamoho ni Krete, (kakuli lu pilisizwe ka sishemo); ⁶Mi u lu zusize hamoho, mi wa lu inisa hamoho mwa mabaka a kwa lihalimu ku Jesu Krete. ⁷Kuli mwa linako za kwapili, a bonahalise bufumu bo butuna ku fita bwa sishemo sa hae, ka musa wa hae wa lu ezize ku Jesu Jesu Krete. ⁸Kakuli mu pilisizwe ka sishemo, ka tumelo; ha ku zwi ku mina, ki mpo ye zwa ku Mulimu; ⁹Hasi ka misebezi, kuli ku tokwe ni yaka itumba.

Lwakona ku teleza kwa likande la Hetty Green niku hupula kuli ha luna kuba sina yena, kono buniti ki bwa kuli mpo ya Mulimu ya bupilo kiya butokwa ku fita lika kaufela zeo masheleñi a kona ku lifa, mi buñata bwa luna lupilanga inge lusika amuhela kale mpo ye kamba inge kuli a lusika fiwa kale mpo ye tuna ye.

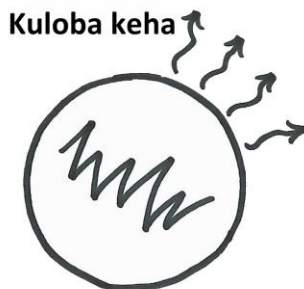
Bubali ku zwelela mwa buka ya Maefese bo lubalile fa halimu ki siyemba sa liñolo lene liñolenzwi keleke nyana mwa Turkey. Ku lona Paulusi, muñoli, utoloka kuli ne mushwile, kono fa se mupila. Mu amuhezi bupilo. Mi se si swanezi ku tisa shutano mwa lika kaufela.

Kono ku talusa ñi kuli Mulimu ulu file bupilo bo bunca? Mukwa uli mumwi wa ku utwisisa se ki ku sebelisa si swaniso sesina ni likwenda ze 3.¹ Mu ba tolokele kuli muka swanisa ha muze mu bala kalulo ye tatami.

---

¹ Likwenda ze 3 lisimuluhile kwa Family Church mwa West Palm Beach, Florida. Ki sibaka sesi kwa luhile ili mu kona ku sebelisa ku sina tifo.

Sikwenda 1 – Kuloba keha

Halu talima lifasi le li lupotolohile, lwa kona ku bona kuli lika haliyo hande. Lwa bona kuli lika li lobake hile. Batu ba kula, manyalo ni mabasi a kauhana, batu ba toyana, buhata kuyo mumwi ni yo mumwi niku uzelandela. Babamwi batu bana nize ñata kono babamwi ha kuna seba na ni sona. Kuna ni lizikinyeho ni muunda. Batu ni mibuso za itwanisa.

Ha luitalima luna bañi, lwa ziba hande kuli ni luna ka sibili ha lusika petahala. Lwa kona ku bona ku luna bañi mafosisa elu eza ni mikwa mo lu lobehezi.

Lingambolo

Mubuze sikwata haiba kuli ba bona sesimwi sesi fosa hezi ku bona kamba mwa lifasi leli ba potolohile?

3

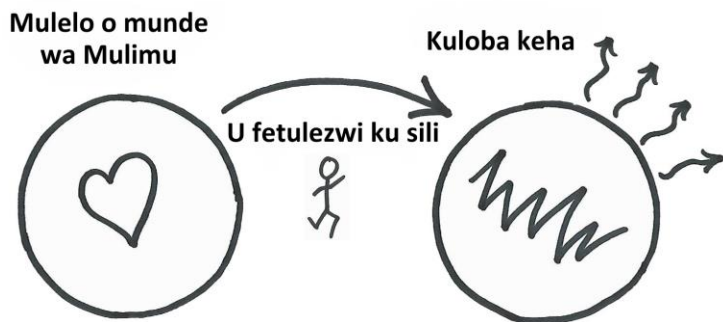
mizuzu

Musuweze mutu kaufela kufa maikuto a hae.

Sikwenda 2 – Mulelo o munde wa Mulimu

(Fa cwale mu swanise fa siyemba sa pampili ya mina.)

Bibele ilu taluseza kuli Mulimu ha bupa lifasi neli sika sinyeha.

Mulimu na lelele lifasi le linde ni leli swanela. I bulela mwa Genese 1:31 kuli:

Mulimu a bona kuli kaufela za ezize, mi neli li hande.

Lu sa kona ku bona milelo ya Mulimu ye minde mwa lifasi ni batu baba lu potolohile – kaufela zeli zende ki kalulo ya mulelo wa Mulimu.

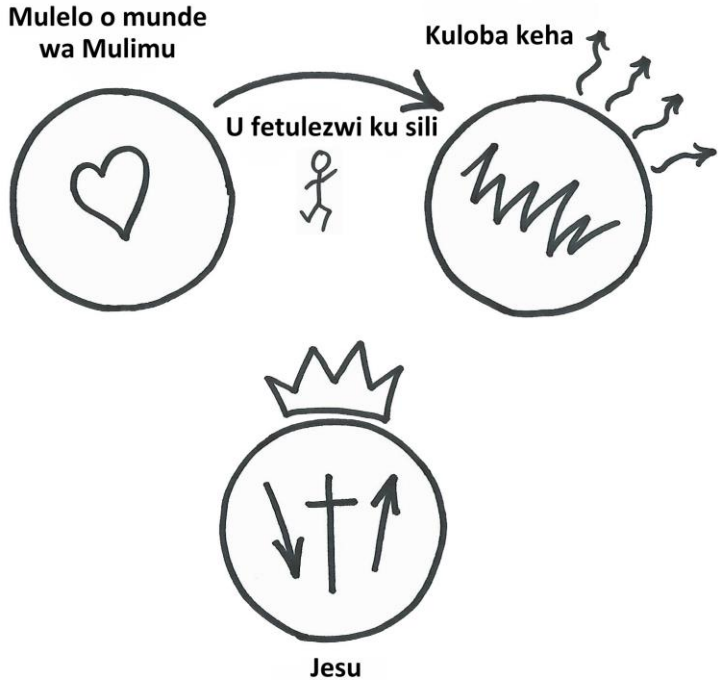
Bibele I zwela pili ku bulela likande ka mo Mulimu na lelele ne u konile ku lobakelwa ka kuli batu ba pili bawo Mulimu na ezize neba mufetuhezi ni **ku tula tayelo** ya hae. Ka yona nako ye, sibi sa kena mwa lifasi.

Sibi kinto ifi ni ifi ye lu kauhanya ku Mulimu. Sibi ku talusa kuli silikani fa hala Mulimu ni luna si lobehile ni kuli lifasi le linde leo Mulimu na lelele li lobehile. Lwa bona se mwa ku sinyeha ko lu ambozi.

Buñata bwa batu ba lika ni ku fumana linzila moba konela ku yaha ku lobeha ko ba fumani kono haba koni kuku felisa.

Sikwenda 3 – Mulelo wa Mulimu waku kutiseza ka Jesu

(Fa mu swanise sikwenda se simwi fa pampili ya mina.)

Libi za luna ni kuba mukungulu zeo lufita ku zona li talusa kuli lu kauhanyizwe ku Mulimu, ni kuli ha lukoni ku fumana bupilo ka kutala. Mulimu, nihakuli cwalo, na lumile mwana hae Jesu kuto lupulusa kwa butata bo bwa mukungulu.

Jesu na tile mwa lifasi la luna le lili mukungulu sina mutu ya sina bumaswe, ni ku to pila bupilo bobu lukile. Na lifile tifo ya mukungulu wa luna ni sibi ka bupilo bwa hae, ka kushwa mwa sibaka sa luna. Kono na sika siyala inge a shwile. Kasa mulaho a mazazi a 3 na zuhile kwa bafu, ku koma lifu ka sibili. Sitabelo sa hae nesi ezize nzila ku luna kuli lu kone ku kutisezwa mwa silikani sa luna ni Mulimu, kuli libi za luna li kone ku swalelwa, ni ku luna kuli lu pile bupilo bonelu lukiselizwe ku ba.

Zakueza

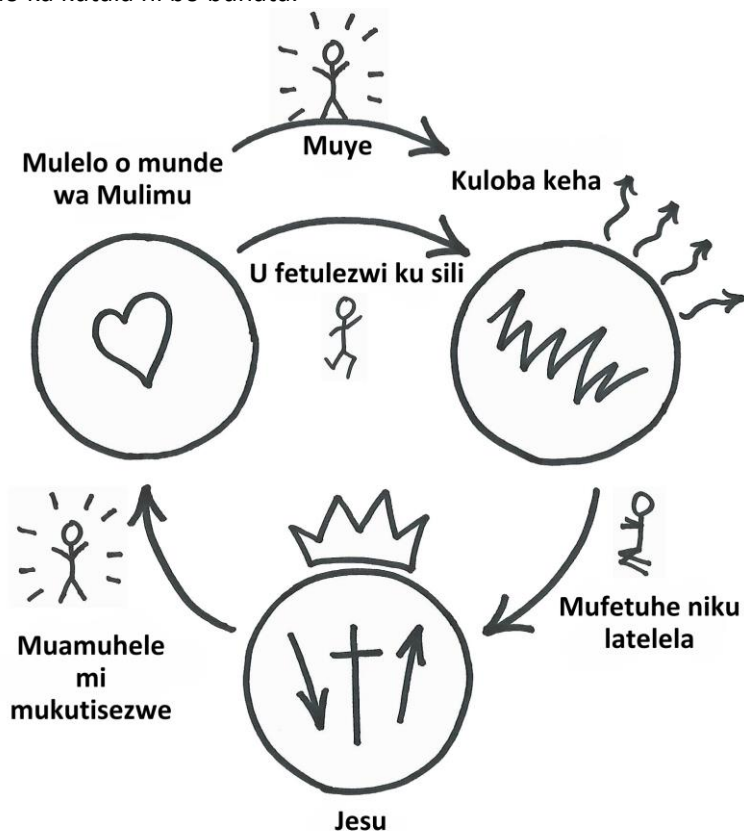
3 mizuzu

Mukupe sikwata kuli ba pete bubali bwa ku hupula bo lu itutile kwa makalelo. Mu bone haiba kuli batu ba kona ku l bulela ka lwa bona.

(Fa cwale mu swanise siyemba sa mafelelezo kwa siswaniso fa pampili ya mina.)

Lukonile ku ituta kuli Mulimu na ezize lifasi lelinde kono neli konile kuto holofazwa ki sibi. Lu itutile kuli Jesu ki Mulimu ni kuli na tile mwa lifasi, na bulailwe ni ku zuha kwa bafu kukutela kwa bupilo. Kacenu Jesu wa pila mi u inzi mwa lihalimu mi ulu fa mpo ya mahala: bupilo ka kutala ni bo buñata.

Kaufela a luna lu swanezi ku iketela ha iba lu tabela **kuamuhela** mpo yeo Jesu a lufa kamba ku ikela nzila ya luna nikuyo zwela pili mwa mukungulu wa luna.

Kuamuhela mpo ya bupilo kuna ni lika ze 2 ze bunolo zeo lulukela ku eza.

- Ku fetuha ku zwa kwa sibi ni kwa kupila mo lulatela (mukungulu) ni **ku fetuha** ku talima Jesu.
- **Ku iketela ku latelela** Jesu ni ku pila ka mo alu kupela kuli lupile.

Ha lueza ze Jesu na lu sepisize kulu **kutiseza** kwa mukwa omunde wo ne lubupezwi. Wa lufa mpo ya bupilo ka kutala ye lu swanezi **ku amuhela**. Se sitalusa kuli lwa kona kuba mwa silikani ni Mulimu mi Mulimu wa taha niku to pila ku luna. Hape l talusa kuli kuya ka bupilo bwa luna mwa lifasi Jesu uta lutusa kuli lu hule mwa silikani sa luna ni Mulimu niku lu eza kuli lukone ku swana sina yena. Luna ni bupilo ka ku tala!

Kasa mulaho a ku **amuhela** mpo ye zwa ku Jesu, Jesu wa lukupa kuli **luye** ku babamwi mwa lifasi baba sa pila mwa nyandiso ni mukungulu ili kuli ba kone kuyo utwa ni kuyo bona moba konela kuba bukaufi ni Mulimu.

Musike mwa bilaela ha iba kuli a musika utwisisa lika kaufela zeo lu bulezi ka zona. Likwenda ze 3 ze swanisizwe ki za butokwa a hulu mi libonisa si swaniso se situna. Luka be lu talimile ka butungi kwa maikuto e lubulezi ka ona ha luzu lu zwela pili ku sebeza mwa buka ya **Mutomo**.

Zakueza

Mubone kuli siswaniso sa mina si supeza likwenda ze 3 zeo mutu ka ufela a kona ku bona.

Mutu kaufela uka tokwa kuba ni pampili ni siñoliso. Ha iba kuli kuna ni bao baba katezaha kwa kuñola ba kona ku eza cwalo ka ku bulela.

- Mubeya sikwata ka batu baba beli.
- Mutu a limumwi mwa sikwata u swanezi ku swanisa likwenda ze 3 mwa siswaniso, inge a tolokela yali ni yena za likwenda zeo sina haba ze ba swaniseza ye bali bu beli ni yena.
- Kasa mulaho se ba felize, mutu wa bubeli u swanezi ku eza nto ye swana.

Muta kona ku hupulisa mutu kaufela ya katazaha kuli a kone ku hupula li emba za siswaniso ni taluso ya zona.

Lingambolo

Babamwi ku luna mwendi mane se ba iketezi kale ku latelela Jesu. Lu konile ku fumana mpo ya bupilo ka ku tala bo Jesu a fa.

15

mizuzu

Babamwi ku luna lu konile ku iketela ku latelela Jesu kono ha lusika kona ku amuhela mpo ya bupilo ka ku tala mi ka maniti lusa pila mwa bupilo bwa mukungulu. Lu swana sina Hetty Green mwa likande la luna yana bulukile masheleñi a mañata kono na pilile sina mutu wa jebwe.

Babamwi ku luna l kona kuba kuli a ba sika iketela kale ku latelela Jesu ni ku amuhela mpo ya bupilo ka ku tale.

Ka bubeli bwa mina, mu ambole lipuzo ze latelela:

- Kana se mukile mwa iketela ku latelela Jesu ni ku amuhela mpo ya bupilo ka ku tala?
- Ha iba mu ezize, likande la mina ne lili cwani laku kopana ni Jesu? Mulike ku alba puzo ni puzo ka muzuzu uli mumwi.
  - Bupilo bwa mina ne buli cwani inge musika katana Jesu?
  - Nemu katani cwañi Jesu?

- Bupilo bwa mina bu bona hala cwani musamba mu katana Jesu?
- Haiba kuli a musika I ketela ku latelela Jesu, ye cwale ki yona nako ye nde yaku amuhela mpo ya bupilo ka ku tala ni kumu mema mwa bupilo bwa mina. Mulike ku ambola ka mob u inezi bupilo bwa mina ka cwale ni kuli kiñi ha mutabela ku ziba Jesu. Luka lapela hamoho kwa mafelelezo a kalulo ye. Mwa kona ku lapela ha moho ni mu eteleli wa sikwata ni ku mema Jesu mwa bupilo bwa mina.

5

mizuzu

Mubale tapelo ye latelela kwa sikwata. Mu ibale ka bukuswani mi mukupe mutu kaufela ku mi likanisa linzwi ka linzwi ha iba ba tabela ku ziba Jesu kamba ka butungi.

Na itumela Jesu kwa kushwa mwa sibaka saka.

Na itumela kakuli u ni file bupilo bo bunca.

Ni ikutwa maswabi ka libi kaufela ni mukungulu mwa bupilo bwa ka.

Na iketela ku fetuha ku zona.

Ku fiwa lika kaufela zeo u konile ku ni ezeza

Na iketela kuku latelela mi ni tambeka lika kaufela zeo ni nani ku wena!

Uni tuse ku ziba bupilo bwa hao ka ku tala.

Amen.

Mufe nako kwa batu ku zwela pili ku lapelela mutu ye balini yena ka bubeli ku zwelela kwa ngambolo ye ba bile ni yona. Muba susuweze kuli ba kone ku teleza ku seo Mulimu a si bulela ku bona.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi wa kuyo ezeza kwa hae wo luta yo eza.

Biki ye, mueze mukoloko wa lika kaufela ze lobakehile mwa bupilo bwa mina. Mu kale ku itumela ku Mulimu ka lika kaufela la sa ezize ni ku fetula mwa bupilo bwa mina.

Kupaka

Mushembe kwa hae pampili ya likwenda ze 3 ze mu swanisize. Muyo zwela pili kusi swanisa ku fitela hamuta yo kona ku si swanisa ka muhupulo. Mulapelele mulikana mina mi mu ikabele ni yena likwenda ze 3 ni bona, mu ambole toloko ya likwenda zeo mwa bupilo bwa mina ni seo se mukonile ku lemuha. Mubuze mulikana mina kuli u inzi kusifi sikwenda ni kuli ha iba ba tabela kuli mu kone ku lapela ni bona. Mu zwele pili kuba lapelela biki ka mukana.

Lituto za kuzwela pili

Haiba kuli batu bana ni Bibeles mi ba tabela ku bala likande la ka mo Mulimu na bupezi lifasi nika mo neli tilo fosa halela sibi hasi to kena mwa lifasi, ba kona ku bala se mwa Genese 1-3.

Haiba batu ba tabela kuyo bala ka seo Jesu na ezize ha taha mwa lifasi, ba kona kuyo bala buka ya Mareka mwa Bibeles. (Mateu, Luka ni Johani ni zona li bulela likande la Jesu mwa nako ya nail fa lifasi.)

Bupilo bwa Mulimu ku Luna

'Kina yo! Na yema fa munyako ni ku ngongota. Mutu kaufela ya utwa linzwi laka ni ku kwalula munyako, nika kena niku to nca ni mutu yo, mi yena ni na.'

Sinulo 3:20

Kuitukisa

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibele?

5

mizuzu

Ku amuhela & zeluzo eza

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye biki ye ki ku utwisisa kuli ku latelela Jesu ku talusa kuli Mulimu u taha kuto pila mwa hali a luna. U inzi nako kaufela ni luna ni ku luncinca ku kalela mwa hali ku tisa fande.

5

mizuzu

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibele ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

Kina yo! Na yema fa munyako ni ku ngongota. Mutu kaufela ya utwa linzwi laka ni ku kwalula munyako, nika kena niku to nca ni mutu yo, mi yena ni na.

Sinulo 3:20

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata.

Batu hañata ba bulela kuli, 'Bunde ki kutunga fela kwa litalo'.

Butokwa hañata bu beyiwanga fa batu ni lika ka kuya ka moli bona halela fande fela.

Mwa Japani, kuna ni subupiwa sesi bizwa *Doradango* (ye talusa kuli 'benya poho ya lizupa'). Mubupi u eza mapoho ku zwelela kwa zupa la mubu. Ba kala ni lizupa la mubu ni ku u eza mwa sibupiwa sapoho. Ba si lumelela kuli si ome hanyinyani mi kasa muhalo a manzazi nyani cwale ba kala ku si lambulula mi kasa mulaho a kusi lambulula ka mubu o bunolo ku fitela habaka yo eza si bupiwa sapoho ya lizupa ye lika ni ñindi ya lizoho. Sani si kona ku bona hala ku komokisa, kono se si latelela sa makaza ni kufita.

Kono inge isika omelela kale mupupi u shimba sisila ni ku kala ku lambulula sipupiwa sa mubu. Lihola ni liholo inge a potolosa sisila fa sibupiwa sa hae kuli si kone ku benya hasi fela. Kasa mulaho ku I lambulala ni ku I benyisa poho se ku felile, bali beya fa ka pulanga ka kanyani fo mutu ka ufela u kona I tabela.

Kamba I kona ku bona hala cwani bunde, kamba u chanziba cwani mupangi mwa inezi nika mo I konile ku benyaza, isa konile ku eziwa fa lizupa. Ki poho fela ye benya ya lizupa, ye ezelizwe fela ku buhiwa ni ku tabelwa ku sina musebezi o yi kona ku eza kamba ku sebeliswa.

Hamuyi beye mwa hemele ya menzi mi ka sa mulaho wa nako nyana fela muta I bona ha fetuha ku kuta ka mo inezi ka mita, kili luli fela, ha kuna sesimwi hape.

Kacenu luta ituta kuli Mulimu u tabela kulu eza babande ka ku pila ku luna. Mulimu wa lu ziba mi wa kona ku bona mi pilelo ya luna ya kale wa fande, ku lemuha kuli lu bona hala cwañi. Ha tabeli fela ku lu benyisa fande mo lu bona halela sina mupangi wa poho ye benya ya lizupa. Nihakuli cwalo, Mulimu u ketile ku pila mwa hali ku luna kuli

a kone ku tisa shutano ku zwelela mwa hali.

Se sitalusa kuli lwa kona ku ba bashutana kwa hule maswe ku bapanya ni poho ya lizupa yeo l bonahala hande fande kono l sali lizupa fela mwa hali. Ha lukupa Mulimu kuli a pile mwa hali ku luna, lu ba ni tukelo yaku ba baba nde luli mwa hali ni fande.

¹Hakubacwalo, ka ku bona kuli lu beilwe fa sebelezo yeo ka sishemo se lu ezizwe, ha lu fokoli. ²Kono lu tuhezi linto ze patwa, ili ze swabisa; ha lu zamayi ka mano a maswe, ha lu zwakanyi Linzwi la Mulimu; kono ka ku bona haza niti, lu ipaka hande kwa lizwalo la mutu ni mutu, fa pila Mulimu. ³Evangeli ya luna haiba l kwahezwi, l kwahelezwi b aba shwa; ⁴Ili b aba sa lumeli, bao mulimu wa lifasi leu foughalaze kutwisiso ya bona, kuli ba si ke ba bonisezwa liseli la Evangeli ya kanya ya Krete ye li siswaniso sa Mulimu. ⁵Kakuli ha lu ipuleli; kono lu bulela Jesu Krete, Mulena; ka luna, ha lu ipulela lu li, ki luna batanga ba mina kabakala Jesu. ⁶Kakuli Mulimu ya na ize: Liseli li benye mwa lififi, ki Yena ya benyisize mwa lipilu za luna liseli la zibo ya kanya ya Mulimu ye mwa pata ya Krete.

⁷Kono bufumu bo, lu na ni bona mwa lipiza za lizupa, kuli mata ao a matuna hahulu ibe a Mulimu, isi a luna. ⁸Lu mwa butata mwa maneku kaufela, kono ha lu honehi luli; lu ziyelehile maswe, kono ha lu felelwi ki sepo; ⁹Lwa nyandiswa, kono ha lu fulalelwi; lu wisezwa fafasi, kono ha lu shwi; ¹⁰Lu nze lu lwala kamita mwa mubili wa luna lifu la Jesu, kuli bupilo bwa Jesu ni bona bu bonahale mwa mubili wa luna. ¹¹Kakuli luna baba pila, lu nze lu iswa kwa lifu kabakala Jesu, kuli bupilo bwa Jesu bu bonahale mwa nama ya luna ye shwa. ¹²Hakuli cwalo lifu li sebeza ku luna, kanti bupilo bu sebeza ku luna, kono bupilo bu inzi ni mina.

Lu swana sina lipiza ze ezizwe ka lizupa

Bubali bwa kacenu ne buñozwi ki Paulusi, yo mumwi w aba eteleli ba Keleke. Paulusi na sebelisize si swanisize sa pizza ye ezizwe ka lizupa, ili sibupiwa sa fa lifasi, si chisizwe mwa kiln. Kwana ya lizupa ha I binahali hande kwa ku italima. I kona ku bonahala hande ni kusa tabisa kono I kona kusebeliswa kwa ku buluka ni ku shimba za butokwa ni mafula a butokwa a swana sina a olive, waine, lico kamba litoze kamba fo kumwi kuba libulukelo za gaunda ni silivera.

Paulusi na sebelisize kwana ya lizupa sina siswaniso sa hae ni luna.

Jesu u swana sina sibulukelo mwa hali ku luna

Luna kasibili lu swana sina kwana, ye pangilwe mi ya pwacheha. Paulusi u bonisa niti ya kuli Mulimu na lumile Jesu kuto ba sibulukelo ku luna.

Mwa linako zemwi lwa kona ku bonahala kuba hande. Mulimu na sebelisa Paulusi ka mataa a matuna luli kono mwa ku bulela kwa hae u supeza kuli haki ka zibo ya hae kamba mata a hae a mu eza ya mata. Kono u bulela kuli sibulukelo seo Mulimu a beyile ku yena si mutize kuli a be yo mutuna.

Paulusi na talusa kuli haki ka mukwa ka mo lu bonahalela kamba ka mo luzibela. Kono ki kayo yo luziba- Jesu. Kuba ni tumelo ku Jesu, kuba ni sibulukelo se mwa hali ku luna, ki ku ziba Jesu ka luna.

Paulusi na tabela kuli keleke I untwisise kuli ntoyeli ya butokwa ki Jesu ni bupilo bwa hae bob u sebeza ku luna ni ka luna. Ka buniti, mwa Mafilipi 2:13 u bulezi cwana:

Ka kuli ki Mulimu ya sebeza ku mina ku lata ni ku eza ka swanelo kuli mu kone ku tazeleza mulelo wa hae o munde.

Mulimu u sweli ku talima batu babayi kokobeza kuli a beye sibulukelo sa hae mwahali kubona. Ulu bupile ka mulelo wa hae o mutuna mi utabela ku lufa sibulukelo sa hae mwa lipilu za luna – Jesu.

Kana mwa swana sina kwana ya lizupa?

Haiba inge mu beya kwana ye sina mubala ye kenile fela kwa tuko ya kwana yena ni mibala, kwana ya mibala ita bona hala kuba ya butokwa. (Mwa kona ku bonisa batu siswaniso se kuli ba utwisise seo musi bulela.)

Kwana ye sina mubala ye kenile ha I bonahali kuba ye kutekeha. Ha kuna se sikona ku mi kolisa kuli ki ye nde. I kona fela ku supa kwa sibulukelo sesili mwa hali ku yona.

Kwana ye kabisizwe ka mibalabala ika shimba mihupulo ya mina mi ita shimba mi lumbeko. Mane muka palelwa ni ku talima mwa hali ku yona.

Babamwi batu banga nako kaufela ya bupilo bwa bona inge ba kibisa

kuli ba bonahale hande fande, ku lelekisa bunde, zibo, mayemo a silikani kamba sifumu. Ba swana fela sina kwana ye kabisizwe hande kamba poho ya lizupa ya mwa likande la luna laka chenu. Ba pila ba sina mulelo wa bupilo kwanda a kuyi tundula ka lwa bona (ku ikeza kuli ba bonahale hande). Ba utwi linzwi la Jesu, kono ha bali lumeleli mwa lipilu za bona. Se kikusa bonela kwa hule. Nako nyana fela lika za kala kueza mandala, kupwachekeha ni kufela mata.

Babamwi batu haba bilaeli a hulu ka mukwa oba bonahalela fande kono ba bilaela ka moba bonahalela mwa hali ku bona. Ba swana sina. Bamema Jesu kuli a tahe kwana ye sina mubala kuto ina mwa hali ku bona. Se kinto yeli ye tuna a hulu: bo kibunde bo busina ku fela mi bu inzi ku Jesu! Bupilo bo bukuteka Jesu mi kibwa hae.

5

mizuzu

Lingambolo

Mwa likwata ze 3 kamba 4 muambole lipuzo ze latelela. Mulike ku ba ni buniti mwa likalabo za mina.

- Kana lufa likute kwa libyana kamba batu ka moba bonahalela fande kamba ka seo sesili mwahali ku zona?
- Kana lwa kuteka batu babana ni mkasheleñi a mañata kamba lika ze ñata ku fita batu baba sina sa bona?
- Kana mubonahalelo wa fande kamba mayemo a fande a butokwa ku mina kamba Mulimu na lubupezi sesili sa butokwa a hulu?
- Haiba kuli Mulimu na lubupezi za butokwa ku fita ze, ki lika za mufuta mani zeo aka tabela ku eza ku luna nika luna?

Jesu utabela ku pila ku mina

Jesu u bata ku taha niku to ina ku mina. Lwa bala ku amana seo mwa libaka ze ñata za Bibeles.

Mwa buka ya Sinulo 3:20, Jesu u bulela:

Kina yo! Ni yemi fa munyako ni ku ngongota. Haiba yomumwi a utwa linzwi laka niku kwalula munyako, nika taha mwa hali

nikuto cha ni mutu yo, ni yena nina.

Haiba inge mumu utwa, Jesu u sweli ku bulela, ‘Ni bata ku taha mwa hali niku to pila mwa bupilo bwa mina.’

Haiba kuli Jesu a pila mwahali ku luna, uta chinch mikwa ya luna, likezo za luna, manzwi a luna ni mihupulo ya luna. Walu eza baba lukile ni kuba hande. Kiye nzila yemwi ka mo lukona ku itolokela.

Mwa Johani 15:5 Jesu ubulela:

Kina kota ya veine; mina kimina mitayi. Haiba inge muina kuna mi nina ku mina, muka beya miselo ye miñata; kwande a kuna a kuna seo mukona ku eza.

Nto yende kikuli Mulimu ukonile ku eza kuli ku konahale kuli Jesu a kone ku ina mwa ku luna. Nto ya pili yeo I ezahala ku luna ki kuli Mulimu wa lukenisa niku lueza lipilu za luna bunca. Mwa 2 Makorhite 5:17 Paulusi u talusa kuli Jesu ukena mwa bupilo bwa luna, lwa fetulwa. U bulela:

Hakuli cwalo, haiba mutu ali ku Kreste, sibupiwa sesinca si tile: sa kale si ile, se since ki sefa!

Hañata Jesu u fetula mikwa ya luna ni mipilelo. Mwa 1 Makorithe 3:16 lu bala kuli Mulimu u tabela ku pila mwa hala batu ba hae ili kuli lifasi li kone kumu bona ka luna:

Kana ha muzibi kuli mina kasibili ki mina tempele ya Mulimu ni kuli Moya wa Mulimu u pila mwahali ku mina?

Zakueza

Muine ka bubeli ni kuikabela seo mubona sa Kreste mwa bupilo bwa batu. Mube ni kusa ni buniti. Kalabo ikona ku bonahaza niku susuweza.

10

mizuzu

Tapelo

Mubone kuli sikwatasa kutela bubali bwa kuhupula. Mufe batu nako ya kubu bulela ka lwa bona ha iba inge ba ikutwa kuli ba kona.

Kina yo! ni yemi fa munyako niku ngongota. Haiba kuna niya utwa linzwi laka niku kwalula munyako, nika taha mwahali nikuto cha ni mutu yo, ni bona ni yena.

Sinulo 3:20

Kikwa butokwa kufa batu sibaka sa ku alabela ku seo Mulimu a bulezi ku bona ka chenu. Mubuze haiba kuli kuna niyo ya bata ku mema Mulimu kuli a lume Jesu kuli a tahe mwa pilu ya bone? Ha iba kunani, muba etelele mwa tapelo nyana ye.

Mulena Jesu, nayi tumela ku wena kakuli u tabela ku pila mwa hali kuna. Nayi tumela kakuli ni ha ni bonahala kuli ni swana sina kwana ye sina mukabiso yeo u tabela ku kena kuba sibulukelo mwahali kuna. Kachenu, na amuhela sifulukelo se, bupilo bo bunch abo mi na kukupa kuli utahe nikuto ni fetula ku zwelela mwa hali kuna ku tisa fande. Taha uto pila mwa pilu yaka. Uni swalele kwa mupilelo wo neni pila ka ona mi kuzwa kacenu ni tabela ku pilela wena. Amen.

Fa cwale, mwa bubeli bo buswana, mubuze sikwata kuli ba lapelelanele ku zwelela fa ngambolo ye ba bile ni yona. Muba susuweze kuli ba teleze kunseo Mulimu a bulela ku bona.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Kakusasa nika kusasa mwa biki mo, mukupe Mulimu kuli a mife tukelo yaku lumelela batu babamwi kuli ba bone ni ku ziba Jesu ku mina. Musike mwa bilaela; Mulimu hakuna sa lata kufita ku sebelisa bawo baba tabela!

Kupaka

Biki ye mube ni nako yaku bulela ni yomumwi yemusa bulelingi niyena kamba kuba ni nako ni niyena ka mukwa moba bonahalela kamba zeo bana ni zona. Muteleze ka tokomelo ku bona niku ba susuweza kuli Mulimu waba lata. Muba taluseze kuamana ni ni sibulukelo bwa mwa pilu ya mina, Jesu yali ku mina. Muikabele ni bona kuli wa tabela kuba fa bupilo ni bona. Muitombole ku lapela ni bona.

Mubone kuli biki ye kaufela mwa zwela pili ku lapelela balikani bao muikabezi ni bona likwenda ze 3 biki ye felile ni batu be mubulezi ni bona biki ye.

Bupilo Bo Bunca Bwa Hula

'Na itumela ku Mulimu waka nako kaufela hani mi hupula ...kuba ni bundume ku se, kuli yena ya kalile musebezi o munde ku mina uta uzwiseza pili kufitela u petahala kufitela lizazi la Krete Jesu.'

Mafilipi 13&6

Kuitukisa

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibebe?

Welcome & Feedback

5

mizuzu

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa tuto ye biki ye ki ku utwisisa kuli sina mbututu ha hula kuba mwanana mane a yoba ya hulile, kona kuli lwa hula mwa bupilo bwa luna bo bunca ni Mulimu. Lufetuha baba swana sina Jesu, mi mihupulo ya luna ni likezo lifetuha ze swana sina Jesu'.

Bubali bwa ku hupula

5

mizuzu

Mubale bubali bwa kuhupula ni bubali bwa mwa Bibebe kaku tiisa kwa sikwata. Mubukutele mwa tukwata to tuyinyana, mulumelele sikwata kukutela banze ba milikanisa. Muzwelepili kuno bubala inge ba latelela siyemba ka siyemba inge ba mi latelela kufitela mutu kaufela haka kona ku bulela bubali kaufela. Mususuweze batu babamwi kulika ni kukutela ka lwa bona.

Na itumela ku Mulimu waka nako kaufela hani mi hupula ...kuba ni bundume ku se, kuli yena ya kalile musebezi o munde ku mina uta uzwiseza pili kufitela u petahala kufitela lizazi la Krete Jesu.

Mafilipi 1:3&6

Likande

Mubale likande leli latelela la muchaha ya bizwa Peter Pan kwa sikwata. Peter Pan hanasali mwanana, na matile kuzwa kwa hae niku yopila mwa Nahayesaliyo, sibaka seo nasa koni ku hula kamba ku supala. Nazo katana banana babamwi banana baba pila ku sona sibaka seo mi neba pila ona cwalo bwanana, sina mwana latela kuba. Banana kaufela neba bapala hamoho. Nebana ni misipili ye miñata niku fita mwa Nahayesaliyo hamoho. Lika kaufela neli ze tabisa luli mi hakuna yana kona kuba bulelela seba swanezi ku eza.

Zazi lelimwi Peter a kuta kwa naha yeo na pepezwi nikuyo katana banana baba lulu: Wendy, Johani ni Michale. Batoba balikani mi pitorosi aba mema kuli ba tahe kwa Nahayesaliyo ni yena.

Cwale banana kaufela bamwa Nahayesaliyo haba bona Wendy neba tabile maswe mi ba mukupa kuli abe mabona. Wendy a bona kuli ne kusina yo mumwi yana kona kuba mushemi kwa banana ba kakuli neku sina mutu yana hula kona kuli a lumela kuli a like. Wendy nalikile mwana konela, kono nasali mwanana niyena mi nasina hande zibo.

Zazi lelimwi Wendy aba taluseza banana kaufela likande – neli likande la hae. A bulelela banana kamo musizana ni mizwale ba hae baba beli kamo neba zwezi kwa munzi wa bona ni ku matela kwa Nahayesaliyo. Neba tonda bo mabona nibo ndata bona mi neba ziba kuli bashemi ba bona nebaba tonda.

Wendy a ikutwa bumaswe hana za bulelela likande mi a iketela kuli neli nako ya hae ni bahulwani ba hae kuli ba kutele kwa hae. A mema Peter ni banana kaufela kuli ba zamaye ni yena.

Kaufela bona ba kutela kwa hae mi bashemi ba Wendy ba lumela ku añula banana ba kaufela bona, ha moho ni Peter. Banana kaufela

bona neba tabile kuba ni lubasi lo lunca, ku ituta lika zenca mane niku hula niku ba babahulu ka lwabona. Kono Peter na ikutwa bumaswe. Na tabela kukuta kwa Nahayenasaliyo nikusa yo hula. Na tabela kuba mwanana kuya ku ile. Peter a iketela kukuta ni ku siya banana kaufela kwa Nahayesaliyo ka lwa hae. Kuyo ba mwanana, Peter neli kuli a liable misipili ya hae kaufela niba likani ba hae ni seo sana itutile kwa lifasi leli tuna.

Peter Pan ki likande leli ñonzwi ki J.M Barrie ka 1904. Mikwa ya Peter Pan I hupulwa kuli I yemi fa bahulwani ba J.M Barrie bene ba shwizi mwa konzi ya fa mukwakwa hanana ni lilimo ze 14 mi ba palelwa kuba ni nako yak u hula. Nihaike kuli Peter Pan nana ni misipili ya miñata neyi bana halile kuli inge ye minde, likande lahae lilu bonisa cwalo luli, kinto ye maswe a hulu haiba banana inge basa huli.

Zibo ya Bibele

Mubale Maefese 4:11-15 kwa sikwata:

¹¹Mi isali yena ya file ba bañwi kuli ba be baapositola, ba bañwi ba be baapolofita, ba bañwi ba be babuleli, ba bañwi ba be balisana ni baluti; ¹²Ili ku hulisa balumeli mwa bupetehi, ku eza sebelezo ya bulisana, ni ku yahisa mubili wa Krete; ¹³Ku isa fo lu ka yo fitela kamukana fa buñwi bwa tumelo, ni bwa zibo ya Mwana Mulimu; mane lu yob a banna b aba petehile, lu fite fa tikanyo ya siyemo sa Krete se si petehile.

¹⁴Cwale ha lu san a ku ba ban aba zukuzuha, b aba iswa kai ni kai ki moya o muñwi ni o muñwi wa tuto ye nca, ka bupumi bwa batu ni ka mano a bona a ku kelusa ba bañwi; ¹⁵Kono lu latelele niti, lu nze lu na ni lilato, kuli lu hule mwa linto kaufela ku Krete, yena ye li toho.

Limbututu za makaza luli, kono hali swaneli ku siyala inge zili limbututu kuya kuile. Mbututu ya makete wa hula ni kuituta lika zenca.

Haiba muna ni bana muka hupula lizazi la pili hane ba kalile ku tambuka lwa pili. Nesi o inzi hande. Kono neli ku ntatalika mane konji kuyo wa fafasi. Kono neli nako yende luli. Haiba muna ni banana baba itutile ku bulela, kana mwa kona ku hupula manzwi a pili awo mwana mina na konile ku bulela? Kana neli 'mama' Kamba 'tate'? A tisa tabo kwa pilu yaba shemi bana ba bona haba kala ku ituta ntoyemwi yenca. Lwa ikumusa ka bona haba hula ni kuituta. Lu tabela kuli ba eze hande.

Halu fetuha kuba ma Krete lwa amuhela mpo ya Mulimu ya bupilo bo bunca. Bible I bulela kuli lu pepiwa sinca. (Mwakona ku bala Johani 3:1-8 ku utwa a hulu ku se.) Mubili wa luna wa nama haufetuhi sina cwalo kono lu pepilwe kwa bupilo bobunca bwa moya. Kamukwa o swana mwa hulela mbututu ni lishutano, ki cwalo lwa hula ni ku shutana mwa moya wa luna moya kasa mulaho wa kalulo ye.

Fo limbututu hase li pepilwe, mibili ya bona ha isika tiyelela kale. Kasa mulaho wa nako yana za hula ka kunwa munzilili; sina ha linze li hula za kala kuituta kuca linco ze tiyile ni mibili ya bona ya kala kutiya mane ba kala ku in aka lwabona, kasa mulaho za yema mane likale ku zamaya ni ku mata. Boko bwa bona bwa hula ni bona. Mikwa ya bona ya hula mi bayi tuta ku ambola ni babamwi.

Kuhula haku eza hali ka lwateni. Ku shimba kucha a HULU ni kunwa ni ku ituta a HULU niku likanyisa kuli mbututu a fetuhe ya hulile. Kwanda a lika kaufela kunga nako luli kuhula. Hakuna- alimumwi ya fetuha ya hulile ka busihu bulibumwi. Ka linako zeñata mwanana ha hupulangi kuli u sweli ku hula. Kono luna sina bashemi lwa lemuhanga ka kuli litino za bona halisa ba kwana lifetuha ze nyinyani. Banana baba makete ba hula.

Se si swanela ku ezahala ni kwa bupilo bwa luna bwa simoya ona fo halu pepiwa sincha. Lwa tatekanga sin aka mbututu, kubata muzilili. Kunga nako ku hula ni nako ye ñata ya kufepa mi kunwa kwa tokwahala ilki kuli ku hula ku eza hale.

Mwa 2 Makorite 13:9 Paulusi wa lapelela ba Kreste baba pila mwa Korite, Greese. Wa lapela:

Tapelo ya luna ki kuli mube baba petehile.

Manzwi a simuluho a Sigerike awo Paulusi na sebelisize a kuba babapetahezi I talusa kuba baba tiyisizwe ni kuba hande. Mulimu u tabela kuli luhule. Mulimu ha tabeli kuli luyine lele sina limbututu mwa moya.

Mwa Maheberu 5:12-14 muñoli u filikani ka balumeli ba Majunda bao a ñolela. Ubulela:

¹²kabesi cwalo kabe ki kale mu ba luti. Kanti musa tokwa ku lutwa hape matatekelo a litaba za Mulimu; mane mu fetuhile baba tokwa mabisi, isi lico ze tiile. ¹³Kakuli ya sa pila mabisi ha koni ku utwiseeza Linzwi la ku; kakuli usali mwanana. ¹⁴Kono lico ze tiile ki zaba bahulile, ba bana hulile, ba ba na ni kutwisiso yaku keta zen de ku ze maswe, kabaka la ku itwaelisa cwalo.

Uba taluseza kuli nese ba lumezi nako ye telele a hulu mi ka nako ya cwale nese ba swanela ku luta babamwi. Kono ka buniti, basali limbututu fela, basa sweli kunwa munzilili niku tokwa ku babalelwa. Paulusi u tabela kuli ba kone ku hula ili kuli ba kone kuba ma Kreste baba tiyile baba ziba shutano yaze nde nize maswe. Mulimu u ikutwa cwani bumaswe ha bona kuli babamwi kwa ban aba hae haba huli.

Zakueza

Mwa tukwata twa ba 3 kamba 4, mubale Maefese 4:11-15 hape.

10 mins Muba buze haiba ba kona ku fumana manzwi a latelela kamba lipulelo mwa bubali mo:

- Kuyahiwa
- Kuhula
- Kufitela lu fita
- Kuba
- Limbututu
- Baba hulile

Muba kupe kuli ba kone ku ambola taluso ya manzwi Kamba lipulelo seo lisi talusa.

Kasa mulaho a mizuzu ye 5, mukutiseze likwata ha moho niku ba kupu kuli ba ikabele maikuto a bona kwa taluso ya manzwi awo.

Musweli ku talima kwa likalabo ze bulela kaza mukwa, kuzwela pili kamba kalulo ni ku bulela za nako ni shutano.

I bulela mwa Maefese 4:15 kuli kuba ya hulile ki ku swana sina Jesu. Seo kona se lutabela kuli lube – sina Jesu.

Buñata bwa luna lwa tabela ku hula nikuba ni muhupulo. Buñata bwa luna lutabela kuba sina Jesu, kono ka linako ze ñata ha luzibi kuli lu kona ku hula cwañi. Lituto kaufela mwa buka ye li ezelizwe ku luluta niku lutusa kuli luhule. Li swana sina lico ni zakunwa za bupilo bwa mina bwa moya ku mitusa kuhula.

Lingambolo

5
mizuzu

Mubuze sikwata seo mbututu I sitokwa kuli ikone ku hula? Sina haba fa likalabo (mubone ze latelela) mwa kona ku sebelisa litoloko ze ku supeza ka mo niluna mo lutokwela lika ze mwa bupilo bwaluna bwa moya.

- Kuca linco ni kunwa – Mwa bupilo bwa luna bwa moya

luswanela ku ca ni kunwa Linzwi la Mulimu.

- Kubuyela moya – Kubuyela mwa bupilo bwa luna bwa moya lu swanela ku bulela ku Mulimu niku amuhela kwa Moya o Kenile wa Mulimu.
- Ku amuhela lilato – Luswanela ku latiwa niku babalelwa kiba lubasi lwa luna lwa moya (balumeli babamwi).
- Mube ni chiseho – Luswanela kuba ni chiseho ni kumatafaza lilama za luna za moya mwa ku eza za hupula Mulimu sina kufana, kutusa ni kulapela Mulimu.

Mwalika ze kaufela, luswanela ku beya mwa muhupulo kuli ki Mulimu ya sweli kusebezi mwa bupilo bwa luna ka Moya wa hae Kenile ili ku bona kuli lwa hula mwa moya; se haki sesimwi seo lu kona ku eza ka lwa luna.

Haiba lwa ziba Bibeke KAUFELA, I sa kona kuba fela zibo ya toho, kono bupilo bwa luna bwa Moya bwa fokola ni bobunyinyani kufitela Moya Okenile wa Mulimu ha usebeza mwa bupilo bwa luna kulu eza kuli luhule mwa moya.

Haiba lubabamwi ba kopano mi lwa fana, kusebeza ni kukutaza, kono Moya Okenile wa Mulimu ha usebezi ku luna, fo kotalusa kuli halusika hula kale mwa bupilo bwa luna bwa moya.

Bupilo bwa luna bwa moya buka kona fela kuhula haiba inge lu eza lika kaufela ka tumelo ku Mulimu mi sepo ya luna iku Mulimu isike kwa kukona kwa luna. Haiba kuli muka sepa ku mina bañi ku eza kuli lika li ezahale ha kuna ku eza hala.

Hamu bala Bibeke, muswanezi ku ibala ka tumelo kuli Mulimu uta mi luta niku mi tusa ku hula. Ha mulapela, mu swanela ku lapela mwa tumela kuli Moya Okenile wa Mulimu wa miutwa mi nikuli uta kutiseza bao baba mubata nikuli Moya Okenile wa hae uta mi susuweza, kumitiyisa niku mi kenisa – ka buniti, Moya Okenile wa hae uta fetula lipilu za mina za macwe ku lieza lipilu za nama. Ha muna ni lilato niku tusa babamwi, mu swanezi ku ka ku tisa likuta ku

Mulimu mi ka tumelo mulumele kuli usweli ku mieza kuli mu swane sina Jesu. Ha mulapela Mulimu kalika kaufela za mina u eza lilama za mina za moya kuli lihule.

Jesu na lutile ba lutiwa bah ae mwa Luka 11:1-13 ka mwa ku lapelela. (Hamutokwi ku bala liñoŋo le ka nako ye, kono mwa kona ku susuweza batu kuli ba kone kuyo libala kwa hae ya bona mwahala biki.) Jesu u bulelela ba lutiwa bahae kuli ba kupe Mulimu kuli a lumele Moya wa hae Okenile kuto sebeza ku bona. Jesu u bulela kuli Mulimu uta mi fa Moya Okenile wahae hamuta mu kupa ona. Uswana sina ndate yo munde mi waziba mwa kufela limpo zende kwa ban aba hae. Luta ituta ka butungi mwa makepe a latelela ku amana ni Moya Okenile wa Mulimu mwa lituto ze latelela.

15
mizuzu

Tapelo

Kuli mbututu I kone ku hula, I swanezi ku pepiwa sampili; ki cwalo nikwa tumelo ya luna. Haiba lu tabela ku hula ni kutiya mwa tumelo, lu swanela ku shimba muhato wo wa kukupa Mulimu kuli a kone ku lutusa ku ‘pepiwa-sinca’. Mubuze haiba kuli kuna ni yomumwi mwa sikwata ya tabela ku eza muhato wo kacenu. Haiba kuli kunani mu kone ku lapela tapelo ye hamoho:

Mulena Jesu, nayi tumela ku wena kwa kunifa mpo ya bupilo bo bunca. Kacenu, ni tabela ku amuhela mpo yeo. Na fetuha ku fulalela bupilo bwaka bwa kale ni kukupa kuli ukone ku taha ni kuto pila kuna, kuni tusa kuli nikone kuba ya swana sina wena. Amen.

Cwale, ka tukwata twa batu ba 3 kamba 4, mukupe batu kuli ba kone ku lapela hamoho. Mukone kubafa nako yaku lapel aka bunya inge ba hupulisisa sina haba ze ba hupula kamo Mulimu aza sebeleza mwa bupilo bwa bona.

Mutu kaufela uswanezi:

- Muitumele ku Mulimu ka kalulo kaufela ya bupilo bwa mina yeo akonile ku mitusa kuli muhule.
- Mukupe Mulimu kuli a kone kumi supeza kalulo yeo a tabela kuli muhule a hulu.
- Mukupe Mulimu kuli a mi lumele Moya wahae o Kenile kuto sebeza ku mina nikuto mi tusa ku hula ka moya.

Muba kutise hamoho mi mukwale ka tapelo ye.

Nayitumela Mulena kakuli u ndate yo munde mi utabela kulufa kaufela zeo lutokwa kuli lu kone kuba sina mwana hao Jesu. Haku konahala Moya Okenile wa hao uto sebeza mwa bupilo bwa luna ili kuli lukone ku hula niku tisa likuta ku wena. Ulufe nyolelo mwa lipilu za luna ya kutabela ku hula, ya kutabela 'kuca' linzwi la hao ni 'kubuyela' Moya Okenile wa hao ili kuli mubuso wa hao ukone ku taha mwa bupilo bwa luna. Ka libizo' la Jesu, amen.

Saku eza biki ye

Biki ye, mufumane yo mumwi ya bonahala ku hula luli mwa tumelo ya bona kumi fita mi mukone kuba ni nako ni bona. Muba buze kuli Mulimu naza sebeza cwani mwa bupilo bwa bona mi mukone ku beya nto ilimwi yeo ba bulela mwa likezo mwa bupilo bwa mina.

Kupaka

Biki ye, mubulele yo mumwi ka seo Mulimu a konile ku eza mwa bupilo bwa mina. Muikabele ka mo a kalezi musebezi omunde niseo a sweli ku eza ku mina ka nako ya cwale. Yo ukona kuba mulikani yene muikabezi ni yena likwenda ze 3 kamba mutu yene mubulezi ni yena biki ye felile Kamba mutu usili.

4

Kuikabela Bupilo bo Bunca

'Hakuli cwalo hamuye nikuyo eza balutiwa
ba mishobo kaufela, kuba kolobeza ka libizo
la Ndate ni la Mwana nila Moya o Kenile.'

Mateu 28:19

Kuitukisa

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibehe?

Ku amuhela & zeluzo eza

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa tuto ye mwa biki ye kiku lutusa ku utwisisa kuli sina ha lukala ku latelela Jesu, lufetuha kuba siyemba sa mulelo wa Mulimu wa kufita ku babamwi batu ni bona. Bupilo bwa lunabo bunca ki mutala kubaba mwi kuseo Mulimu a kona ku eza, mi ulukupa ku ikabela likande la luna ni makande a mande a Jesu, ni batu baba pila mabapa ni luna.

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibehe ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

Hakuli cwalo hamuye nikuyo eza balutiwa ba mishobo kaufela, kuba kolobeza ka libizo la Ndate ni la Mwana nila Moya o Kenile.

Mateu 28:19

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata.

Tandiwe na itwezi ka likweli ze 9 mi mulwalo wa hae wakona ku tamuluha nako ifi kamba ifi. Tandawe wa zibahala mwa silalo sa hae. Muuna hae Chimwemwe ki mulena ya kutekeha a hulu mi ba beleka ha moho ku tusa silalo sa bona. Mi kaufela bona ba latiwa luli ki silalo sa bona.

Cwale Tandawe ni Chimwemwe haba bulelela batu kuli neba litezi mbututu neli tabo ye tuna luli. Mutu kaufela na tabile ka mbututu wa mweli wa lubasi lo. Neba hupula Kamba luli ni yena mbututu ye ita etelela silalo se zazi lelimwi? Batu neba tabela ku ziba ka mwana ikutwela Tandawe hanaitwezi. Kana nali hande? Kana na kula? Kana mbututu na sa kalile ku lahaka?

Batu neba hupulela kamba mbututu itaba ya mushimani kamba ya musizani. Neba likile ku nuha kuli libizo la hae itaba mañi laka fiwa. Kana ita pepiwa kaku sasa kamba ka kulyeha nikuli kana uta pepiwa inge ali hande ni makete? Sina nako haneze iya batu ba zwela pili ku taba luli. Fa cwale kakuli Tandawe nasali fa kaufi niku tamuluha nako ifi kamba ifi kona kuli silalo si nyolezwi ku utwa makande a mande.

Kakusasana lizazi hali pazula fela mutangana a lemuha sikwatasa basali bane ba zamaya ka ku akufa kuya kwa lapa labo Tandawe nibo Chimwemwe. Muchaha a mata nikuyo taluseza bo mahe yo na hupula kuli mbututu nese yili mwa nzila ku taha mi basali neba bizizwe kuyo tusa. A bulelela mulikana hae, yo ni yena a bulelela mulikana hae ni yena ona cwalo. Nako nyana fela sikwata nese si kubukani fande a lapa la mulena. Batu ba tabela kuba bona ba pili kwa ku utwa makande a mande mwendi mane ni ku bona mbututu ye nca. Balitezi ka kukuza fande, ba utwahala ku saba kona ba tabile.

Mwahali a musihali Tandiwe ni Chimwemwe ba zwela fande a lapa la bona, kaufela bona ba bonahala ku katala ni ku taba. Mwa mazoho a Chimwemwe kuna ni mbututu wa bona yo muncha wa musizana, ya tatelizwe ka tokomelo mwa masila a mande luli mi ku luluweza kwa sicaba kaufela kwa ku bona niku utwa utwa! Kuna ni mi luluwezo ye mituna mi batu ba kala kunga linepe mwa mafoni a bona.

Nako nyana fela makande a mande a ambalakana silalo kaufela. Biki kaufela batu babañata bataha kuto itumela ku Tandiwe ni Chimwemwe ni kuto taba ni bona. Mutu kaufela u tabela ku ziba ku amana ni mbututu ye nca ye pepilwe ya musizana niku lika ku ibona. Mubihi wa mitende wa mwa silalo mane a lumela siswaniso kwa mitende ya Linako za Lusaka. Mutaha kwa hae ki makande a mande!

Ha luna ni makande a mande lu tabelanga ku a bulelela batu ka ona. Lu tabela kuikabela tabo ni nyakakalalo ni bali kani ba luna ni mabasi a luna. Bupilo bo bunca bo Mulimu a lufa ki makande a mande! Fo alu amuhela mpo ye kuzwelela ku Mulimu n into ye zibahala kuli lutabela ku ikabela makande a mande a ni balikani ba luna, mabasi a luna ni batu babali mabapa ni luna. Fo haluyi kabelala likande la luna ni kubulela za bupilo bwa luna bobunca bwa lufile Mulimu, batu ba kona ku bona bunde bwa Mulimu mo buinezi ni seo Jesu na ezize mwa bupilo bwa luna. Baka paka kaza bunde bwa makande a mande a mwa bupilo bwa luna.

Zibo ya Bibe

Mubale Joani 4:4-30 kwa sikwata:

⁴Cwale nana ni kufita kaya Samaria. ⁵Kiha fita mwa munzi wa Samaria o bizwa Sikare, o inzi fa kau fi ni simu ya Jakobo, ya na file Josefa mwana hae. ⁶Ki fo ku inzi lisima la Jakobo. Jesu ya na katezi mwa musipili, a ina fa lisima. Ne bata ku ba musihali o

mutuna.

⁷Musali wa Musamaria a taha ku to ka mezi; Jesu a li ku yena: Ni fe kwa mwezi, ni new. ⁸Kakuli balutiwa bah ae ne ba ile mwa munzi ku yo leka lico.

⁹Musali wa Musamaria a li ku yena; U li Mujuda, u ni kupa cwañi mezi, na ni li musali wa Musamaria? Kakuli Majuda Habana kopano ni Masamaria.

¹⁰Jesu a mu alaba, ali: Kabo zibile mpo ya Mulimu ni ya inze ku wena: Ni fe kwa mezi ni nwe, kabe ki wena ya kupile ku yena, mi n aka ku fa mezi a welauka.

¹¹Musali a li ku yena: Mulena, ha u na sikiso, mi lisima li tungile; mezi a welauka ao, u ka a fumana kai? ¹²Kikuli u yo muhulu ku ndata luna Jakobo ya lu file lisima le, mane a nwa ku lona, yena ni ban aba hae, ni mitapi yah ae?

¹³Jesu a alaba, a li ku yena: Ya nwa kwa mezi ao, u ka shwa linyolwa hape. ¹⁴Kono ya nwa kwa mezi a ni ka mu fa, ha sana ku shwa linyolwa, ku ya kuile; mi mezi a ni ka mu fa, ha fetuha ku yena liweluwelu la mezi a buba, ku isa kwa bupilo bo busa feli.

¹⁵Musali a li ku yena: Mulena, ni fe kwa mezi ao, kuli ni sike na shwa linyolwa ni ku to kanga mo.

¹⁶Ali ku yena: U yo biza muna hao.

¹⁷Musali a alaba, a li: Ha ni na munna.

Jesu a li ku yena: So bulela ki sona ha uli, ha ni na munna.

¹⁸Kakuli no na ni banna baketalizoho, mi yo inzi ni yena cwale hasi munna hao; mo, u bulelezi niti.

¹⁹Musali a li kuyena: Mulena, ni bona kuli u mupolofita.

²⁰*Bokuku a luna ne ba lapela fa mulunda wo; bo mina mu li, mwa Jerusalema ki mo lu swanezi ku lapela.*

²¹*Jesu a li ku yena: Ni lumele Musali, nako ya ta, mo Ndate ha sana ku lapelwa fa mulunda wo, nihaiba mwa Jerusalema.*

²²*Mina mu lapela se mu sa zibi; luna lu lapela se lu ziba, kakuli ku pilisa ku taha ka Majuda.* ²³*Kono nako ya ta, mane l se l tile, mo balapeli ba niti ba ka lapela Ndate ka moya ni ka niti.*

²⁴*Mulimu ki moya, mi ba ba mu lapela, ba swanezi ku mu lapel aka moya ni ka niti.*

²⁵*Musali a li: Ni ziba kuli Mesia wa ta, ye ba biza kuli ki Krete. Ha sa tile, uta lu zibisa linto kaufela.* ²⁶*Jesu a li kuyena: Ki nayo, na, ya bulela ni wena.* ²⁷*Ka nako yeo balutiwa ba fita, mi ba komoka ku mu fumana a bulela ni musali. Nihakuba cwalo kwa tokwa ni ya mu buza kuli: No kupañi? Kamba, Kiñi sono bulela ni yena?*

²⁸*Cwale musali a siya sikiso sa hae mi a ya kwa hae, a yo bulelela batu kaufela, ali:* ²⁹*Mu to bona mutu ya ni bulelezi ze ni ezize kaufela; mwendu ki yena Krete?* ³⁰*Ba zwa mwa munzi, mi bataha ku yena.*

Zakueza – Makande a Mande

Mutu kaufela mwa sikwata una niku hupula makande a mande aka bulelela sikwata kaufela. Baswanela ku hupula ka mobaka konela ku bulelela makande a mande awo, ka mutala neb aka kona ku bulelela fela batu, ku opela pina ku amana ni ona, kuñola ka ñolo, ku swanisa si swaniso kamba mikwa ye mimwi yaku bulelela makande. Muba susuweze kuba baba hupula.

Sina haba ze ba ikabela makande a mande sikwata sino ba kambela ni ku luluweza! Ki koku nde ku ikabela makande a mande!

Mwalikande la luna la Bibe le ka cenu Jesu aze a zamaya niba lutiwa bah ae. Uto kena mwa tolopo ili mo batu ba mwateni ki Masamaria. Sina likande hali lu bulelela, batu ba Masamaria haki ha ñata inge ba ikopanya ni batu ba Majunda (sina mwana inezi Jesu). Nihakuli cwalo, Jesu anga nako yeo niku ambola ni musali wa Musamaria sina hana litezi fa lisima. Ye nesi to ye konahalanga kakuli nesi hañata banna inge ba bulela niba sali. Se satalusa a hulu libaka musali hana komokile Jesu hato mu ambolisa niku mukupa kwa mezi aku nwa.

Jesu a sebelisa nako yeo ku muluta ku amana ni 'menzi a bupilo'. Ye ki nzila yemwi yaku bulela kaza bupilo bwa fa mi nto ye komokisa umu taluseza kuli menzi awo ki ahae, ni haïke hali musali, wa Musamaria ni mueza libi. Wa katuluha ka ona makande a mande awo ni ku komoka a hulu Jesu' ku kutaba mwa bupilo bwa hae a mata kukutela kwa hae yah ae kuyo ba taluseza kaufela bona kuli ba tahe nikuto bona Jesu ni bona.

Mwa bubali bo musali u buza Jesu haiba kuli ki yena Mesiya. Mesiya na utwisiswa kuba mutu yatayo lumwa ku Mulimu kuto pulusa batu bah ae. Ne ku lutilwe kuli Mesiya yo utaba mueteleli wa mpi ya sisole yaka to felisa yandiso ya Mubuso wa si Roma wa nako yani nikuto lukulula batu ba Majunda. Nihakuli cwalo, Jesu u taluseza musali kuli kiyena Mesiya, kono wa shutana ni sewo neba litezi. U tile kuto pulusa batu kaufela, isike Majuda fela, ni bao baba bonahala kuli a ba swaneli bupilo bo bunca bwa Jesu bo.

Lingambolo

Mwa Kalulo ya 1 ya buka ye, lu utwile ku amana ni bupilo bo buncha bo Mulimu a lufa. Mwa Kalulo ya 2 lu itutile kuli Mulimu u pila mwa hali ku luna, sina likwana ze beyile lubulukelo za butokwa. Mwa Kalulo ya 3 lu lemuhile kuli ku talusañi ku zwela pili ku hula mwa bupilo bwa luna bwa moya.

Lukabe lu kutezi za ku eza zamwa Kalulo ya 1 fa. Mulike ku beya lika zemwi zeo luitutile ku fita nako ya cwale mwa likalabo ze mufile.

Mukupe batu ku ina bubeli ka bubeli ni kulikanyisa ku ikabela likande la bona ka ku sebelisa lipuzo ze latelela. Baswanezi ku lika ku alaba lipuzo ze latelela ka muzuzu 1.

- Bupilo bwa mina nebuli cwañi musika amuhela kale Jesu?
- Ne mukatani cwañi ni Jesu?
- Bupilo bwa mina bu bonahala cwañi musali kuzwa kwa kukatana Jesu?

Kasa mulaho a mizuzu ye 6 kamba 7, mukupe batu bakopane batu ba 4 ku eza ka kwata. Muba taluseze kuli luka hupula kuli mpo ya Mulimu ya bupilo bo bunca l cwani sina mo lubonezi ka chenu mwa bubali bwamwa Bibe. Mubakupe kuli ba ambole lipuzo ze latelela.

- Muikutwa cwañi kuli bupilo bwa Mulimu bo buncha ki bwa mutu kaufela, isike fela bao baba swana sina luna, kamba baba bu swanela?
- Kibo mañi batu mwa silalo sa mina bao baba sa swaneli ku amuhela bupilo bo bunca bwa Mulimu?
- Mu ambole linzila zeo ne mukona ku fita ku bona batu bao nikuyo ikabela ni bona bupilo bo bunca bwa Mulimu bo. Mu kona kuyo ikabela ni bona likande la mina.

Tapelo

Mwa likwata za mina muitumele ku Mulimu ka bupilo bo bunca bo mu amuhezi ku Mulimu. Haiba kuna ni batu mwa sikwata baba sika amuhela kale mpo ye ya bupilo bo bunca mi mukone kuba fa sibaka sa ku eza cwalo. Haiba kuli ba tabela ku alabela niku amuhela mpo ye muba kupe kuli ba kone ku lapela tapelo ye ni mina:

Lord Mulena Jesu, naitumela ku wena kwa mpo ya hao ya bupilo bo bunca. Naitumela ku wena kakuli niha ike hanisa bu swaneli, usa kona kuni pilisa nina. Kacenu, Na amuhela bupilo bo bunca bo ni ku kupa kuli u kone ku taha niku to ni ncincha ku kalela mwahali ku tisa fande. Taha nikuto pila mwa pilu ya ka. Ni ikutwa maswabi ka mukwa one ni pila ka wona mi ku zwa kacenu ni tabela ku pilela wena. Amen.

Nako ye cwale munge nako nyana ya ku lapelela batu bao ne mu ambozi ni bona baba bona hala kusa tabela bupilo bo bunca bwa Mulimu. Mukupe Mulimu kuli a kone kumi fa sibaka sa kuikabela likande la mina ni bona nikui ba supeza ka mo Mulimu mwa mi latela.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Biki ye, mubone kuli mu hupuzi bubali bwa kuhupula niku bukutela ka zazi ni zazi. Sina hamuze mukutela bubali bo mukupe Mulimu kuli a mi bonise mu kona 'kuya' ni 'kuyo eza balutiwa ba mishobo kaufela'.

Kupaka

Muhupule batu bao nemu ambozi ni bona sa pili nimwa mikwa yeo ne mu bulelezi kuli muka lika nikuyo fita ku bona. Muye muyo ba bona batu bao, kubeya milelo ya mina mwa likezo biki ye. Mwendu mane mwa kona ku ba memela kuba kwa sikwata sa mina Kamba mubone kuli baka tabela kukala sesi nca. Mulapele musika ya niha mukuta.

Za kuñola

Kuhula mwa Lubasi lwa Mulimu

'A lu babalelane, kuli lu susumezane
mwa lilato ni mwa misebezi ye minde.
Lusike lwa tuhela liputeho za luna, mob
a ezeza ba bañwi; kono lu kutazane,
sihulu ka ku bona kuli lizazi le lituna li
sutelezi.'

Maheberu 10:24-25a

Kuitukisa

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibebe?

Ku amuhela & zeluzo eza

5

mizuzu

- Mwitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye mwa biki ye kiku utwisisa kuli bupilo bwa luna bo bunca bo buzwa ku Mulimu bu talusa kuli fa seluli siyemba sa lubasi lwa hae: ki yena Ndata luna mi luna lu ban aba hae. Lu swanezi ku eza kalulo ya luna mwa lubasi lo ku ituta niku hula ku Mulimu.

Bubali bwa ku hupula

5

mizuzu

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibebe ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

A lu babalelane, kuli lu susumezane mwa lilato ni mwa misebezi ye minde. Lusike lwa tuhela liputeho za luna, mob a ezeza ba bañwi; kono lu kutazane, sihulu ka ku bona kuli lizazi le lituna li sutelezi.

Maheberu 10:24-25a

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata.

Miriam, Ruth, Simone ni Jakobo ba pila mwa munzi nyana nib a shemi ba bona kaufela. Kazazi ni zazi lubasi nelu zamayanga ha moho kwa silib isali kaku sasana. Neba kanga mezi a mañata ka mo neba konela ni ku kutela kwa hae. Kasa mulaho Miriam, Ruth ni Simone kaufela bona baya kwa sikolo. Jakobo isali mbututu kona kuli usa siyalanga kwa hae nibo mahe ni bo datahe.

Cwale ban aba sikolo haba yo zwa kwa sikolo kaufela bona ba to tusa bo mabona nib o data bona kwa mi sebezi ye shutana. Miriam wa tusa kwa lukisa lico. U sebeza ka tata mi bo mahe neba mulutile ape hela hande. Ruth wa tusa kwa ku kenisa kono nako kaufela u tokomelanga niku bapala ni Jakobo. U mutusa kwa kuituta ku zamaya sina hasa kalile ku ituta ku bulela manzwi nyana! Simone u tiyile mi utusa bo ndatahe kwa masimu. Bo ndatahe ba mu supelize linako ze shutana za kuchala litoze ze shutana, ki mufuta ufi o swanela wa mununo ni tikanyo ya menzi a swanela kwa limela ze shutana.

Lubasi kaufela nelu beleka ka tata, ku eza misebezi ye shutana. Kwa linako za manzibwana, neba inanga ha moho ni ku cha linco hamoho. Ba ambola ku amana kaze ba ezize mwa linzazi ni kuba ni nako yak u iteleza ku ze eza hezi. Mwendu mane yo mumwi u konile kuba ni nako ye tata kamba u bile ni ngambolo ya butokwa niba pila mabapa ni bona. Mwendu yo mumwi ha ikutwi hande kacenu. Mwendu mane Jakobo u konile ku bulela linzwi le linca kacenu mi kaufela bona ba nyakalala ha moho. Mwendu mane ba nana babamwi ba konile ku omana mi ba swanela ku swalekana yo mumwi ni yo mumwi. Mwendu yo mumwi yo muhulu uzo pasa tatubo nyana kwa sikolo. Mwendu mane bo mabona nib o ndata bona baba bulelela makande a bona a mone ba hulela.

Musihali kaufela, Miriam, Ruth, Simone ni Jakobo neba sweli kuno ituta kuyo mumwi ni yo mumwi ni kwa bashemi ba bona. Kaufela bona ba ituta ka mwa kusebeleza hamoho mi ba sweli kuituta buchaziba bwa butokwa bob u kaba tusa mwa bupilo. Basweli cwalo kuituta ka mwa ku teleleza niku ambola mwahala bona nimwa ku isusuweleza. Ba ziba kuli ba kona ku bulela kwa bashemi ba bona haba tabile kamba haba nyemile mi ba kona kubulela ku amana lika zende ni lika ze maswe mwa bupilo bwa bona.

Sina lubasi halu beleka hamoho niku ba ni nako hamoho kaufela bona ba sweli ku ituta kuyo mumwi ni yomumwi.

Sina banana babane mwa likande laka cenu, fo halu pepiwa ki mwa lubasi sin aka mita. Se sikona kunga bashemi, bo kuku, masika, likezeloi nibo malume. Fo halusali banana lu tokwa lubasi lwa luna kulu babalela, kulu tusa kuli lu hule niku luluta. Sina ha luhula lwa kona ku bapala kalulo ya butokwa a hulu mwa lubasi kaku ba tusa, ku tusa bawo baba sali baba nyinyani kamba baba supezi, kuba tusa mwa linako ze ba kula kamba habali mwa matata. Sina halu ze lu hula lwa kala kutisa lika za butokwa mwa lubasi, ku lu eza hande niku lu tiyisa ku fita mo ne luinezi sa pili. Lwa kala ku ziba haza lubasi ku babamwi. Lwa bulelela niku eza lipisinisi kwa lineku la lubasi.

Se kisi swaniso se situsa a hulu ku luna ha luhupula kaza ku latelela Jesu. Fo haluiketela ku latelela Jesu, Mulimu u lubiza kuli lu ban aba hae ba sishimani niba sisizana, lu añuzwi kwa lubasi lwa Mulimu. Luka toloka kaku tala ha moho ha luta bala kaza batu bene ba iketezi ku latelela Jesu.

Zibo ya Bibele

Mubale Mateu 4:18-22 kwa sikwata:

¹⁸Jesu ha kulisa liwate la Galilea, a bona bana ba babeli bam utu a li mumwi, Simoni ya bizwa Pitrosi, ni Andreasi munyana hae, ba yumbela tunyandi twa bona mwa liwate, kakuli neli

mandui. ¹⁹ A li ku bona: Mu ni latelele, mi ni ka mi eza baba yamba batu. ²⁰ Cwale ba pakisa ba tuhela tunyandi twa bona, ba mu latelela.

²¹ Ha fitela kwapili, a bona ba babeli ba bañwi, bana ba mutu a limumwi, Jakobo mwana Zebedea, ni Joani munyana hae, ba onga tunyandi twa bona; mi a ba biza. ²² Cwale kapili ba tuhela sisepe ni ndata bona, ba mu latelela.

Mwa bubali bo butatama bwa buka ya Mateu, lwa bala ku amana ni seo nesi ezahezi kasa mulaho Pitorosi (ya bizwa hape kuli Simone), Anderiasi, Jakobo ni Johani ni balutiwa babamwi haba kalile ku latelela Jesu. Lu bala kuli Jesu na tusize batu bene ba kula ni ku lelekela mandimona fande. Lu bala ka seo na konile ku luta banna ba babane, balutiwa bah ae babamwi ni undi wa nyangela bene ba kubukana nga ku mupotoloha. Mwa sibaka sesimwi lwa bala kuli Jesu na potezi ndu ya Pitorosi niku yo folisa mukwenyana hae. Lwa bala ku amana nika mo nali mwa mukolo ni balutiwa bah ae fo liñungwa leli tuna hali taha. Ba lutiwa neba sabile a hulu kono Jesu a kalimela liñungwa kuli likuze, mi la kuza.

Jesu nana ni nako ni Pitorosi, Anderiasi, Jakobo, Johani ni balutiwa babamwi. Naba supelize mwa ku ezeza lika za eza niku bulela ku bona. Na potela minzi ya bona niku zamaya ni bona. Na inzi ni bona ni hane bas aba niku ba supeza kuli ba kona ku sepa ku Mulimu.

Fa cwale luka bala ku amana kalulo yemwi ya butokwa mwa likande la Pitorosi, Anderiasi, Jakobo ni Johani ni balutiwa babamwi.

Mubale Mateu 10:1 ni 7-8 kwa sikwata:

¹ Jesu a bizeza ku yena balutiwa ba hae ba ba lishumi ka ba babeli; a ba fa mata a ku tula mioya ye masila, ku l latela kwande, ni buanga kaufela.

⁷Ha mu nze mu zamaya, mu bulele, mu li: Mubuso wa kwa lihalimu so li fakaufi. ⁸Mu folise ba ba kula, mu zuse b aba shwile, mufolise baba kula mbingwa, mu latele mioya ye maswe kwande; mu filwe fela, mu fane fela.

Kasa mulaho wa kuba ni nako ni balutiwa bah ae niku ba luta, Jesu cwale a ba luma kuli ba kone ku fita kwa batu babañata.

Mwali linako zeñata Pitorosi, Anderiasi, Jakobo ni Johani neba swana sina lubasi ku Jesu. Neba bile ni nako ni yena, ku ituta ku yena sina luna mo lukayi tutela kwa bashemi ba luna nikwa lubasi lwa luna. Sina hane ba kalile ku hula kwa kutwisiso ni tumelo Jesu a ba lumela kuli baye kuyo zwela pili ni musebezi wa kalile. Jesu nasa lati ku eza musebezi a nosi; na tabela ku ueza ni babamwi batu. Na memile balutiwa ba hae mi fa umema luna kuli lube siyemba sa lubasi lwa hae nikuto beleka ni yena ni babamwi.

5

mizuzu

Lingambolo

Ki kwa butokwa ku hupula kuli haki kaufela yana ni zibo yende ya lubasi mi babamwi batu ba konile ku hula cwalo ba sina lubasi.

Mwa likwata ze 3 kamba 4 muambole lipuzo ze latelela:

- Ku mi utwisa cwani kuli Jesu na ezize ba lutiwa ba hae sina lubasi, kuba ni nako ni bona, kuba supeza lika niku ba luta?
- Kana muna ni zibo ye nde kambe ye maswe ku amana ni lubasi mwa bupilo bwa mina mi muhupula kuli sye ikona kumi sitatalisa ka mo muikutwela ku amana ni kuba siyemba sa lubasi lwa Mulimu?

Ha lukala ku latelela Jesu wa lumemela mwa lubasi lwa Mulimu. Wo ki moya, lubasi lwa lifasi kaufela lo luze luzwela pili nako kaufela. Ha luzibi batu kaufela mwa lusika lo kakuli ki lo lutuna a hulu, kono Jesu ulufa batu baba lu potolohile ku ikabela bupilo bwa luna bwa ka zazi

ni bona. Ba bakona kuba batu babali mwa keleke ya luna, Sikwatasa Bupilo kamba tukwata nyana. Ki kwa butokwa ku luna kuba ni nako ni batu ba baba latelela Jesu ni bona. Lwa kona kuituta kuyo mumwi ni yo mumwi ni buchaziba bob u shutana bo kaufela lunani. Kuka ba ni batu bene ba latelezi Jesu ka nako ye telele mi bakona kuba sina bashemi ba luna ba moya ku luna. Sina ha luhula mwa tumelo, kukaba ni batu bao lu swanezi kuba bas hemi ba bona ba moya ni luna. Lwa kona ku susuwezana ni ku lapelelanela. Se sikona ku lutusa ha lu ikutwa kuli lu inzi kwa hule ni Mulimu kamba halu katazaha kwa ku latelela. Hamoho lwa kona ku ipabalela.

Sina mi zwale nili kezeli, lwa kona ka linako zemwi ku fapana niku lwana, kono sina hakuli kwa butokwa kwa lubasi kaufela kuli ba ikupela maiswalelo niku eza kozo. Ha moho lwa kona kuba baba tiyile ka lubasi lwa moya, ku latelela Jesu niku mema babamwi kutaha mwa lubasi.

Mukona ku lemuha kuli haiba ha mupangi nako yak u potela niku bona mabasi ni balikani, mwa kala ku kauhana ku bona, ka bunyinyani mwa kala ku ikutwa kuba kwa hule ni bona. Kimo ku inezi nikwa lubasi lwa luna lwa moya. Haiba kuli halubi ni nako ni bona hamoho luka bona kuli se luli kwa huleni baba mwi. Luka ba baba katazaha ni ku fokola, mi luka zwafa ka bunolo kamba ku lyanga niswa. Se hasi talusi kuli ku maswe kuba ni nako ni Mulimu munosi. Yeo ni yona ki kalulo yeli ya butokwa a hulu yak u eza mi luta ambola ka yon aka butungi mwa tuto ye latelela.

Lwa kona kuba ni nako ha moho sina siyemba sa lubasi lwa Mulimu ka linzila ze shutana. Lwa kona ku opela hamoho, ku bala Bibeke hamoho, ku lapela hamoho kamba mane kuba ni nako ye juzize inge lu kupa Mulimu kuli a ambole ni luna. Lwa kona kuikabela buhobe ha moho, ku tusa babotana mwa silalo sa luna kamba ku sebeza ha moho. Ki linzila ze ñata luli mo lukonela kuba lubasi lwa moya.

Lu swanezi ku hupula nako kaufela kuli bupilo bwa luna bo bunca ku Mulimu bulu eza siyemba sesi nca sa lubasi. Lu tokwa lubasi lwani

sina haluze lu hula mwa tumelo mi lubasi lwa luna lutokwa luna ni lona.

Zakueza – Papali Yaku Kopisa

5
mizuzu

Mwa lubasi, lwa itutanga hañata ka ku eza lika hamoho. Lwa talimela kamo yo mumwi a ezeza sika mi lwaba kopiseza. Muba tolokele kuli luta papala papali yeka lu tusa ku hula se!

Mubeye batu kaufela ka bubeli. Mwa bubeli kaufela mutu a limumwi u swanezi ku etelela, ku eza likezo, mi yo mumwi u swanezi ku latelela fela ze ezahala. Mu taluse kuli ba wini ba papali ki bona babaka kona ku eza likezo ze sehisa luli!

Mubonise se ka kunga muitomboli nikuba kupa kuli ba swanise lika kaufela ze mueza ka muzuzu uli mumwi. Mwa kona ku fetuha ku potoloha fela, mu inate fa toho, mutule mwa halimu ni fafasi, mu mate mwa sibaka, kamba mu eze sifateho sesi sehisa! I kona kuba ye sehisa sina kamo mutokwela ni ku konela.

Kasa mulaho batu kaufela seba I tukiselize, muhuwe “Hamuye” niku fa yomwi ni yomumwi muzuzu ye 2 kamba 3 yaku papala papali.

Muhupule ku talima baba eza lika ze sehisa kuli ba kone kuba ba wini bao muka keta kuli ba kone kuba ba wini kwa mafelelezo.

10
mizuzu

Lingambolo

In groups of 3 or 4, discuss the following questions:

- Lukonile kuba ni papali yakui kopiseza. Kana mwa kona ku ikabela mutala mwa nako yemwi ye nemuitutile sesimwi kaku kopisa?
- Mwakona ku ikabela mutala mwa nako yemwi fo nemu katazaha mi lubasi lwa nina kamba balikani ba mina neba mi susuwelize niku mi tusa ku zwela pili kamba ku koma butata

bone mufita ku bona?

- Kana kuna ni nako yeo nemu ikutwile ku susuwezwa ka kuba ni nako ni lubasi kamba balikani?

15

mizuzu

Tapelo

Lukaba ni nako nyana mwa tapelo niku lapelela nela yo mumwi kayo mumwi. Ku siyala mwa sikwata sa batu baba 3 kamba 4, mukale kaku buza batu ku alaba lipuzo ze latelela.

- Kana kuna ni seo mukona ku ikabela ku susuweza lubasi lwa mina lwa moya?
- Kana kuna ni sesimwi seo mukatazaha ka sona seo mutabela kuli lubasi lwa mina lwa moya lukone ku mi susuweza ku sona?

Mu lumelele batu kuli babe ni nako yaku teleza ku Mulimu niku babamwi niku ikabela ka bu niti. Kasa mulaho batu hase bana ni nako yaku ambola lipuzo ze, muba kupe kuli ba kone ku lapelela yo mumwi ni yo mumwi mwa likwata za bona.

Fa cwale mu kutise batu kaufela ha moho. Mususuweze mutu kaufela kuli a yeme mwa sikwenda inge ba swalani kwa mazoho kwa maneku kaufela. Luka nga nako yaku itumela ku Mulimu ka lubasi lwa luna. Mumeme mutu kaufela ku bulela tapelo ye kuswani yak u itumela ku Mulumu kwa lubasi lwa konile ku lufa. Kasa mulaho wa nako nyana, mukwale nako ya litapelo ka tapelo ya mina.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Biki ye mukete mutu a limumwi mwa sikwata mi muitame ku kopana ni yena pilio tuto ye tatama isika fita kale kuli mu kone ku isusuweza. Haiba kuli kuna ni yo mumwi mwa sikwata sa mina yemusa utwani hande ni yena, ye ikona kuba nako ye nde

yaku ikopanya ni yena niku eza kozo. Mwa kona ku ikupela maiswalelo niku swalelana. Ye ikona kona ku boahala kuba ye tata kono kiya butokwa ahulu mwa lubasi lwa luna lwa moya.

Musika kopana kale mukone kuba ni nako mwa litapelo kuba lapelela niku kupa Mulimu kuse simwi se mu kona kuyo ba susuwza ka sona, mwendi bubali, pina kamba manzwi fela a sishemo a niti a kona kuba tusa kuli ba kone ku muziba ka butungi.

Ha mukopana, mukone ku isusuweza, mu ipuze ku amana ni matata aba fita ku ona mi cwale mu lapele hamoho kukupa Mulimu ku mi tusa kuli mukome matata awo. Mwa kona ku ikabela ze eza hezi kacenu mwa tuto ye tatama biki ye taha.

Kupaka

Sina ha muba ni nako mwa buteñi bwa Mulimu, uta bulela ni mina, mumu kupe kuli a mi tuse kuli mu kone ku susuweza yo mumwi ya sikaba kale mwa lubasi lwa Mulimu niku ba mema kuli ba tahe kwa sikwata biki ye taha. Mumu buze kuli ki mañi yo mu swanela kuyo bulela ni yena, ikona kuba mutu yene mu ambozi ni yena biki ye felile.

Mwasibaka sesi Kuzize ni Mulimu

'A mu itulele, mi mu zibe kuli kin a
Mulimu'

Lisamu 46:10a

Kuitukisa

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibebe?

Ku amuhela & zeluzo eza

5

mizuzu

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye wa biki ye ki ku utwisisa kuli lu kone ku hula bukaufi ni Mulimu nikuba sina yena, lu swanezi kuba ni nako ye ñata ya kukuza ni yena.

Bubali bwa ku hupula

5

mizuzu

Mubale bubali bwa kuhupula ni bwa mwa Bibebe ka ku tumusa kwa sikwata. Mubu bale hape sikwata inge simi likanisa ku fitela kaufela bona habaka kona kubu bulela bubali ka ufela. Mususuweze babamwi batu kulika kumi likanisa ba nosi.

A mu itulele, mi mu zibe kuli kin a Mulimu;

Lisamu 46:10a

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata.

Daniele neli mucaha yana pila mwa munzi hato kopana ni Kofonti, musizana yo munde luli yana beleka kwa kulekisa mwaka ntolo. Ato ba mwa lilato ni yena mi na tabela ku munyala, kono na ziba kuli u swanezi ku muziba pilio inge a sika mu shemba kale.

Na mupotelanga ka zazi kwa sintolo kwana beleka mi neba ambolanga mone ba konela kaufela, kono neli sintolo sene si patehile luli mi nekusa shimbi nako yana kusika kena muleki mi namusiyanga kuyo tusa muleki. Hape, muña sintolo nasa tabeli kuba bona inge bali hamoho inze ba ambola kona kuli na fumana nga misebezi yesa zibahali yaku patehisa Kofonti ha kusina ba leki mwa sintolo. Neba likanga ku ambola inge a patehile ku sebeza kono ne kuli butata kakuli muhupulo wa hae neu tokomezi kwa musebezi wa hae isike kwa ngambolo ya bona.

Daniele a lemuha kuli hana ku kona ku ziba Konfoti kwa sintolo, kona kuli ba lukisa kuyo kopanela kwa sitolo sa kunwela tiyi kasa mulaho a musebezi kazazi ni zazi ha chaise mwa nzila yah ae ya kuya kwa ndu. Nihakuli cwalo, kantolo ka tiyi neka patehile ni kona mi buñata bwa balikani ba bona neba tala mwa kantolo kuto leka cofi nikuya fa tafule fo neba inzi. Hape, mulumo wa wayalesi neuli omutuna a hulu kona kuli nekuli butata ku utwa ze bulelwa.

Daniele a kala kunyema a hulu kakuli na sina hande nako yaku ba ni Konfoti yana lata a hulu, kona kuli a iketela kuyo mupotela kwandu ya bashemi bah ae. Kono hana yo fita kwateni neba ilo ina mwa lindanda mo bo ndatahe neba buhela wayalesi ya mazimu-mwangala. Bo ndatahe neba tabezi Daniele mi nebaze ba mu ambolisa ku amana niza lipapali za mbola zene ba sweli ku buha. Bo mahe Konfoti ni bona neba tilo ina mi ki babamwi baba tabela a hulu ku bulela, kuba buza ku amana lizazi la bona moli zamayezi ni milelo ya bona. Konfoti nana ni munyana hae wa mushimani yana laha mwa sikwata, mi nakupanga Daniele kuli ayo lahanga ni bona, mi na yezize cwalo kakuli ni yena na tabela a hulu muchaha yo mi tabela niku tabisa Konfoti.

Daniele a kala ku ikungula kakuli na lemuhele kuli ni haike hana

banga ni nako ye ñata mwa buteñi bwa hae, nasa palelwa ku ziba Konfoti. Kaufela ko neba kopanela nuku sina hande nako yaku muziba, nekuna ni lilata, lisitataliso, mize zaba paleliswa mwa kubulelela baba beli. A lemuha kuli nekuna ni tatululo ilimwi fela. A mukupa kuli ano pakela kuya kwa musebezi ka hola ilimwi asika kena kale fa musebezi kaku sasa nika kusasa, mi neba inanga kwa sibaka sesi kuzize kwa munanga wa nuka ko neku sina lisitataliso Kamba lilata, mi lilata neli fela la menzi a ze a buba ni lipalisa zeze li nyanganya sina hane baze ba ambola.

Kasa mulaho a nako nyana fela ba kala ku zibana ka kutunga mi li lato la bona la kala ku tiya ka zazi ni zazi. Neku sika shimba nako ye telele Daniele a kupa bo ndatahe Konfoti kumufa yena mwa linyalo.

Zakueza

10
mizuzu

Muabe sikwata ka bubeli. Muba susuweze kuba ni mutu yebasa zibi hande. Bubeli ni bubeli buka tokwa ku kopana ni bo bumwi bubeli, ili kuli kube ni batu ba 4 mwa sikwata.

Mwahala sikwata seo, bubeli bwa bona ba filwe mizuzu ye 2 ya kukona ku zibana kaku tala. Lika ze swana sina: sebana ni lilimo ze kayi, neba pepezwi kayi, ba eza likamani mwa bupilo, mufuta wa lico oba tabela mane nize mwi cwalo.

Sina habaze ba zwela pili cwalo ku ambola, batu baba mwi ba 2 mwa sikwata ba kale kuba sitatalisa kuku ba ezeza lilata, kuno ba buzaka lipuzo, kono ba lizeza ma phoni kamba ku eza lika ze ka kona ku sitatalisa ngambolo ya bona.

Ba swanezi ku inchincha cwale baba beli ni bona ba eze zene ba eza babamwi. Kona kuli bubeli ni bubeli bu fumane sibaka sa ku tisa kalabo ku amana ni seo ba ziba ku ama mutu yene bali ni yena.

Mutalime kuli ki bubeli bubi bo bukonile ku iziba mwa hala tyanganiso yani.

Mukutiseze batu kaufela hamoho niku ba buza kana ku bu nolo ku ziba mutu yo mumwi mwah ala lyanganiso nimwa hala lilata leli tuna cwalo.

Zibo ya Bibe

Mubale Mareka 1:21-39 kwa sikwata:

²¹Cwale bay a kwa Kapernauma; mi kakuli ne li lizazi la pumulo, Jesu a kena pili mwa sinagoge, mi a luta batu mwateñi. ²²Batu ba butumuka kabakala tuto ya hae; kakuli na luta inge mutu ya na ni mata, isi sina bañoli. ²³Cwalehe, mwa sinangonge ne ku inzi mutu ya kenwi ki moya o maswe; kiha u huwa, ²⁴U li: Taba ya luna ni wena ki ifi, Jesu wa Nazareta? Kikuli u tilo lu feza? Na ku ziba kuli ki wena mañi; ki wena Ya- Kenile wa Mulimu.

²⁵Kono Jesu a u kalimela, a li: Kuza! U zwe ku yena! ²⁶Cwale moya o maswe wa mu bitela fafasi ka tata, mi wa zwa ku yena inza huwa ka linzwi le lituna.

²⁷Kaufela ba komoka, ba buzana ba li; se kiñi? Ki tuto ye nca ye na ni mata! U laela mioya mi ya mu utwa! ²⁸Honafo, libubo la hae la ya kai ni kai, mwa naha kaufela ye bapani ni galilea.

²⁹Jesu ha sa zwile mwa sinangonge, a kena mwa ndu ya Simoni ni Andreasi, a na ni Jakobo ni Jopani. ³⁰Cwale mukwenyana Simoni na lobezi, a kula butuku bwa fible ye ngangamisa; ba zibisa Jesu kapili. ³¹A sutelela ku yena, a mu swala kwa lizoho mi a mu zusa; fible ya mu tuhela, mi a ba sebeleza.

³²manzibwana, Lizazi ha li likezi, kwa tiswa ku yen aba ba kula,

nib a ba kenwi ki mioya ye maswe; ³³Munzi kamukana wa kubu kana fapila munyako wa hae. ³⁴A folisa ba bañata b aba kula matuku a mifuta – futa, mi a leleka mioya ye maswe ye miñata, a sa l lumeleli ku bulelela kuli ya muziba.

³⁵Ha bus a, isali malunga siku, Jesu a zuha, a zwa mwa ndu, mi a ya mwa naheñi ku yo lapela. ³⁶Simoni nib a ba inzi mwa ndu ni yena, bay o mu bata. ³⁷Ba sino mu fumana, ba mu bulelela ba li: Kaufela ba ku bata.

³⁸A ba alaba, a li: A lu yeñi kusili, mwa minzi ye miñwi, ni yo luta ba mwateñi; kakuli ki ona musebezi o ni tezi. ³⁹Mi a ya cwalo mwa Galilea kaufela, inza luta mwa masinagoge, ni ku lelekisa mioya ye maswe.

Mwa kalulo ya pili ya bubali lwa bona bona ku amana ni Jesu' mazazi ana patehile a hulu. Lizazi leli tatama Jesu na lemuhi kuli nekuli kwa butokwa ku yena kuba ni nako a nosi ni ndatahe ili kuli a kone ku ncafazwa mwa moya, kufita kunga nako kaufela inge a lobezi ili ku nchafaza mubili. Na zibile kuli neli kwa butokwa kuba mwa nako ye kuzize ni Mulimu.

Jesu na ziba kuli babamwi habaka zuha ni lizazi hali kalile nasike a ba ni sibaka sakuba ali nosi ni Ndata. Lwa kona ku bona cwalo mwa bubali bwa 36 ku isa mwa 39 fo balutiwa bahae bato mufumana niku mu taluseza kuli batu kaufela ba sweli kuno mutalima. Sicaba nesi bata kubona Jesu. Neba tabela kuba ni yena. Neba tokwa foliso ni tukuluho, niku utwa lituto za hae. Neba sa koni kumufa nako yaku pumula, mi nako kaufela nali fa mukwakwa, kuya kwa munzi ni munzi kuno luta niku kutaza kwa batu koo.

Bubali bwa 35 bulu bulelela kuli Jesu na yile kwa sibaka sesi kuzize niku yo 'lapela'. Nelu kona ku eza mafosisa kaku hupula kuli na ziba halize Mulimu ka mukoloko wa lika ze lutokwa ni likupo. Kono linzwi

‘kulapela’ lisebelisizwe fa ku talusa a hulu ku fita zeo: li shimba kulumbeka, kuitumela, likupo (zelutokwa ni likupo), ni ‘kulitela’ Mulimu Ndata luna. Kulitela ki linzwi leli sebelisizwe ku talusa kuina kaku kuza mwa buteñi bwa Mulimu kumu teleza haza bulela ku mina. Jesu na ziba kuli bao baba libelela Mulena bakabe ba chafalizwe mata a bona (Isaya 40:31) ni kubeya mwa likezo! Na ziba kuli musebezi wa hae ne ukona (mane ka buniti) neuka palelwa haiba na sike a eza.

Kanako yahae yakuba a linosi nibo Ndatahe, Jesu na kona ku zibahaza lilato la hae ku Mulimu ni buitumelo bwa hae ku Mulimu. Na kona ku lapelela lika zana tokwa kamba mayemo mane cwalo ni mataa, kukoma ni kutiyiswa kuli a kone ku zwela pili mwa musebezi wa hae.

Na konile ku kona ku litela ku Mulimu, kuteleza ku Mulimu’ haza ziba haza lilato la hae ku yena, ha moho cwalo ni ku musupeza mwaku ezeza ni litayelo za kazazi. Lwa bona mwa bubali bwa 38 kuli Jesu nana ni milelo ye kenile yaka zazi kasa mulaho akuba ni Ndatahe – ku zwela pili kuzwa fa sibaka seo kuya kwa minzi yeli mabapa.

Haiba Jesu, mwanna Mulimu nana ni mata ni kamayiso ye cwalo, natokwa nako yaku incafaza ni Mulimu, luna luka itokwa cwani?

Zakueza

5
mizuzu

Kuswana sina Jesu niku ba ninako ni Mulimu kunga ku ikeleza luna bañi. Luka eza milelo luna bañi yomumwi niyo mumwi yeo ita lutusa kuli lu kone ku eza cwalo. Mubuze sikwata kuli si ikabe ka bubeli ku ambola lipuzo ze latelela. Mutu ni mutu a eze buiketelo ka likalabo za bona bañi niku ikabela niye bali ni yena, kuñola mihato ya bona yeo ika ba tusa ku ihupula.

- Sikayi sibaka seo mukona kuba mulinosi, ko mukona kuba munosi ni Mulimu? Sibaka se si swanezi kuba sesi kuzize ko musike mwa kona ku ezezwa lilata, kamba ku sitataliswa. I swanezi kuba sibaka fo mukona ba teñi zazi ni zazi.
- Ki nako mañi ye nde mwa lizazi la mina ye mukona ku beya kwa tuko yaku kuza ni Mulimu? Muhupule kaza mipateho ya mina yaka zazi ni zazi niku ba ni buiketelo bwa nako ye musika pateha. Batu babamwi ba fumananga kuli nako ye swanela kiya kaku sasana basika eza kale sesimwi. Mwa kona ku kala ni mizuzu ye 10 ni ku zwela pili ku ekeza ku fitela mutwayela.

Mususuweze batu kuli ba kone ku ñola milelo ya bona ha iba ba kona. Se sika ba tusa kuli ba kone ku hupula.

5

mizuzu

Mwa bubeli, mukupe batu kuli ba kone ku itapelela. Mube baba fitisa ze mutokwa mwa tapelo, kubiza sibaka ni nako yeo yomumwi ni yomumwi ukayo banga ni nako ni Mulimu niku kupa Mulimu kuli a batuse kuli ba kone kuba ni yena ni mwa buteñi bwa hae.

Kwa makalelo I kona ku bonahala kuba ye sina tuso kamba kusa swanela. Satani uta lika ku mi zwafisa ka kumi bulelela kuli ki ku sinyo nako nikuli ha mukoni ku utwa Mulimu. Kono musike mwa siya kamba ku zwafa. Muzwele pili mi sina mazazi aka fetuha libiki kuta banto yese mutwayezi nikuba ye se mukona. Kuta ba ni mazazi a ta bonahala kuli muinzi bukaufi ni Mulimu, niku latelelwa ki mazazi a muta ikutwa kuba kwa hule luli ni yena. Musike mwa zwafa. Silikani si shimba nako ni kutunda mena. Mubeleke fa kuba mwa sibaka sesi kuzize ni Mulimu.

Zakueza

Muba taluseze kuli luka likanyisa kuba ni nako ye kuzize fa. Mukupe

sikwata ku latelela mihato ye. Muka tokwa kui bala ka kutiyisa uli mumwi ka nako, ku lumelela batu kuli babe ni nako yaku latelela.

- Mukete sibaka fo mukona ku ina kamba kuyema inge mukuzize.
- Mutimise foni ya mina.
- Mukuzise boko bwa mina ku zwisa mihupulo kaufela, lipilaelo kamba maikuto a taha ku mina. (Kuba ni nako ni Mulimu ili nto ya pili kaku sasani kafo mihupulo ya mina isika pateha kale ikona ku tusa.)
- Mulitele. Muine mulitezi. Musike mwa yema kamba ku ina kamba ku zamaya-zamaya.
- Mukale ka milumbeko niku lumba Mulimu. Muzibahaze lilato la mina ku yena. (Mulumelele mizuzu nyana kalulo ye ni mihato ye tatami.)
- Muipulele libi za mina zeo mulemuha ni kumukupa kuli a mi supeze zeo mukonile ku libala. Mube baba lumalana ni Mulimu.
- Munge nako ya kuitumela ku yen aka bunde bwa hae ni kwa lika kaufela za miyezelize.
- Mumu kupe kuli a mife zeo mutokwa mi muziba haze likupo ze muna ni zona ku yena.
- Mufeleleze ka kuba ni 'nako yaku kulitela ku Mulimu'. Mubale mañolo amwa Bibe. Mwa kona ku kala ni Lisamu 46 kacenu. Muibale kakusa akufa. Mu bale katokomelo. Muibale kaku lapela. Mulapele bubali kubu kutisa ku Mulimu.
- Sina hamu bala, muteleze ka tokomelo. Mu ñole kaufela se muutwa kamba ki ka mulelo otaha ku mina ozwa ku yena. (Hamuli munosi, haiba kuli mufumana kuli muhupulo wa mina wa fulana, mu bale ka kutiyisa. Se silu tusa ku sa abana muhupulo.)

Mutise batu hamoho niku ba buza haiba kuna niya bata kuikabela sesimwi kuzwa kwa kalulo ye luezize yeo.

5

mizuzu

Tapelo

Muetelele sikwata mwa tapelo ye. Mubale mubamba uli mumwi ka nako mi mukupe sikwata kumi likanyisa ha iba ba tabela:

Mulena Jesu, na ku lata mi nitabela kuku ziba ka kutunga ka zazi ni zazi. Nakukupa kuli uni lute ku litela, kukuza nikuba ni nako ni wena ni na. unit use ku eza kalulo ye kuba yaka zazi ni zazi. Nakupa kuli uni sileleze ku Satani sina ha bata kuni lyanga nisa niku sitatalisa nako ya kuba hamoho. Na ku lata mulena Jesu, unit use ku zamaya bukaufi ni wena, amen.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Biki ye, mubeye mwa likezo milelo ye muezize kwa makalelo. Muye kwa sibaka se muiketezi ka nako yeo ya lizazi ye muketile. Muye kwateni hamwi ka zazi ni zazi mi mulatelele mihato ye bunolo ye lufitile ku yon aka cenu. (Mwa kona ku hupulisa batu kaku fita mwa teni). Mu ipeye kwa ku eza cwalo niku susuweza batu baba 2 baba mwi ba mwa sikwata sa mina ku eza cwalo mwa hala biki.

Mukupe batu kuno ñola kaufela li sitataliso zebaka fumana, litwanganiso, kamba zeo lika taha ka nako ya bona yaku kuza habali ni Mulimu mwa biki kaufela. Muba kupe kuli ba hupule ku amana ni seo sesi ba sitatalisa kamba kuba lyanganisa, niku hupula kuli ki sikamani seba ka eza ku kona ku koma lisitataliso zeo ni kulyanganiswa.

Kupaka

Muhupule batu kaufela bao mukonile ku bulela ni bona mi mukupe Mulimu haiba kuli kuna ni mutu yo mumwi yo a tabela kuli mubulele ni yena hape mwa biki ye kamba kuna ni yomumwi yo muncha.

Muye nikuyo bulelela mutu yo Mulimu a beyile mwa muhupulo wa mina kuli muka ba ni nako ye kuzize ni bona ni Mulimu. Muba taluseze kuli mu eza nako yak u bulela ni Mulimu niku teleza ku yena. Muba taluseze ka seo munitutile ka cenu mi muba meme kuli ba eze ni bona.

Za kuñola

Bibele ki ñi?

'Liñolo kamukana li tahile ka Moya wa Mulimu, mi li na tuso kwa ku luta, ni ku kolisa, ni ku nyaza, ni ku hulisa ka ku luka; Kulim utu wa Mulimu a petahale mi a talifele luli misebezi kaufela ye minde.'

2 Timotea 3:16-17

Kuitukisa

Kalulo ye ita mi tokwa kuli batu bamwa sikwata ba kone kuba ni Mabibele. Muswanela ku buza batu ni kuba kupa kuli ba kone ku taha ni Bibehe ha iba bana ni ilimwi. Mwa tuto, mubone kuli Mabibele a ikabelwa mwa likwata ni kuli mutu yasa koni ku bala wa ina mabapa niya kona. Haiba kuli kuna ni babana ni ku kona kuba fa makepe ka foni ya bona ba kona ku fumana bubali kaufela ni Bibehe yaku balelwa fa makepe. (Mubone ko mukona ku a fumana makepe awo kwa mafelelezo a tuto ye ha iba mutokwa mutala ko mukona ku fumana ze.)

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibehe?
- Mukupe mutu ni mutu ku tisa Bibehe haiba bana ni yemwi?

Ku amuhela & zeluzo eza

Muitumele ku mutu

kaufela kwa kutaha kwa sikwata.

5

mizuzu

- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo tuna wa kalulo ye mwa biki ye ki kulu zibahaza kwa linzwi la Mulimu, yona Bibehe. Bibehe I lugaluseza makande a Mulimu ni batu ba hae niku lutusa ku muziba hande.

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibehe ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela

haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

*Liñolo kamukana li tahile ka Moya wa Mulimu, mi li na tuso
kwa ku luta, ni ku kolisa, ni ku nyaza, ni ku hulisa ka ku luka;
Kulim utu wa Mulimu a petahale mi a talifele luli misebezi
kaufela ye minde.*

2 Timotea 3:16-17

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata:

Kasa mulaho wa lilimo ze 200 ze felile mwa Walusi ne kupila musizana wa libizo la Mary Jones. Na zwelela kwa lubasi lolu njebwe hanzi a hulu kono bo ndatahe nibo mahe kaufela bona nebali ma Kreste baba lumezi. Maria yena na tile kwa tumelo ku Kreste hanana ni lilimo ze lishumi kaze talu. Na lutilwe Bibeke ku zwelela bwanana bwa hae, kono Mary na nyolezwi ku kona ku ipalela ilimwi yena muñi. Kono ne kuna ni matata a na swanela ku koma. Sampili, nasa zibi ku bala; sa bubeli naka kona ku fumana kayi Bibeke, mi naka kona cwani kuyi fumana?

Butata bwa pili nebu tatuluzwi fo sikolo nesi kwaluzwi mwa munzi oli bukaufi ni hae ya bona. Mary na konile kui tuta ku bala hape! Zazi ni zazi na zamayanga niku yo kuta mwa linako kaufela, kono na tundamezi. Na pakelanga ku eza misebezi kaufela ya ndu, kono Mary a kala ku shimba mutiyo wa ku sebeza kwa batu babamwi, ku lika ku buluka masheleni ka bunyinyani. Na tapisanga litino, na uta likuhu, niku lekisa mayi. Nako kaufela na fumananga ka pene, na bulukanga ka tokomelo, ku hupula ka lizazi leo ata kona ku leka sa tokwa.

Kasa mulaho wa ku buluka ka lilimo ze silela nasana ni masheleni a mañata. Mary a buza keleke yenili mwa silalo sa bona ku mana niku

Ileka Bibele. Ne ku sina yana ziba mubuleli, kono a mu bulelela kaza munna yana bizwa Thomas Charles wa kwa Bala libima ze likana- 26 kuzwa fa pila. Fo kumwi na fumanehanga ni ma Bibele a ku lekisa. Ma Bibele mwa Welushi nasa fumanehi mwa linako zeo, kono Mary na yolezwi. Kona kuli hatu fita mwa lilimo ze 14 a shimba musipili o mutelele wa mautu. Nana ni ku pahama malundu ama telele ali fa hala munzi wa hae ni tolopo ya Bala. Mukwakwa ne usiyo hande ni macwe mi na zamayisa mautu fela ku sina makatulo, kono nazo fita.

Hato ngongota fa ndu ya Bo Charles na katezi niku tala masila, kono meto a hae ne asika katala niku tala tabo. 'Una ni ma Bibele a ku lekisa, muna muhulu?' a buza inge a buyana. Munna muhulu Charles nasa zibi sa ku alaba. Ma Bibele a hae kaufela nasa lekisizwe kale kamba nasa sepisizwe kale yo mumwi mutu. Kono fa kiyo musizana ya nyolezwi ni miyoko mwa meto a hae, yanaza buluka ka lilimo ze ñata niku zamaya musipili o mutelele cwana. Ka buniti haku konahali kumu kutisa fela mazoho zoho. Munna muhulu Charles a hupula ka ku akufa. 'Ni taku fa Bibele yaka ya mafelelezo,' a mu taluseza, mi ni ta fumana yaku iyoliseza muleki waka.'

Kona kuli Mary a fumana Bibele yahae niku zwela pili ku ibala mwa bupilo bwa hae kaufela. Ne ili mwa meziyum kono fa ikonile kuku tisiwa mwa Walusi, ni likande lahae mwana konile ku ifumanela inge liñozwi kwa mafelelezo a yona ka muñolo wa hae. Mi munna muhulu Charles? Eni, na konile ku susuwezwa ki tudamo ya musizana nyana yo mi a iketela ku kala Sibaka sa ma Bibele ili kuli batu babañata ba kone ku fumana ma Bibele aba tokwa. Mary Jones lilato la hae la Bibele ni Mulimu wa Bibele a bonisa mbuyoti yah ae isike fela ku yena ni lubasi lwa hae, kono nikwa batu babamwi cwalo.

Zibo ya Bibele

Mubale 2 Timotea 3:14-17 kwa sikwata:

¹⁴Haili wena u tiyele ku zo itutile, ze ku kolisize, u nzo ziba yo itutile zona ku yena. ¹⁵Ku zwa kwa bwanana u ziba Mañolo a kenile, a' kona ku ku talifisa kuli u piliswe ka ku lumela ku Jesu Kreste. ¹⁶Liñolo kamukana li tahile ka Moya wa Mulimu, mi li na tuso kwa ku luta, ni ku kolisa, ni ku nyaza, ni ku hulisa ka ku luka; ¹⁷Kulim utu wa Mulimu a petahale mi a talifele luli misebezi kaufela ye minde.

Bibele ki buka yena ni mata luli. Sina bubali bwa luna ha bu talusa, lwa kona ku fetulwa sina ha lunga buniti bwa yona mwa pilu ya luna. Ki likande la Mulimu: mukoloko wa libuka zeo li bulela ku amana ni kubupiwa kwa lifasi, makande a lona a kale, lilato la na ni lona kwa batu bah ae, mulelo wa hae wa ku lupulusa ka mwana hae Jesu, ni kalulo ya mafelelezo a makande a kale.

Likande la Mary Jones lilu bonisa ka butokwa bwa kuba ni Bibele ye lu kona ku bala mwa mushobo wa luna. Mwendu mane, sina Mary, ha musika ba kale ni Bibele ya mina. Kiñi hamusa iketeli ka cenu ku lapela ku Mulimu niku mukupa ku mi tusa ku buluka masheleni ni ku fumana ilimwi yeo muka bala ni lubasi lwa mina.

Lingambolo

Kwa lipuzo kaufela ze latelela, mu susuweze mutu a limwi kamba baba beli kuikabela zeo ba hupula kuli ki kalabo. Kasa mulaho batu seba ikabezi likalabo za bona, mu bale likalabo ze filwe fa.

Bibele ki ñi?

(Muhupule ku lumelela mutu ali mumwi kamba baba beli ku alaba.) Bibele ki sibulukelo sa mañolo kamba libuka. Linzwi le Bibele lizwelela kwa libizo la Sigerike la mañolo a pili, a tolokilwe ku talusa buka. Ki sibulukelo sa libuka ze 66, ze neli ñozwi ka linako ze shutana kwa babali baba shutana. I abilwe mwa likalulo ze peli:

- Testamente ya Kale ina ni libuka ze 39 kaufela zona neli ñozwi Jesu asika pepiwa kale.
- Testamente ye Nca ina ni libuka ze 27 (buñata bwa zona ki mañolo fela), zeo li bulela kaza ku pepiwa kwa Jesu ku isa kwa mafelelezo a lifasi.

Siswaniso fa likepe leli tatama li supeza mifuta ye shutana ya libuka za Bibeles nika mo li inezi ka likalulo ze shutana. Mwa Testamente ya Kale libuka likauhanyizwe mwa likalulo ze 5:

- Mulao: Libuka ze lilu taluseza ka makalelo a likande la Mulimu ni batu bah ae niku supeza mukwa wana ba ketezi kuli ba pile.
- Makande a kale: Libuka ze likuta kwa linako za kale, niku zwela pili ni likande la Mulimu ni batu bahae, fo kumwi mane ki mushobo kaufela, fo kumwi ki lubasi luli mumwi fela kamba mutu ka sibili.
- Mikanga: Kusebelisa puo ya kuswanisa niku nanula maikuto a luna libuka ze lilu tusa ku utwisisa kaku tala za bupilo.
- Bapolofita baba tuna ni babanyinyani: Mwa libuka kaufela ze lwa bala linzwi la Mulimu leliya kwa batu bah ae ka linako zemwi kuba hupulisa kamba kuba susuweza. Lwa kona ku ituta zeñata ku amana mikwa ya Mulimu ni ku amana batu mwa buka ye.

Mwa Testamente ye Nca libuka li abilwe ka likalulo ze 4:

- Evangeli: Libuka ze liñezi ku amana ni zeo neli ezahezi fo Jesu na pila fa lifasi.
- Keleke ya Pili: Kasa mulaho Jesu ha siya lifasi, batu bene ba mulatelela ba bulelela babamwi ku amana ni yena. Likande la bona liñozwi mo.
- Mañolo: Ba eteleli ba keleke ya pili neba ñezi mañolo kwa likwata ze shutana zaba lumeli kuba susuweza. Mañolo awo

a ñozwi mo.

- Sipolofita: Sina mwa libuka za bapolofita mwa Testamente ya Kale, buka ye I supeza mañusa a Mulimu kwa batu bah ae. Ka mushobo wa maswaniso lu filwe limamela ni ku omba-ombiwa.

Testamente ya Kale						
Mulawo	Genese	Makande a Kale	Joshua	Mikanga	Hosea	
	Exosa		Baatuli		Joele	
	Livitike		Ruti		Amosi	
	Numere		1 Samuele		Obadia	
	Deuteronoma		2 Samuele	Jonasi		
			1 Malena			Mika
			2 Malena			Nahumi
			1 Makolonika	Bapolofita baba tuna	Isaya	Habakuki
			2 Makolonika		Jeremia	Zafania
			Ezira		Malilo	Hagai
		Nehemia	Ezekiele		Zakaria	
		Estere	Daniele		Malaki	
				Bapolofita baba nyinyani		

Testamente Ye Nca					
Keleke ya Pili	Mateu	Mañolo	Maroma	Mañolo	Jakobo
	Mareka		1 Makorinte		1 Pitrosi
	Luka		2 Makorinte		2 Pitrosi
	Joani		Magalata		1 Joani
			Maefese		2 Joani
Likezo			Mafilipi	Maheberu	3 Joani
			Makolose		Juda
			1 Matesalonika		Sunulo
		Sipolofita	2 Matesalonika		

Fa seyi tolokilwe mwa mishobo ye miñata ya lifasi, Bibe I siyala kuba yona buka ye lekiwa a hulu mwa lifasi.

Ki mañi ya ñozi manzwi a mwa bubali bwa luna?

(Muhupule ku lumelela mutu alimumwi Kamba baba beli ku alaba pili.)

Paulusi, mueteleli wa mwa keleke ya pili, na ñozi manzwi a mwa liñolo ku Timotea. Lubasi lwa Timotea nelu mu lutile Mañolo (linzwi lelimwi la Bibe) kuzwa bwanana bwa hae. Paulusi kasa mulaho a mu fumana ni ku mushimba mwa misipili yah ae kuyo luta batu ku amana ni Mulimu niku susuweza balumeli. Paulusi na beyilwe mwa tolongo ka libaka la tumelo yahae ku Jesu, mi mwa mañolo a hae, fa sali kwa tuko ni mafelelezo a bupilo bwa hae. Na ñozi ku susuweza mutusi wa hae wa mwanana kuli a zwele pili mwa tumelo yahae ku Jesu ni ku muhupulisa ka butokwa bwa Mañolo.

Kiñi Bibe haili ya butokwa?

(Muhupule ku lumelela mutu alimumwi Kamba baba beli ku alaba pili.)

Paulusi na bulelezi Timotea kuli Mañolo kaufela a tahile ka moya wa Mulimu, kamba ‘Mulimu na a buyezi’. Kakuya ka mifuta ya libuka ye shutana, kuna ni ku ngunganyiwa ko ku komokisa mwa hala ona ni mazwi a butokwa, mitomo ni maikuto a putezwi mwa likande kaufela. Ka buniti, ki makande a kale a niti a lifasi leli pila leo luziba niku pila ku lona.

Bibe I kona ku eza sikamani?

(Muhupule ku lumelela mutu alimumwi kamba baba beli ku alaba pili.)

Bibe I kona kulufa kutwisiso ku amana ni Mulimu – Ndate, Mwana ni Moya o Kenile. I lufa pono yah ae ya lifasi, kuzwa kwa makalelo ku isa kwa mafelelezo. I toloka ku amana niko batu ba simuluha ni libaka bupilo ha butezi matata. Ha moho cwalo niku lufa siswaniso

sesi tuna, I lusupeza kuli lu swana sina cwani ka batu. Ilu taluseza libaka leneli tisize kuli lu kauhanywe ku Mulimu, ni seo na ezize ku amana ni butata bwani nika mo lu kona kuba siyemba sa mulelo wa puluso.

Kisikamani seo Bibebe isa koni ku eza?

(Muhupule ku lumelela mutu alimumwi kamba baba beli ku alaba pili.)

Luswanezi ku lemuha ka tokomelo seo Paulusi na ñozi: Mañolo a kona kulu ‘talifisa kwa puluso ka tumelo yeli teni ku Krete Jesu.’ Ni haike kuli Ina ni manzwi a bupilo, ka yona iñi Bibebe ha ikoni kufa mutu bupilo bwa moya. Bupilo bo butaha ku luna ka Jesu Krete, fo ha lubeya tumelo ya luna ku yena. Bibebe kiya butokwa a hulu ku luna, kono ku fumana puluso lu swanezi ku beya tumelo ya luna ku Jesu, ili yena Linzwi leli pila. Ka buniti, ne lukona ku biza Bibebe liswayo le lisupeza, ku lusupeza mwa nzila ye swanela ku mutu ya swanela, Jesu, ya kona ku lupulusa kwa libi za luna niku lufa bupilo bo bunca.

Mañolo a kona ku lutusa cwani?

(Muhupule ku lumelela mutu alimumwi kamba baba beli ku alaba pili.)

Paulusi u bulela kuli Mañolo a tusa kwa ku, ‘kuluta, kukalimela, kusikulula ni ku hulisa mwa kuluka.’ A kona kulu bonisa folu ezize mafosisa, sina liseli leli benya mwa sibaka sesina ni lififi sa lipilu za luna ni mwa mihupulo ya luna. A lufa mitala ya ku latelela mane cwalo ni mitala yaku tuhela. Mañolo hape a lufa sepo, kulu bonisa kuli Mulimu u kona ku sebelisa ufi kamba ufi, kamba bupilo bwa bona nebuli cwani basika mu sepa kale.

Bibebe hape I lutusa ku luluta mwa kuluka – ha kutahi fela ku luna! Moya o Kenile (mutusi yo Jesu na lumezi kwa balutiwa bah ae kasa mulaho a kuzuha kwa bafu) u bulela kwa lipilu za luna ni kwa moyo

kulu tiseza linolwa laku bata kukena ni bupilo bo bu kbob u. Ha ñata uta sebelisa Mañolo kulu susuweza ku fita kwa mulelo wo.

Sa kufeleleza, Paulusi u susuweza Timotea kuli a hule mwa silikani sa hae ni Mulimu. Na bulezi kuli mutu wa Mulimu u swanwzi ku petahala. Mulimu una ni misebezi ye minde ku luna kaufela yaku eza. Mwa liñolo la hae kwa Maefese Paulusi uli:

Kakuli lu musebezi wa hae, lu bupezwi ku Jesu Krete ku eza misebe ye minde, ya lukisize pili Mulimu, kuli ibe yona nzila ye lu zamaya ka yona.

Maefese 2:10

Luka utwisisa ka butungi niku eza ze haiba kuli inge luya sina balutiwa niku fita fa ku ziba Mulimu ka kutala. Mañolo kaufela ni Moya o Kenile bana ni kalulo ye tuna yak u eza mwa kalulo ye – limpo za butokwa luli.

10

mizuzu

Zakueza

Muabane mwa likwata ze 3 kamba 4 mi mulike ku alaba lipuzo ze tatami:

- Kana ku konile kuba yo mumwi ya konile ku utwa kuli Mulimu u ambola ni yen aka bubali bo bumwi bwa mwa Bibebe?
- Neli bufi bubali bo?
- Ki shutano mani ye konile ku taha ku mina?
- Ki sikamani se muezize ka kalulo ye?

10

mizuzu

Tapelo

Muine ona cwalo mwa likwata za mina ze nyinyani, muitumele ku Mulimu kwa mpo yah ae ya Bibebe.

Mwa kona kumu kupa:

- Ku mitusa kuli mu utwisise ni ku kona kumu ziba hande ka kubala ni ku teleza kwa linzwi la hae.

- Ku mi tusa ku latelela seo ami bulelela ka yona.
- Kumi fa sibaka ni susuwezo yaku ikabela buniti bo muituta mwa Bibele ni babamwi.

Mulape bubali bwa ku hupula bwa kacenu ku mutu ni mutu, kukupa Mulimu kuli ami tuse kwa musebezi o munde sina ha mubala linzwi la hae.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Biki ye, hamuta bona mukwakwa kamba liswayo lafa mukwakwa, muitumele ku Mulimu kwa ku mi supeza ku Jesu Krete. Muitumele ku yena kwa mpo ya haeya Mañolo ku mieza baba talifile kwa puluso.

Mina munosi Kamba ni ali mumwi kamba 2 mwa sikwata mu kone ku bala buka ye kuswani mwa Bibele. Kuka zwa ku mina kuli ki buka mani ye muka bala. Haiba ha mulemuhi hande fo mukona ku kalela mwa kona ku kala ni buka ya Jakobo, 1 Pitrosi kamba 1 Joani, mañolo ana ñolezwi keleke ya pili. Liñolo la Mareka ni lona ki labuto kwa ku kala. Kiye telele hanyinyani mi I bulela likande la seo nesi eza hezi Jesu hanali mwa lifasi.

Haiba kuli kuna ni yo mumwi ya sina Bibele kamba yasa koni ku bala mukone kuba susuweza kuli ba kone kuno kopana ni yo mumwi wa mwa sikwata yana ni Bibele ya ziba ku bala ha moho ni bona.

Kupaka

Kasa mulaho a kukupa Mulimu ka nako ya kukona ku ikabela buniti bwa mwa Bibele ni babamwi, mukone ku talima libaka zeo mi mukone ku bulela hali taha ku mina!

Muhupule batu kaufela be mukonile ku bulela ni bona sina kalulo ya bupaki bwa luna bo lueza. Mukupe Mulimu haiba kuli kuna ni yo mumwi ye mukonile ku bulela ku yena yo a tokwa kuli mu kone ku bulela ku yena hape kamba haiba u tokwa kuli mu kone ku bulela ku yo mumwi yo munca mwa biki ye. Mulimu uta beya yo mumwi mwa muhupulo wa mina ye muta bulela ni yena. Mwa kona ku sebelisa likwenda ze 3 za sikwenda, muikabele bubali bwa ku hupula Kamba mu eze sesimwi sesi bonisa lilato kuyo mumwi ka ku ikabela buniti bwa mwa Bibe.

Mwa kona kuikabela likalabo za litapelo ni sikwata ha muta kopana hape.

Za kuñola

Mwa ku Itutela Bibebe

'Mulao wa Muña Bupilo u petehile,
Ukatulusa moya;
Bupaki bwa Muña Bupilo bwa sephala,
bu talifisa ya sina kutwisiso.
Li lakazeha ku fita gaunda,
Mane ku fita gaunda ye
Ñata ye kenile hande;
Limunati ku fita linosi ze
Lota mwa bulota bwa zona.'

Lisamu 19:7&10

Kuitukisa

Seo mutokwa mwa kalulo ye:

- Mabibele a 3 kamba a 4

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibele?
- Mukupe batu baba 3 kamba ba 4 kuli ba tahe ni mabibele ha iba bana ni ilimwi?

Ku amuhela & zeluzo eza

5

mizuzu

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa tuto ye biki ye ki kuituta mwa ku itutela Bibele. Ye inga cwalo maikuto ku amana fa kukalela ni mikwa ye ku katana Mulimu niku beya linzwi la hae fa bupilo bwa luna.

Bubali bwa ku hupula

5

mizuzu

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibele ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

*Mulao wa Muña Bupilo u petehile,
 Ukatulusa moya;
 Bupaki bwa Muña Bupilo bwa sepahala,
 bu talifisa ya sina kutwisiso.
 Li lakazeha ku fita gaunda,*

*Mane ku fita gaunda ye
Ñata ye kenile hande;
Limunati ku fita linosi ze
Lota mwa bulota bwa zona.*

Lisamu 19:7&10

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata. Ki likande la Mulena Davida la mwa Bibebe.

Nekuna ni mucaha mwa Isilaele yana bizwa Davida. Neli mulisana. Na banga ni nako ye ñata yah ae mwa naheñi kuno lisa lingu za hae kamba kuno eza misebezi yabo ndatahe. Neli yena mwana yo munyinyani mwa lubasi lwa Jese mi ba hulwani bah ae neba hupula kuli ha kuna sesinde sesi kona kuzwa ku yena – kakuli neli yena wa ñomba. Kono Davida na lata Mulimu ni buniti bwa hae. Na talima nga lifasi leli nde leli mu potolohile niku itumela ku Mulimu ku seo a ezize. Na lata a hulu lipina. Na kona kuliza lilimba niku ñola mikanga, mi ye mimwi neyi beyiwa mwa lipina.

Sina nako haneze I zamaya lubasi lwa Davida nelu komo kisizwe a hulu. Mupolofita ya bizwa Samuele a taha kwa ndu ya bona mi a kupa kuli a bone banna ba sishimani kaufela bona – Mulimu umu bulelezi kuli a to toza alimwi kwa banna ba Jese kuli abe mulena kwa pili wa Isilaele. Kimani yana ka keta? Wa mweli? Ya tiyile a hulu? Ya bona hala hande? Ha kuna yana ketile kubona ba kaufela – Mulimu na bulelezi Samuele kuli asike a talima moba bona halela fande kono lipilu, mikwa ya bona yamwa hali yam utu. Cwale, mutangana Davida na ketilwe.

Neli muchaha yana ni bundume, mi tumelo yah ae ni bundume bwa hae nebu tilo likiwa ona fa fela. Mwa ziba ka mo na bulayezi ngangalume ikandulwa ya bizwa Goliathi ka kusebelisa fela ka

tilotilo ni licwe la mwa nuka. Davida na fitile mwa matata a mañata a hulu ka kuli mulena wa pili (Saule) na mushwela muna mi na bata kumu bulaya, kono kwa mafelelezo mulelo wa Mulimu wa itazeleza mi Davida na beilwe kuba mulena. Mubuso wa hae wa hula ka kutiya mi Mulena Davida a zwela pili. Kono na sika libala Mulimu wa hae. Na lapela niku opela lipina za milumbeko ku yena mwa linako zende ni mwa linako ze maswe. Zemwi lipina za Lisamu mwa Bibeke ya luna kacenu ki lipina ze ñozwi ki yena Davida ya swana yo, mi likonile ku tusa ba Krete ka lilimo ze ku nanula lipilu za bona niku lumbeka Mulimu, ku lemuha kuli nako kaufela wa busa niku sepahala.

Bu bali bwa luna kacenu buzwa mwa Lisamu ya Davida. Luta bona kuli na lata cwañi linzwi la Mulena ni mikwa ni limbuyoti zana fumani ka ku mulatelela.

Zibo ya Bibeke

Mu bale Lisamu 19:7-11 kwa sikwata:

⁷Mulao wa Muña Bupilo u petehile,

Ukatulusa moya;

Bupaki bwa Muña Bupilo bwa sepahala,

bu talifisa ya sina kutwisiso.

⁸Litaelo za Muña Bupilo li

Lukile, li tabisa pilu;

Mulao wa Muña Bupilo u kenile, u bonisa meto.

⁹Sabo ya Muña Bupilo I kenile,

Ki ya ka mazazi kaufela;

Likatulo za Muña Bupilo ki za niti, ki ze sepahala kaufela zona;

¹⁰Li lakazeha ku fita gaunda,

Mane ku fita gaunda ye

Ñata ye kenile hande;

Limunati ku fita linosi ze

Lota mwa bulota bwa zona.

*¹¹Kabaka leo mutanga a hao u
Monyehelwa ki zona;
Mwa kuya ka zona, kun a ni
Mupuzo o mutuna.*

Luta kalela kayi?

Ku kona ku hakinyisa kuli lu swanela ku kalela kayi mwa Bibele; ki buka ye tuna a hulu. Kuibala ku kalela kwa makalelo ku isa kwa mafelelezo haki mukwa o munde wa kukalela; kono hape lu tabela ku bala Bibele kaufela yona, kono lwa yaha fo luswanela ku kalela. Ku cwani ku kala ni buka ilimwi kuza Evangeli (Mateu, Mareka, Luka kamba Joani) niku ya kuya Likezo ku ituta ka za bupilo bwa Keleke ya pili. Mukute ku Lisamu ku fumana lipina ni mikanga zeo li bulela kaza mipilelo kaufela za bupilo bwa mutu ni zibo ya bona, kamba Genese ku utwa ka mo Mulimu na bupezi lifasi.

Mulimu u kona ku bulela cwani ku luna ka Bibele?

Fo kumwi mwa kona ku bala Bibele mi ku bona hala kuli ha kuna se muhupula. Musike mwa bilaela. Musa sweli ku shimba buniti, kasa mulaho a nako nyana kuta cinca mukwa wo mubonela bupilo. Buniti bwa Bibele bu kaba ku luna kamba lu ikutwa cwani. Ku zwela pili ku bala Bibele nako kaufela kuka mi tusa kuli mu lemuhe 'siswaniso se situna' seo Bibele ili sona, ha moho cwalo niku ituta likalulo ze nyinyani za yona kuka mi tusa ka butungi. Ha mukala ku bala buka ya mwa Bibele, mulike ku bona kuli likande li fumaneha kayi mwa likande leli tuna.

Ki mani yana ñozi buka, nako mani ni libaka la kuiñola?

Ka linako zemwi, muka ipumana kuli musweli ku bala kalulo ye mwi mi manzwi a bonahala ku zwa fa likepe ni ku mi tabisa. Ha iba seo inge si eza hala, mu swanela ku lemuha, kuhupula ka tokomelo ku amana ni bupilo bwa mina, muhupulo wa mina ni mayemo a mina. Kana ki likalabo kwa lipuzo za mina? Kana ki kuli Moya o Kenile

usweli ku mi shobotela kuli mu eze sesimwi, kuli muye kokumwi, ku cinca sesimwi? Kana u sweli kumi kalimela ku sesimwi sesi maswe mukwa mwa pilu ya mina?

Mu lapele ku Mulimu a mi tuse ku utwisisa seo mubala. Musike mwa zwafa ka likalulo ze tata. Mu zwele fela pili. Fo kumwi muka bulela kuli, 'Oh, Na bona cwale!' sina lika ze mubala kasa mulaho za itoloka kuli mu utwisise likalulo zeo musika utwisisa.

Bibele luka I bapanya ni mukoti. Zemwi lika zende linzi fafasi mwa butungi zemwi linzi mabapa. Li bunolo kwa kuli nopa. Kono amamwi macwe a butokwa a tungile mwa mubu, mi muswanezi ku eza musebezi o tata kuli mu kone ku fita ku ona. Kona ha I bulela ka ku hupula, ku lemuhla ni kulela ka zeo mubalile.

Hamuna ku ziba lika kaufela mwa mizuzu ye 5 fela ka mo mubalela, mukupe Mulimu ku mi tusa, lu sweli kuyaha ka butungi buniti bwa hae mwa lipilu za luna ni mwa mihupulo ya luna. Ona cwalo Moya o Kenile uta otolola mi hupulo ya luna, kulu tisa mokuswanela mwa latela kuli lube. (Mwa kona ku bala Lisamu 119:9-11 ku toloka ka butungi.) Musike mwa zwafa! Kono mu bone kuli mwa ambola ni balumeli babamwi. Muikabele ni bona zeo musweli kuituta mwa Bibele. Kuta ba susuweza ni bona, mi lizazi le limwi bata mi susuweza ni mina.

Muhupule seo Davida na bulezi mwa Lisamu 19:11- mwa ku buluka linzila za Mulimu kuli ki mupuzo o mutuna. Kaufela luna lwa tabela maikuto a ku fumana mupuzo, kono wo wa inelela kuya kuile. Ha u swani sina masheleni fela kamba limpo zen de - I yahiwa ka kutiya mwa tumelo ya luna nimwa lilato la luna ku Mulimu ya pila niku muziba hande. Davida na bulezi kaza manzwi a Mulimu kuba a munati sina linosi ni ku fita gaunda, kulu hupulisa kuli lika za hae kiza

butokwa a hulu ku fita lika zeo bai kola nikuku kutekiwa mwa lifasi le.

15
mizuzu

Zakueza

Luka shimba mizuzu ye 15 ku ituta mukwa uli mumwi wa kuyi tuta Bibe. Muabe sikwata mwa tukwata twa batu baba 3 kamba 4, mubone kuli mutu alimumwi mwa teni abe ni Bibe yeo ba kona ku bala ka bunolo.

Mwa likwata za bona, mukupe batu kuli ba eze ze latelela:

Kubala: Mutu ali mumwi a bale ka ku tumusa Mareka 6:30-44, 'Jesu ha fepa ba miyanda I keta lizoho'.

Mubulele hape: Babamwi batu mwa sikwata kukutela kubulela likande mobali utwezi.

Muhupule: Mutu kaufela a ambole lipuzo ze latelela ni likalabo za zona:

- Bubali bulu taluseza sikamani ku amana ni Mulimu?
- Bubali bulu taluseza sikamani ku amana ni luna bañi?
- Kana kuna ni seo lulukela ku eza sina kamukwa wa bubalibo?

Mulundulule: Muiketele mwa sikwata seo mutu kaufela utayo eza kasa mulaho a kubala bubali bo, mu ambole lipuzo ze latelela.

Nelu kona ku bala Bibe ka kutundamena mwa linako ze lukuzize ni Mulimu. I lutusa ku kona ku muziba ka kutala mi ki kalulo yemwi yeo a kona ku bulela ni luna.

Ki kwa butokwa hape ku luna ku kala kuikabela ni baba mwi seo luitutile mwa Bibe ya luna, niku sepa yo mumwi niyo mumwi kwa

buitamo bob a ezize wa ku bala linzwi la Mulimu. Bubali bwa kacenu, bu shimba ni bubali bwa ku hupula, bulu bonisa kuli kuna ni lika zende zeñata za butokwa mwa ku bala linzwi la Mulimu.

5

mizuzu

Zakueza

Muabe sikwata sa mina mwa batu baba beli niku keta mueteleli (mubali ya bundume) kwa kalulo kaufela. Mu bone kuli mutu kaufela ya etelezi sikwata una ni Bibebe mi uyi tukiselize ku bala Lisamu 19:7-11.

- Kaku buziwa ki mueteleli, sikwata sili simwi sibala ka ku tiyisa bubali (kukala mwa 7-10), ka mutala: ‘Mulao wa Muña Bupilo ki o petahezi.’
- Sikwata sesimwi ni sona sab ala kaku tumusa kalulo ya mafelelezo, ka mutala: ‘u katulusa moya.’
- Mubale bubali kaufela 7-10 ka mukwa wo.
- Cwale, likwata kaufela ba bulele hamoho ma felelezo a bubali (bubali 11) kaufela ba za yelee kuzwa fa ‘Ka zona mutanga hao ufilwe mamela...’

5

mizuzu

Lingambolo

Mutise batu kaufela mwa tukwata twa batu ba 3 kamba 4.

Mubulele kuli bubali bwa mafelelezo (Lisamu 19:11) bu bulela ka za mupuzo o mutuna mwa kubuluka linzila za Mulimu. Mubuze sikwata kuli ki mipuzo mañi yeba kona ku fumana mwa bubali bwa bona bwa pili.

Kasa mulaho a mizuzu nyana, muzamaye fa sikwata ni sikwata bami taluseze kalabo 1 ku fitela kaufela bona habaka feza kumi bulelela mupuzo ye ba fumani.

10

mizuzu

Tapelo

Ka tukwata to tuswana to tuyinyani, mu itumele ku Mulimu kuli Bibe le I konile ku bulukiwa ka lilimo ze ñata mi lwa kona kuibala fa. Mulapele kuli uka lutusa ku utwisisa seo lusi bala.

Muitumele ku yen aka limbuyoti zeo lufumani halu bala niku kuteka Moya o Kenile seo ulu bonisa.

Mumu kupe kuli alu bonise nto kaufela yeo a tabela ku bulela ku amana ni sibaka sa luna, mayemo a luna kamba ze lutokwa.

Saku eza biki ye

Biki ye, mube ni nako yaku talima mwa Bibe le (kamba ku teleza kwa Bibe le ye bulela) niku shimba sili simwi kamba ze peli makande aku fita mwa teni ku bapa nyisa ni mukwa wo lusebelisize kacenu: Kubala, Kukutela kubulela, Kuhupula, Kulundulula.

Kupaka

Fo Mulimu ha bulela ku mina ka Bibe le kamba ha alaba litapelo za mina, mube ni bundume! Mu taluseze baba mwi seo Mulena a mi yezelize.

Mui hupulise mina bañi ka bubali bwa ku hupula bo muiutule ka nako ya cwale. Kasa mulaho a ku ikutwa bundume kuli se mubu ziba bubali bwa ku hupula, muikabele bona ni babamwi – mubu tambeke cwalo!

Ko lifumaneha

Kuna ni makepe a mañata a kona kulu tusa ku fumana li Bibe le niku ituta a hulu ku amana ni yona. Ha iba muna ni kabelo kwa makepe mwa kona ku talima fa:

- www.biblegateway.com
likepe leo mukona ku fumana mifuta kaufela ya ma Bibe le

mane cwalo ni a bulela

- www.youversion.com
likepe leo mukona ku beya mwa foni ya mina kamba mwa
kopiuta ni Bibebe kamukana ni kalulo yaku bala ka silimo,
ina ni Bibebe ye bulela
- www.thebibleproject.com
lipapali za makande a Bibebe a kusufalizwe ni butungi bwa
yona
- www.easyenglish.bible
Bibebe ya fa likepe ye ñozwi ka bunolo kwa ku bala mwa
Sikuwa.

Tapelo ki ñi?

'Mu nepele lipilaelo za mina
kaufela fa halimwa hae, ka
kuli wa mi tokomela'

1 Pitrosi 5:7

Kuitukisa

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibele?

5

mizuzu

Ku amuhela & zeluzo eza

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye biki ye ki ku utwisisa kuli tapelo ki ñi. Ki ngambolo ni Mulimu. Ku swana sina mwa nana ya ituta mushobo waba shemi bah ae mi kunga ku bulela niku teleza.

5

mizuzu

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni bubali bwa mwa Bibele kaku tumusa kwa sikwata. Mubu bale hape mubone kuli sikwata sami likanyisa bubali ka bubali ku fitela kaufela bona haba ka kona kubu bulela. Mususuweze babamwi batu ku lika niku bulela kamo ba utwiseza.

Mu nepele lipilaelo za mina kaufela fa halimwa hae, ka kuli wa mi tokomela.

1 Pitrosi 5:7

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata:

Mwana wa musizana wa munna yo mumwi na buzize bo mubuleli kuli ba tahe bato lapela nibo ndatahe. Bo mubuleli haba fitile, bato

fumana banna ba hulu inge ba lobezi fa bulobalo inge ba beyile toho ya bona mwahala lipilo ze peli mi sipula sene sili mukungulu inge si inzi mabapa ni bulobalo. Bo mubuleli ba hupula kuli munna muhulu na lemusizwe ku amana ni poto ya mubuleli.

‘Ni lemuha kuli no ni litezi,’ a bulela.

‘Batili, ki wena mañi?’

‘Ki na mubuleli yo munca mwa keleke ya mina,’ bo mubuleli ba alaba. ‘Hani boni sipula sa mukungulu, ni hupuzi kuli u zibile kuli na taha.’

Oho, sipula,’ a alba munna muhulu ya lobalelezi. ‘Kana wa kona ku kwala sikwalo?’ A komoka, mubuleli a kwala sikwalo. ‘Ha nisika taluseza kale ni ali mumwi se, ni haike mwanake wa musizana,’ a bulela munna muhulu.’ ‘Kono bupilo bwaka kaufela neni sa ziba ku lapela. Kwa keleke neni utwanga bo mubuleli inge ba bulela ku amana ni tapelo, kono nezi fitelela fela mwa toho yaka.’

‘Na tuhela ku lika ku lapela,’ munna muhulu a zwela pili, ‘kufitela zazi lelimwi kasa mulaho wa lilimo ze ne ze felile mulikanaka yeni sepile ali kuna, “Joe, tapelo ki kalulo ye bunolo fela yaku ba mwa ngambolo ni Jesu. Ki a maikuto anikufa. Ina fafasi mwa sipula, ubeye sipula sesimwi sa mukungulu fa pila hao, mi mwa tumelo u bone Jesu fa sipula seo. Haki ku lyagana kakuli na sephisize, ‘Nitaba’ ni mina nako kaufela.’ Cwale u bulele ku yena niku teleza mwa mukwa o swana nimo sweli ku yezeza ni nafa.” Cwale, Na lika cwalo mi tabela a hulu mane na kona kukutela liholo ni liholo ka zazi ni zazi. Ni haike kuli, na tokomela. Haiba mwanake wa musizani inge ani bona inge ni bulela kwa sipula sa mukungulu, uta ikutwa bumaswe kamba kuni lumela kwa milaka.’

Bo mubuleli ba komoka a hulu ka likande le mi ba susuweza munna muhulu kuli a zwele pili mwa musipili. Mi a lapela ni yena, nikukutela kwa keleke.

Kasa mulaho a masihu a mabeli mwana wa musizana a biz abo mubuleli niku ba taluseza kuli bo ndatahe neba timezi kasa mulaho a liholo zepeli ona musihali wani.

‘Kana neba bona hezi ku timela mwa kozo?’ a buza.

‘Eni, hane ni siyile ndu ka hola ya bubeli, neba ni bize lize kwa tuko ni bulobalo bwa bona, niku ni taluseza lisheya la bona laka mita, niku ni tubeta fa lilama. Hani kutile kuzwa kwa sintolo kasa mulaho a hola ilimwi, nato ba fumana ba timezi. Kono nekuna nito yemwi ye komokisa. Ka buniti, ku fita ku komokisa – ye swana sina ye lyanganisa. Kona kuli, ona fo bo ndate basika shwa, neba zuhile niku nyonga mena ni kubeya toho ya bona fa sipula sa mukungulu sesili mabapa nib u lobalo bwa bona.’²

Zibo ya Bibe

Mubale Mateu 6:9-13 kwa sikwata:

⁹Cwale mina mu lapele cwana. Mu li:

*Ndata luna ya kwa lihalimu,
Libizo la hao a libe le li kenile;*

¹⁰Ku tahe mubuso wa hao;

se si latwa ki Wena si ezwe

mwa lifasi, mo si ezezwa kwa lihalimu;

¹¹U lu fe kacenu buhobe bwa luna, mo u lu felanga ka zazi ni zazi;

---

² Hazibahali (lizazi halizibahali). *Sipula sesili Mukungulu* (famakepe) ifumaneha fa: www.storiesforpreaching.com/an-empty-chair/ [sebelisizwe ka li 29 Njimwana 2017]

*¹²U lu swalele milatu ya luna,
mo lu swalela ni luna b aba lu foselize;
¹³U sike wa lu kenya mwa muliko,
kono u lu lamulele ku ya maswe.'*

Tapelo ki ñi?

Buñata bwa batu ba lapela, ni haike kuli tapelo yeo kiku swalelela fela, 'Nituse!' Tapelo ki mukwa wa kamita wa kuambola ni Mulimu. Ki yona 'nzila ya bupilo' ku Mulimu ni mukwa wo bunolo waku ziba haza tumelo ya luna. Ha kuna mukwa o beyilwe wa tapelo. Tapelo ha ina kalulo ye beyilwe yak u latelela, mi ki nto yemwi ye lu kona ku hula ku yona niku yaha sina ha luhula mwa tumelo.

Tapelo I kona kuba:

- Ku lilela ku Mulimu mwa linako za kutokwa.
- Kalulo ya kutumusa ka tabo ya buitumelo, kasa mulaho a kufiwa mpo.
- Kulapelela baba mwi batu zeo ba tokwa.
- Nako yakuba ni Mulimu.
- Nako yaku kona fela ku teleza mwa buteñi bwa Mulimu.
- Kuba ni nako yaku amuhela lilato la Mulimu.

Sina ha lu utwile mwa likande la munna muhulu, tapelo ikona ku bona hala butata kwa makalelo, kono haluta lemuha kuli Jesu u yinzi ni luna mi lwa kona kubulela ku yena fo cwale I fetuha kuba bunolo. Sina ha lu likanisa, litapelo za luna za kala ku hula. Lwa ituta ku bulela ni Mulimu ku amana ni maikuto a luna a tungile, mayemo alu ipumana ku ona ni lifasi le lupotolohile. Litapelo za luna za fetuha kuba likezo mi litisa shutano.

Jesu na lapezi

Jesu na shimbile nako ye ñata inge a lapela ku Mulimu Ndate. Mwa bubali bwa Bibebe mo u luta ba lateleli bah ae tapelo yeo lu biza

‘Tapelo ya Mulena’. Ha moho cwalo niku luluta kamwa ku lapelela, I luluta ni lika zeo lu swanezi ku lapelela. Tapelo ki ye swanela haiba lu tokwa ku hula mwa silikani sa luna ni Mulimu.

Tapelo ya Mulena I litaluseza ñi?

Luka talima kwa bubali ni bubali bwa Tapelo ya Mulena ku bona kuli ilu taluseza ñi.

- *‘Ndata luna yakwa lihalimu’*

Se silu taluseza ku li Mulimu ki mani, nika mo lu swanezi ku mukalela. Sina Ndata luna, mwa Lihlimu. Haki ndatahe Jesu fela, kono ki wa luna ni luna mi seo si talusa kuli wa lubabalela ni luna: u tabela ku utwa ku luna.

- *‘libizo la hao libe leli (Kenile)’*

Ye ilu taluseza kuli Mulimu u Kenile, ki yena Ndata luna kono hape ki yena Mubupi wa lifasi, ki yo mutuna ku fita mihupulo ya luna.

- *‘mubuso wa hao utahe’*

Ye ili taluseza kuli una ni mulelo mi luswanezi ku lapela kuli ube mwa likezo. Jesu na lutile kuli Mubuso wa lihalimu unzi fa kaufi: lu tokwa Mubuso wa hae, nako yeo kamayiso ya hae fa halimu alika kaufela mwa lifasi uyi tazelelize, ku taha ka bunako.

- *‘tato ya hao I eza hale, mwa lifasi sina mo kuinezi mwa lihalimu’*

Mwa lihalimu tato ya Mulimu ya eza hala, cwale lwa lapela kuli kuba cwalo ni mwa lifasi – likone ku shutana.

- *‘ulufe kacenu buhobe bwa kamita’*

Ye ilu taluseza kuli lu swanezi ku sepa Mulimu ka zeo lu tokwa ka zazi ni zazi. Ka mukwa wo lu siyala inge lu itingile kuyena isike ku luna.

- *‘ulu swalele lifoso za luna, sina ni luna halu swalezi baba lu foselize’*

Ye ilu taluseza kuli Mulimu u konile k ulu swalela. A ki makande a mande kono swalelo ye I swanezi ku isiwa niku bao baba lu foselize kamba bao baba lu kolota.

- ‘usike wa lukenya mwa miliko, kono ulu lamulele kuya maswe.’

Ye ilu taluseza ku lapelela silelezo kwa miliko ni kulu lukulula ku Satani.

Ze kaufela ki litapelo ze tiyile za ku lapela: lilu luta kuli Mulimu ki mañi, ki luna bo mañi, zeo a tabela ki lifi ni mufuta wa tuso wo lutokwa ku yena. Mulike ku lapela tapelo ya Mulena ka mita. Mulapele mubamba ni mubamba ka bunya, inge mukupa Mulimu ku zibahaza ku mina lika za butokwa zeo a tabela ku mi lemusa.

3

mizuzu

Zakueza

Mubuze batu kaufela ha iba ba kona ku hupula bubali bwa ku hupula. Mukupe sikwata sibu bulele kaku zama yelela hape.

Tapelo ya lila

Tuto ya Jesu kwa tapelo hañata neyi lyanganisa. Na bulezi hape:

⁴³Mu utwile kuli ne ku bulezwi kuli cwana: Lata wahenu, mi u toye yak u toile. ⁴⁴Kono na, na mi bulelela, ni li: Mu late be ili lila ku mina, mu fuyole ba ba mi lwaha, ba ba mi toile mu ba eze hande, mi mu lapelele b aba mi eza maswe, ba ba mi nyandisa;

Mateu 5:43-44

Ku lapelela lila za luna ku kona ku bonahala kuba butata ku luna, kono lu swanezi ku shimba taelo ye kuba ya butokwa. Mulimu u lata mutu kaufela, mi utabela kuli kaufela bona ba be ni bupilo bo bunca bo lu konile ku fumana; kona kuli lu swanezi ku ba baba bundume mwa ku lapelela ni batu baba bonahala bu tata.

Tapelo

Mukupe batu kaufela ku lapela inge ba kuzize ka mizuzu ye sikayi fela ku lapelela lila za bona: ye ikona kuba mutu ufi Kamba ufi ye

3
mizuzu

basa lati kamba ye ba konile kuba ni likomano ni yena. Muba susuweze kuli ba kupe Mulimu kuli a batuse kuli ba late mutu yo sina mwa ba latela ni ku folisa silikani seo.

Kana Mulimu wa alaba litapelo za luna kaufela zona?

Kuna nilika zeñata zeo ne lukona ku lapelela mi Mulimu ha nyinyifazwi ha taha kwa ku alaba litapelo za luna. Nihakuli cwalo, kuna ni linako ze ñata mo kubona hala inge kuli litapelo za luna hali sika alabiwa. Mulimu wa utwa litapelo za luna kaufela kono u Lumelela fela li tapelo zeo lizamayeleda ni bunde bwa hae ni tato ya hae ye lukile ya bupilo bwa luna ni lifasi le lu potolohile. Ikona kuba butata ha lu hupula kuli litapelo za luna hali alabiwi, fo haku bona hala kuli Mulimu ha telezi ku luna. Mwa mayemo awo lu swanezi ku hupula kuli Mulimu wa ziba zeli za butokwa za luna mi hape ku mukupa kuli a lutuse ku lapela ni seo a lata. Fo kumwi se sitalusa kuli lu swanezi ku zwela pili ku tunda mena mwa tapelo, mwa linako zemwi luka tokwa ku chinca seo lu lapelela.

Lingambolo – Ku lapelwa cwañi?

Mwa likwata ze 3 kamba 4 muambole lipuzo ze latelela:

- Ki mufuta mani wa lika wo muboni batu inge ba eza haba lapela kamba zeo mubalile ku amana ni batu baba lapela mwa Bibe (kamutala kukubama, kuzamaya zamaya, kuya fo kumwi ba nosi, ku huwa, ku kuza, ku opela, ku lila)?
- Mukutwa ku ba hande cwani kulapela?
- Ki mufuta ufi wa ku lapela wo muhupula kulika?

5
mizuzu

Zakueza

ACTS ya Kulapela – wo ki mukwa wo lukona ku beyela litapelo za luna ku Mulimu.

15
mizuzu

Mu abane mwa tukwata twa 2 kamba 3 mi mulape ka mukwa wa ACTS ha moho:

- **A: Kulumba**

Mubulele Mulimu ku amana nika mo muikutwela, ku zibahaza lilato la mina kuyena, ku mu lumba. Ha iba mufumana bu tata ku fumana manzwi mutalime manzwi mwa buka ya Lisamu.

- **C: Kuipulela**

Tell Mubulele Mulimu ku amana ni lika zeo mu ezize kamba kalulo ya bupilo bwa mina yeo muikutwa maswabi. Mumu kupe ku micica mwa hali kutisa fande.

- **T: Kufa Buitumelo**

Muhupule lika kaufela zeo Mulimu ami ezelize kamba za mifile, muhupule kuli ki yena mañi ni seo a konile kulu ezeza mi muitumele ku yena.

- **S: Likupo**

Se sitalusa kukupa Mulimu ka zeo lutokwa ka luna ni lifasi leo lilo potolohile (mubone Mafilipi 4:6 ka butungi ku se).

Mwa kona ku lapela ka mukwa wo kamba wa mina, mwa kona ku lapel aka ku tumusa kamba ka mwa muhupulo wa mina ni mwa mushobo kaufela o mu ikutwa kuba hande. Mwa kona kuiñola tapelo yeo kuli I mituse ku hupula.

5

mizuzu

Tapelo

Mulapele tapelo ya mulena sina mo Inezi mwa Bibele ha moho biki ye. Mube ni batu babañata babaka lapela ka mubamba ni mubamba. Muba susuweze ku ituta tapelo ye kuli ba izibe ka pilu niku ilapela mwa linako za bona.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Biki ye, mube ni nako yaku ba ni Mulimu yaku lapela ka mukwa wa ACTS wo lukonile ku sebelisa. Kasa mulaho a kulapela ku Mulimu, mube ni nako ya kukuza inge mutelelize ku yena. Wa kona ku mi alaba ka bubali bwa mañolo, ka linzwi mwa

muhupulo wa mina, kamba ka nto yemwi ye mubona mabapa ni mina, kamba mutu yo mumwi kamba ka mikwa ye shutana. Mumu kupe kuli a mituse kuli mukone ku mu utwa hande niku lemuha linzwi la hae.

Mukone ku ñola lika kaufela zeo Mulimu a bulela biki ye.

Kupaka

Biki ye munge nako ya kuitombola ku lapela ni mutu yo mumwi ye muka fumana. Ha mutokwi ku lapela tapelo ye telele, kono mukupe fela Mulimu kuli a kone kuba ni bona niku etelela litapelo za mina. Mufe likalabo kwa sikwata ha muta kopana biki ye taha kamo kuzo zamayela.

Mube ni nako ku hupula batu kaufela bao mu konile ku bulela ni bona kuba babamwi be muka ambola lika ze ku bona. Mu lapelele kaufela. Mube ni nako yaku ina inge mukuzize niku teleza ku Mulimu. Uta kona ku mi taluseza kuli muye niku yo potela mutu yo mumwi nikuyo lapela ni bona.

Kulapela Hamoho

'Ba sino feza ku lapela, sibaka se ne ba kopani ku sona sa zikinyeha, mi batu ka mukana ba tala Moya o Kenile, mi ba bulela Linzwi la Mulimu bas a sabi.'

Likezo 4:31

Kuitukisa

Seo mutokwa mwa kalulo ye:

- Siñoliso ni pampili

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibe?e?
- Mukupe mutu kaufela ku taha ni siñoliso ni pampili?

Ku amuhela & zeluzo eza

5

mizuzu

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye biki ye ki kuituta butokwa bwa ku lapela ha moho mwa lubasi lo lunca.

Bubali bwa ku hupula

5

mizuzu

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibe?e ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

Ba sino feza ku lapela, sibaka se ne ba kopani ku sona sa zikinyeha, mi batu ka mukana ba tala Moya o Kenile, mi ba bulela Linzwi la Mulimu bas a sabi.

Likezo 4:31

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata:

Naha ya Uganda neyi zibahala ka makande a kale kuba batu bene ba itamanga sikani ni milimu ya misika ka kueza litabelo za batu. Kalulo yabuloyi ye ya lumelela moya wa lifu ni nyandiso mwa naha ye kaufela. Bueteleli bwa nyandiso kuzwa ku Iddi Amin Dada, Milton Obote ni ba eteleli baba mwi ba siya batu mwa sabo kazazi ni zazi. Ka 1984 litolongo, nyandiso, ni lifu neli supelizwe kwa keleke ka masole: bo lule na lule neba shwile. Fa halimu wa ze, Katengo Kalifasi ka Makete ka zibahaza kuli ka 1997, lichika la batu batabe ba kutuzwi ki butuku bwa AIDS.

Neli yona nyandiso ye ne tisize kuli litapelo zakwa mukunda kuli li ambalakane naha kaufela ya Uganda. Likeleke za naha kaufela za kala ku swalisana mwa litapelo zaku tundamena, litapelo za manyando zaya ku Mulimu kuli ayi pona haze niku yemisa lifu ni nyandiso.³

Sina ka ku alaba litapelo ze Daniel Bernard (muñoli wa buka ye lubalile kalulo ku yona) I paka kuli bubangoki bwa mwa naha bwa kutela fafasi, mane cwalo ni HIV ni AIDS kwa kutela fafasi mwa Uganda. Tapelo I tisa shutano, sihulu haiba sikwata sa batu hasi taha hamoho.

Zibo ya Bibe

Mubale Likezo 4:23-31 kwa sikwata:

²³Basino lukululwa, ba kutela kuba habo bona; ba ba zibisa litaba kaufela ze ba ba bulelezi baprisita ba batuna niba bahulu. ²⁴Bao ha ba utwa zeo, ba tumusa kwa manzwi ku lapela Mulimu ka pilu I liñwi, ba li: Mulena, ki Wena ya ezize lihalimu, ni lifasi, ni liwate, nili nto kamukana ze ku zona; ²⁵No bulezi ka mulomo wa Davida mutanga hao wa li: 'Macaba a halifeziñi,

---

³ Daniel Bernard, *Praying up a Storm* (Shippensburg, PA.: Destiny Image Publishers Inc., 2004), p122.

*Mi batu ba lelelañi ze sin a tuso?
²⁶malena a lifasi ba lumelelañi,
 Ni bazamaisi ba kopani,
 Ku lwanisa Mulena ni Mutoziwa wa hae.'*

²⁷Ki niti, Heroda ni Ponse Pilato ba kopani ni ba macaba ni masika a Isilaele, mwa munzi wo, ku lwanisa Mutanga hao ya Kenile, Jesu ye u ketile.

²⁸Mi ba ezize linto kamukana ze ne laezwi pili ki lizoho la hao ni ka maikuto a hao. ²⁹Cwale Mulena, bona mifumbo ya bona; mi u fe batanga ba hao mata a ku bulela Linzwi la hao bas a sabi.

³⁰Mi u otolole lizoho la hao ku folisa batu, ni ku eza liponiso ni limakazo ka Libizo la Jesu, Mutanga hao ya Kenile.

³¹Ba sino feza ku lapela, sibaka se ne ba kopanezi ku sona sa zikinyeha, mi batu kamukana ba tala Moya o Kenile, mi ba bulela linzwi la Mulimu bas a sabi.

Buñata bwa luna ha ñata lwa lapelanga luli nosi mi lutabela ku ezanga cwalo ka kuli kwa lutusa, kono ha lutaha mwa buteñi bwa mizwale ni likezeli kuto lapela hamoho kuna ni mata a lubasi. Ki mata a matuna luli fo balumeli haba taha hamoho niku lapela hamoho. Bubali bwa luna bwa Bibebe bwa talusa hande ka kukenisa.

Liñusa lakwa tasi

Bubali bwa luna bwa Bibebe nebu ñozwi ka nako yeo neli ye tata kwa keleke. Keleke neze I nyandisiwa ki mubuso.

Lingambolo

Mukupe sikwata ha iba ba ziba mayemo mo na ipumani Pitrosi ni Joani ku ona.

5

mizuzu

- Muba susuweze ku talima mwa kalulo ya pili ya Likezo 4 kuli ba utwisise sene si eza hezi.
- Mubuze batu babamwi kuli ba ikabele seo ba konikle ku ituta ku amana ni seo si eza hezi ku Pitrosi ni Joani.

Mukusufaze ngambolo ka ku bulela kuli Pitrosi ni Joani, ba eteleli ba keleke ba keleke mwa nako yani, nebali mwa butata mi kona hane ba luku lulwa fela mwa tolongo. Nebali mwa butata luli bwa kuli ba tuhele ku bulela za Jesu Krete. Mwa linako ze tata ze, Pitrosi ni Joani neba funani susuwezo kwa keleke, mi haba lukuluzwi bayo kopana ni balumeli mwa litapelo.

Mwa bubali bwa 23 bulu hupulisa za butokwa bwa kuba ni batu baba bilaela niku lu tokomela, mi batu baba eza mubili (kamba Lubasi) lwa Krete. Pitrosi ni Joani fa neba bile ni tuso ye zwa kwa sikwata sa batu bene ba lumezi niku latelela Krete. Batu bao neba kopani kuseo lubiza tapelo yaku kopanela. Neba kopani mwa tabo yaku lukululwa kwa bona mane cwalo ni mwa kuikabela mutiyo wa bona. Ka maniti ne ku sina nto ye tuna yeo neba kona ku eza kufita mizwale ni likezeli zene sepilwe kuli baba tuse.

Mwa bubali bwa 25 ni 26 lu bona kuli ba lumeli neba lapezi Lisamu 2:1-2 hamoho. Mwa bubali bwa 27-29 neba ngile bubali bwani ni ku bu lapela fa halimu a butata bone bali ku bona, kuikupulisa kuli ku lwanisiwa ko neli ku lwanisa Mulimu, kamba ku muhanela neli fela kwa mbango. Buniti bo nebu ba susuwelize sa pili basikaya kale kwa tapelo ya bona ye tatami.

Mwa bubali bwa 29 ni 30 bulu lumelela kuli lu utwe seo neba lapelezi hape. Mwa tapelo ya bona lwa bona lika ze talu zeo li lukelwa ku lapelelwa:

- **Neba lapezi kuli Mulimu a kone ku lamulela kwa lineku la bona.**

Neba lemuhile kuli una ni mata asa palelwi sesimwi; una ni MATA KAYI NI KAYI (una ni mata asa feli). Uyizi fa halimu ali ka kaufela, mi w bona ni ku ziba nyandiso yeo ba fumani.

- **Neba lapelezi bundume bwa ku kona ku bulela linzwi la Mulimu.**

Ka batu nelu itekela kuli baka lapela kuli nyandiso ye izwe ku

bona kamba kukupa silelezo ya bupilo bwa bona, kono haba etelezwi ki Moya o Kenile, neba lapelezi BUNDUME bwa kubulela.

- **Neba lapelezi limakazo ka libizo la Jesu Krete.**

Ku bona hala kuli hane ba hanisizwe, neba alabelanga ka mukwa waku eza seba lata: fa neba lapelezi kuli Mulimu a eze LIMAKAZO ze ñata ka bona. Se sikona fela ku tisa kutwano fo limakazo za Mulimu hali bona hala mwah ala luna.

Pitrosi, Joani ni balutiwa ba Jesu kaufela bona neba lapezi kuli ba fiwe sibaka sa ku bulela niku supeza Mubuso wa Mulimu, nihaike mwa linako ze tata za kulwaniswa. Neba ziba kuli batu neb aka amuhela Jesu haiba inge ba utwa ku amana ni yena ni ku mubona mwa likezo. Hakuna seo nesi kona ku yema mwa nzila ya hae haiba seo neli kuli si eza hale. Mwa bubali bwa 31 lwa bona kalabo yene I tile ka ku akufa kwa tapelo ya bona ka kuli halu lapela, Mulimu wa utwa.

Lu bulelezwu kuli lika ze peli neli eza henzi:

- **Makazo**

Sibaka fo neba kopanezi nesi nyanga nyize: yeo ki makazo. Ki kezo ya Mulimu ya yona nako yeo mwa lifasi.

- **Kalabo ye otolohile kwa tapelo**

Neba lapelezi bundume mi neba bu amuhezi kaku tala Moya o Kenile.

Ka kufeleleza lwa bona keleke ye lu supeza butokwa ni mata a kulapela ha moho. Lwa utwisisa fa cwale kuli kezo ya kulapela ha moho ilu tisa mwa buteñi bwa Mulimu ka mukwa o shutana, hañata ka mukwa wa mata a hulu kufita ha lu lapela luli nosi.

Lingambolo

Mubuze sikwata kuli ba hupula kuli ki butokwa mani bwa ku lapela ha moho.

Mulumelele batu nako yaku bulela likalabo za bona, mi kasa mulaho batu hase ba ikabezi maukuto a bona, mukusufaze ka kubala sesi latelela, kushimba mwa lingambolo zese li ambozwi.

- Kulapela hamoho ku talusa kuli litapelo ze ñata li lapelwa za lapelwa. Musupeze butokwa bwa tapelo kaufela mwa hala zona kaufela.
- Kulapela hamoho ku tungisa muhupulo wa lubasi. Kuni hupulisa kuli haniyo ni nosi; Ni ikutwa kuli ni siyemba sa mulelo o mutuna.
- Kulapela ha moho ku hulisa tumelo yaka sina hani bona tundamo ya baba mwi niku utwa seo Mulimu a eza mwa bupilo bwa babamwi.
- Kulapela hamoho kuni fa tukelo yak u lata babamwi sina hani tusa kwa kushimba mitiyo ni bona mwa tapelo.

Mubuze kuli ki ka nako ifi mwa bupilo bwa bona yeo ba bona kuli kulapela hamoho ikaba ye swanela ku eziwa. Muba susuweze ku ikabela mitala niku feleleza ka kufa mitala mina bañi.

Zakueza

Mukupe mutu kaufela ku shimba pampili nisi ñoliso.

5

mizuzu

Mukupe mutu kaufela ku ñola Kamba ku swanisa mitala ye milalu mwa lifasi la luna kacenu fo batu bainzi mwa butata bakeñi sa ku y emela Krete. Ikona kuba nto yeo neba utwile ku mulikani Kamba ye ba utwile fa makande.

Tapelo

Kasa mulaho kaufela seba felize za ku eza, mukupe mutu kaufela kuikabela uli mumwi kwa mitala yeba ñonzi niku nga nako ka sikwata ya ku lapelela batu bao babali mwa matata awo.

15

mizuzu

Mukupe mutu kaufela ku shimba mukoloko wa lika ze talu zeo

bañozi kwa hae niku lishimba biki kaufela sina kupuzo yak u zwela pili ku lapelela batu bao babali mwa butata.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Biki ye, mubeye mizuzu ye 30 ya kulapela ka sikwata Kamba ni sikwata sa balikani be muziba. Mukete ni haike lika ze 3 zeo mutokwa ku lapelela ka bundume. Mulapele ha moho ka tumelo niku talimela seo Mulimu aka eza. Mutalime mañolo a mwa Bibeke a bonahala kuba hande kumi tusa ku lapela hamoho. (Lisamu kiyende kwa ku kala.)

Kupaka

Sina kalulo yeli ya butokwa ku seo lukonile ku ituta, muitame kwa ku tusa mutu ali 1 kamba 2 ku utwisisa kaza butokwa bwa ku lapela hamoho. Mushimbe yasali yo mumwi waba sikwatasa mina, mwendi mane mutu yese mukile mwa ambola kale ni yena, mi mulukide mwa kuyo ambolela ni bona za tapelo biki ye.

Kulumbeka Hamoho

'Cwale, banabahesu, na mi lapela ka mukekecima wa Mulimu, kuli mu mu beele mibili ya mina, ibe sitabelo se si pila, se si kenile, se si kataleha ku Mulimu: ki yona sebelezo ye mi lukezi.'

Maroma 12:1

Kuitukisa

Seo mutokwa mwa kalulo ye:

- Kutusa sikwata ku zamaya hande, muñole bubali bwa mwa Bibeke kwa sikwata ni sikwata fa kayemba ka pampili. Mi cwale mwa kona kufa bubali kwa sikwata ni sikwata.

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibeke?
- Mukupe batu ba 5 kutisa ma Bibeke a za sikwata za kueza?

5

mizuzu

Ku amuhela & zeluzo eza

- Muiumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo tuna wa kalulo ye biki ye ki kuituta kaza butokwa bwa kulumbeka Mulimu ha moho mwa lubasi lwa luna lo lunca. Luta lemuha mikwa yeo lukona ku lumbeka ka kutaha hamoho niku kuteka mufani wa bupilo bobunca bo kaufela luna luikabela.

5

mizuzu

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibeke ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

*Cwale, banabahesu, na mi lapela ka mukekecima wa Mulimu,
kuli mu mu beele mibili ya mina, ibe sitabelo se si pila, se si*

*kenile, se si kataleha ku Mulimu: ki yona sebelezo ye mi lukezi.
Maroma 12:1*

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata:

Koneliasi na hulezi mwa munzi mo batu neba kopana nga niku lapela siswaniso sesibizwa kuli 'Chibne Cikumkuluka' (Licwe Leli Tuna Leli Pindumuka). Neli lumelwa kuli Licwe Leli Tuna Leli Pindumuka neli litapi ze ñata mwa lisa nako kaufela neli pindumekelanga mwa menzi. Nekuna ni sikwatasa batu bene ba beleka ka baprista ba siswaniso seo. Neli batu bene ba kutekiwa a hulu mi neba kopanyanga batu hamoho niku lela kaza mikiti. Nako kaufela mukiti hane u ezahala nga, bucwala nebu apehiwanga ni zaku ca neli lukisiwa nga kwa kutabela litapi za ñambekelo zeka swaliwa mwa lisa. Neli kalulo yene zibahala a hulu.

Kuli baprista ba kone ku eza litukelo za bona ni milali, neba litelanga litifo ze zwelela kwa batu babamwi mwa silalo; hañata ye neilifiwa ng aka mukwa wa nubu ya sishemo ili fo batu neba limanga masimu a baprista mahala. Haiba kuli muprista nasika taba hande ka litifo kamba ba ikutwa kuli haba sika kutekiwa ka mukwa ufi kamba ufi, naba ezingi misebezi ya bona, ni lincwe nelisa pindumuki mi neku sina litapi za ñambekelo.

Ka nako yeo, muprista wakwa Catolica a taha niku to kutaza kulwanisa za kulapela milimu ya maswaniso, a bulela kuli batu ba swanezi ku lapela Jesu, Mulimu wa niti. Bazama isi ba linzwi ba bulela kuli batu ba swanela kuiketela kuli ki ufi yene ba tabela ku lapela, Jesu kamba siswaniso. Kona kuli ba zama isi ba linzwi ba zwela pili ku yaha sikolo ni sipatela nyana ku pilisa mutu kaufela mwa silalo.

Neku bile niku abana mwa silalo. Bao bene ba sephala kwa Licwe Leli Tuna Leli Pindumuka, sihulu bao bene ba fumana lituso ka lisebelezo za lona, milali ni litifo zene fiwa neba sika tabela luli kaza mañusa ama nca a kwa silalo. Neba boni kuli neba lwanisa mipilelo ya bona. Nihakuli cwalo batu babañata ba lumela manzwi a mande a Jesu sina hane ba boni lilato leo Jesu nanani fa silalo sa bona ka misebezi ya bazamaisi ba linzwi la hae. Batu ba kala ku utwisisa kuli batu kaufela neba kona ku taha ku Jesu – nesi kuli konji fela ba prista, neba sa swaneli ku eza litifo.

Kasa mulaho wa nako, linzwi la Mulimu la bulela ka mata a matuna luli kwa batu. Batu ba paka za shutano ye tile mwa silalo sa bona ka libaka la sikolo ni sipatela nyana. Ni haiba banna ba maprista neba amuhezwi mwa sikolo mi seo nesi bulezi ka ku tumusa kwa silalo. Batu ba kala kuiketela ku lumela ku Jesu, kumulumbeka mi ba tuhela ku lumbeka lincwe Leli Tuna Leli Pindumuka. Batu ba sepa ku Mulimu ku ba bonela lika zeba tokwa kaufela mi batuhela ku itinga kwa siswaniso. Maikuto a swalano niku ba hamoho a hula ka nako nyana fela. Mukwa wa kale fo baprista neba sweli mata fahalimu abatu neu komilwe mi batu kaufela ba kala ku utwisisa kuli neba latiwa niku likanelela mwa meto a Jesu. Se nesi swana sina makazo mwa silalo se.

Zibo ya Bibe

Mubale 1 Makolonika 16:23-27 kwa sikwata:

*²³Mu opelele Muña Bupilo mina baba pila mwa lifasi kaufela;
Mu lumbeke ku pilisa kwa hae ka mazazi kaufela.*

*²⁴Mu bubanise bulena bwa hae mwa macaba,
Ni misebezi yah ae ye komokisa, mwa batu ba mishobo
kaufela.*

*²⁵Kakuli Muña Bupilo ki yo muhulu, mi u lukela ku lumbiwa
hahulu;*

Wa sabisa ku fita milimu kaufela.

*²⁶Kakuli milimu kaufela ye mwa macaba ki maswaniso fela;
Kono Muña Bupilo ki yena ya ezize mahalimu.*

²⁷Ku sabiwa, ni bulena, li fapila hae.

Mata, ni tabo, li mwa sibaka sa hae.

Kanti linzwi 'kulumbeka' litalusa ñi?

Linzwi le kulumbeka lizwelela kwa linzwi la kale la Sikuwa 'yaswaneleha' mi libukaufi ni kubapayiwa ni linzwi la kacenu la kuswanela. Ku lumbeka ki ku lemuha butokwa bwa yo ya swali kulimbekiwa. Halu lumbeka lwa supeza ku lemuha ni kulemuha kwa luna.

Ku lumbeka ku kona ku ezahala ka mikwa ye shutana niku ezezwa kwa lika ze shutana. Batu ba kona ku lumbeka Mulimu, milimu ye mimwi isili (maswaniso) kamba mane lika ze bonahala ze swana sina masheleñi, mabasi kamba sikwatasa papali ya mbola. Bupilo bwa luna bwa fetuhanga ku supeza seo lulumbeka. Ko lufa nako ya luna, kamo lu ezeza nika mo lusebeliseza zeo lusweli kaufela li supeza buniti bwa seo lulumbeka.

Ba Kreste bona ba lumbeka mañi?

Sina ba Kreste, lulumbeka Mulimu wa Bibe. Mañolo a mwa Bibe le a kacenu a lusupelize siyemba sesinyinyani sa mikwa yah ae mi lufumani ku muziba ka butungi mwa Bibe le kaufela.

Lingambolo

Mukupe sikwata kuli sitalime hape kwa bubali bwa kacenu, 1 Makolonika 16:23-27 niku ambola lipuzo ze peli ze:

5

mizuzu

- Kanti bubali bulu bulelela sikamani ku amana Mulimu ni mikwa ya hae?
(Kalabo l swanezi ku bulela cwalo kuli ki yo mutuna mi wa

swanela milumbeko, u swanela ku sabiwa fa halimu a milimu kaufela, u ezize mahalimu, ufumaneha kaufela, kanya, utiyile nitabo.)

- Bubali bo bulu supeza kuli lueze sika mani?
(Kalabo l swanezi ku bulela kuli lu swanezi ku opelela ku Mulena, kubulela kaza puluso yah ae ka zazi ni zazi, kupaka za kanya yah ae niku bulela kaza misebezi yah ae kwa batu kaufela.)

Kwama Krete, kulumbeka ki kalulo ya patalaza niya kwa mukunda yak u kubulela kaza mikwa yah ae ye komokisa ni misebezi ya Mulimu. Lulumela kuli ki yena mubupi wa lifasi, ya mata a matuna luli niku kena kwa lika kaufela ni Ndate Mulimu ya lilato yana lumile mwana hae Jesu kuto lupulusa kwa sibi. Lulumela kuli u zwela pili ku sebeza mwa bupilo bwa luna ka Moya wa hae o Kenile.

Mulelo wa milumbeko ya luna ki ku fa Mulimu tumbo ka mikwa ye shutana. Fo halumu lumbeka lu swanezi ku eza ka likuta, kuno hupula kuli Mulimu ki mani ni mayemo a luna fa pila hae. Mwa milumbeko lu taha ku Mulimu niku mulemuha kuli kiya kenile, lwa inela kuyena nibu pilo bwa luna.

Kati butokwa bwa kulumbeka Mulimu ki bufi?

Mulelo wa luna ka ma Krete ki wa kanya ya Mulimu. Kusepahala kwa luna kwa pili ki kuyena sina Mulena ni Mubusi waba Busi, hape ni fa halimu a buzamayisi kaufela. Sina halu lumbeka Mulimu lu sweli kufa kanya kuyena niku lemuha kuli kwa muswanela. Mwa kalulo ni luna mwa moya lusweli ku fetulwa. Sina ha lulumbeka Mulimu lu sweli kumufa sibaka sa swanela mwa bupilo bwa luna mi tato ya luna ya zamayeleda ni tato yah ae. Milumbeko ya luna ikona hape kuba ma kalelo a ku zibahaza kwa batu baba pila mabapa ni luna.

Lu swanezi ku tokomela a hulu kuli milumbeko ya luna haki mukwa wo mukungulu kamba manzwi a sina taluso. Haiba inge lu libala ku tokomela ku yo lulumbeka niku tokomela kuseo lu eza, luka tuhela

ku lumbeka inge lusika swalwa ki Mulimu. Kuka swana sina kuya kwa sipaondi kamba kwa sintolo!

Lulumbeka mañi?

Kulumbeka ku kona kunga mikwa ye shutana. Lwa kona ku lumbeka Mulimu ka tapelo ni buitumelo, kuipulela libi, kulapelela babamwi ni sebelezo ya buñata kamba ya kwa mukunda. Kulumbeka ku swanela kuba fa mutomo wa bupilo bwa ma Krete kaufela mi hamoho lu swanezi kuba silalo sesi lumbeka. Sina halulumbeka, lwa kona ku ituta kuyo mumwi niyo mumwi.

Kuikeza sitabelo ku konile kuba kalulo ya butokwa yak u lumbeka. Mwa Testamenti ya Kale limunanu neli eziwanga litabelo ili kululumelela batu ku lapela Mulimu. Ka mutala lwa bona Abrahamama inge a yaha katala ku Mulena ili fo na ezeza sitabelo (Genese 12:8 ni 13:3-4). Nihakuli cwalo se hasi sa swanela kakuli sitabelo sa Jesu fa sifapano nesi zwisize mukwa wa kale, kululumelela kaufela luna ku lumbeka Mulimu ka ku lukuluha haiba luna ni tumelo ku yena inge luziba libi za luna kuli liswalezwi. Kulumbeka ki ku alabela kwa lilato la Mulimu nikwa bupilo, musebezi ni zuho ya Jesu kwa bafu.

Mwa Testamenti ye Nca, kulumbeka ku shimba likalulo ze latelela: kuopela, kulapela, kukutaza, kuneula ni kuipeya (mukwa o bonahala wo lueza ka sisupo wa sesimwi seo Mulimu a eza mwa bupilo mwa hali ku luna). Ze lisali za butokwa kwa milumbeko ya luna kacenu kona kuli luka talima yemwi ni yemwi fa.

Zakueza

10
mizuzu

Muabe batu mwa tukwata totu 5. Mufe sikwata ni sikwata ilimwi ya likezo ze latelela za kulumbeka zeñozwi mwa tasi. Muba buze ku bona seo Bibebe ilu luta ku amana mufuta wa mulimbeko kaku talima mwa mañolo a beyilwe mane cwalo ni amamwi aba kona ku hupula.

Kasa mulaho wa mizuzu ye 5 mukutise sikwata ha moho mi baikabele zeo ba konile ku ituta. Mutalimezi likalabo za mufuta waze latelela kwa sikwata ni sikwata.

Sikwata 1 – Tapelo: Mutalime mwa Liprovebia 15:8, 1 Matesolonika 1:2 ni 1 Timotea 2:1.

- Litapelo li kona kuba litapelo za kuitumela, kuipulela, kulapelela babamwi ni mwa litapelo za mwa batu.

Sikwata 2 – Kuopela: Mutalime mwa 2 Samuele 22:50 ni Makolose 3:16.

- Kuopela ikona kuba kuopela lipina za sifela (lipina za tabo) kamba Lisamu.
- Ikona kuba kusupeza bunde bwa Mulimu ni butuna bwa hae.

Sikwata 3 – Kukutaza/ kuituta linzwi la Mulimu: Mutalime mwa Lisamu 1:2-3 ni Likezo 18:5.

- Lu laezwi ku talima mwa linzwi la Mulimu.
- Lwakona ku lumbeka Mulimu ka kuituta linzwi la hae, kulihupula, kuliluta nikuli kutaza mane cwalo niku lipila kaku li latelela.

Sikwata 4 - Kuneula: Mutalime mwa 1 Makorinte 16:2, 2 Makorinte 8:1-4 ni 2 Makorinte 9:7.

- Lineo (kufana), kwa musebezi wa silalo wa baba sephala
- Kakutundamena nika pilu yende

Sikwata 5- Liswanelo: Mutalime mwa Mateu 28:18-20, 1 Makorinte 10:16 ni 1 Pitrosi 3:21.

- Kolobezo ki mukwa wa kulumbeka. Ki sisupo sa kubonisa

fande za bupilo bwa luna bo bunca ni Mulimu.

- Kuikabela Mulalelo wa Mulena ki mukwa wa ku lumbeka. Ulu kopanya hamoho sin aka lubasi lwa tumelo nimwa silikani sesi sa feli ni Mulimu.

Hañata lwa opelanga lipina za milumbeko, kono ku lumbeka ku fita kuopela fela: sina ha lubala bubali bwa luna bwa kuhupula, bupilo bwa luna bu swanezi kuba kezo yaku lumbeka Mulimu.

Mwa Mika 6:6-8 ni Amosi 5:21-24 sikwata sa ba lumbeki si filwe musebezi o kenile waku zibahaza kukena kwa Mulimu mwa likezo za bona. Se sitalusa kuli lu swanezi ku supeza kanya ya Mulimu ka lisebelezo za luna za musa kubao baba pila mabapa ni luna (mubone Mateu 22:36-39 ni Maroma 12).

Kuishuwa ki makalelo a kulumbeka. Kona kuli halu ituta ku sebeleza Mulimu ka buikokobezo ka kuisa sishemo sa hae kwa lifasi leli sinyehile sina ha lumu lulmbeka.

10
mizuzu

Fa cwale hamu beye zeo mitutile mwa likezo. Mukete muhato wa 1-2 wa kulumbeka niku bu sebelisa ka mizuzu ye 10 ku lumbeka Mulimu ha moho.

10
mizuzu

Lingambolo

Sina ka sikwata halu ambole lipuzo ze tatami:

- Likona ku tisa cwani mutu kaufela mwa milumbeko ya luna?
- Kana kuna ni sesimwi seo si lu aba fa hali niku lu tuhelisa ku lumbeka Mulimu hamoho? Haiba ki cwalo, kisika mani? (Haiba kuna ni sesi bulezwi, kukaba hande hamu ka lumelela sikwata kuli si ipulele, mwa kona kuba etelela mwa tapelo ya kubaka.)
- Kana kwa konahala kwa lubasi lwa luna ku tiyiseza fa tuto kamba litumelo ku siya tumelo niku kutelwa fela ki manzwi a mukungulu ni milumbeko ya luna iba ya mbango?

15

mizuzu

Tapelo

Muabe sikwata mwa tukwata twa batu baba 3 kamba 4. Muba kupe kuli ba lapelele lika ze tatami:

- Mulapelele yo mumwi niyo mumwi ni silalo, kuli lutafa milumbeko ya luna kaufela ku Mulimu. Mulapele kuli kaufela maswaniso aka lemuhiwa niku beyelwa kwa tuko.
- Muipulele libi kaufela mukonile ku eza.
- Luipeye luna bañi ku yena ni kunga kezo, kulumbeka Mulimu mwa kutwano, kulatana yo muwi niyo mumwi niku eza lika hamoho haku tokwahala.

Saku eza biki ye

Bike ye, mube ni nako kazazi mwa ku lumbeka Mulimu. Mulike ku bona haiba mwa kona kukopana ni babamwi ba mwa sikwata kuli mulumbeke hamoho. Mukupe Mulimu kuli a mi supeze lika zeo mu swanezi ku tuhela mwa bupilo bwa mina ili kuli mukone kuba 'sitabelo sesi pila'.

Kupaka

Mutaluse kuli sina halu lumbeka Mulimu, u sweli ku tisa bupilo bobunca ku luna. Kuzwelela kwa milumbeko ya luna, babamwi batu ba kona ku bona kanya ya Mulimu mane cwalo niku taha kwa ku munziba, ku fumana bupilo bo bunca ku yena.

Biki ye, mulumbeke Mulimu ka kotaluseza mutu ye mubona ku amana ni bunde bwa Mulimu. Mukupe Mulimu kumi tusa ku lemuha mutu ya swanela kuyo bulela ni yena. Mwa kona ku buza batu haiba bana ni likande la bunde bwa Mulimu kamba haiba ba tabela ku utwisisa.

Mubameme ba tahe kwa keleke ni mina kamba kwa sikwata sa mina

kuto lumbeka Mulimu ni mina.

Za kuñola

Moya o Kenile Ufa Bupilo

'Na, ni mi kolobeza ku baka, ka mezi fela; kono ya taha mwamulaho waka, wa ni fita kwa mata; mi ha ni si ka lukela ku mu lwalela likatulo za hae. Ki yena ya ka mi kolobeza ka Moya o Kenile, ni ka mulilo.'

Mateu 3:11

Kuitukisa

Seo mutokwa mwa kalulo ye:

- Libala kamba tukota, kakona ku likana 20cm mwa butelele, ka mutu ni mutu mwa sikwata
- Makisi

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibebe?

5

mizuzu

Ku amuhela & zeluzo eza

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa kalulo ye biki ye kiku utwisisa kuli kuba mu Krete haki fela ku ziba Jesu kamba ku lumela ku yena. Jesu na sepisize kuli uta lulumela Moya o Kenile kuto pila mahali ku luna ni kuli Moya o Kenile ita ba yona mutomo wa bupilo bwa luna bo bunca mwa moya wa luna.

5

mizuzu

Bubali bwa ku hupula

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibebe ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

Na, ni mi kolobeza ku baka, ka mezi fela; kono ya taha mwamulaho waka, wa ni fita kwa mata; mi ha ni si ka lukela ku

mu lwalela likatulo za hae. Ki yena ya ka mi kolobeza ka Moya o Kenile, ni ka mulilo.

Mateu 3:11

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata:

Faith u pila fa sioli sesi fumaneha mwa Okavango Delta, Mbowela wa Botswana. Sibaka seo si zibahala ka lifolofolo za naheñi ze fumaneha teñi mi ki sibaka sesinde luli mwa lifasi mwa ku bonela linyunywani ze safumanehi mwa lifasi. Faith ni lubasi lwa hae ba lima mi futa ye miñata ya miloho yeo ba lekisa mwahala naha. Mazazi a hae abeleka kwa kucala, kubabalela ni ku lekisa zeba lima kufepa lubasi.

Kwanda a kuli sibaka si zibahala a hulu, bupilo bu tata ku Faith ni lubasi lwa hae. Halalu ka biki Faith u swanela ku sila nuka ya delta ha lulu, sibaka sesi tuna sa mezi, kuyo lekisa kutulo ya lubasi lwa hae fa musika. Uzamayanga mwa mukolo ku sila nuka ye na ni lifolofolo ze nyani ze swana sina likwena ni likubu.

Ka kolo ka hae kika kanyinyani, kota ye tuna ye telele ye betilwe. U zamayisanga mukolo ka ku sebelisa silabo inge a fuluha, sesi betilwe fa mitayi. Ki musebezi o tata mi fo kumwi kwa chisanga a hulu, Hañata wa katala nga nako yakayo fita fa likamba. Hazamayangi a nosi fela, kono u shimbanga ni libyana za kuyo lekisa. Tomato l bukiti a hulu mwa mukolo.

Kuna ni moya omuñata a hulu mwa libaka za Okavango. Zazi lelimwi hanaza ikutwa ku katala kwa ku fuluha, a utwa moya ha fukela kwa sifateho sa hae mi aba ni maikuto. A hupula kuli ona moya o ha koni ku usebelisa ku eza musipili wa hae bu nolo. Kwa lapa nazo shimba lisila leli tuna, ku likopanya ni amamwi ni ku atama ni muhala kwa

mukolo. Mi a iketela kuli moya ha uta kutela ku fuka uta eza nto yemwi ka ona ye shutana.

Zazi lelimwi, Faith nazamaya mwa mezi kuya kwa musika mi moya wa taha hape. Moya neu tiyile a hulu niku kasha luli. Kabubebe, a poseza lisila mwa halimu mi ona la kwaluha ku kaka moya. Nelili le li tuna luli leli kona ku hoha mukolo. Moya wa tala mwa lisila niku kala ku hoha mukolo. Kwa makalelo ne uli omu tuna mane wa bata ku hohela mukolo mwa nuka. Kubapanya niku fuluha moya ne uyi tahanela. Ki lwa pili mwa bupilo bwa hae kusa fuluha kono ku zamayiswa mwa mukolo. Moya isike mazoho a hae ne a eza musebezi mwa musipili wa hae.

Sina Faith lwa kona ku katazaha ku tisa shutano mwa bupilo bwa luna ni lifasi lelu potolohile fo halu itinga fa mata a luna. Ka ba Kreste, nihakuli cwalo, luna ni tukelo kwa Moya o Kenile wa Mulimu, moya wa hae, kutisa mata a lumelela ku zamaya ni shutano ku luna. Musebezi wa luna ki ku mumema fela mwa bupilo bwa luna, kuto beya ku zamaya mwa moya.

Zibo ya Bibe

Mubale Mateu 3:11-17 kwa sikwata. Ikala ni Joani Mukolobezi a bulela.

¹¹Na, ni mi kolobeza ku baka, ka mezi fela; kono ya taha mwamulaho waka, wa ni fita kwa mata; mi ha ni si ka lukela ku mu lwalela likatulo za hae. Ki yena ya ka mi kolobeza ka Moya o Kenile, ni ka mulilo. ¹²Liselo la hae li mwa lizoho la hae; u ka fiyela sihoto sa hae ku feleleza, a kubukanye mabele mwa lituli la hae; muuku ona, a u cise mwa mulilo o sa timi.

¹³Ka nako yeo, Jesu a zwa mwa Galilea, a taha kwa Jordani ku Joani, kuli a kolobezwe ki yena. ¹⁴Kono Joani a hana ku yena, a

li: Ki na ya lukelwa ku kolobezwa ki wena, u tahelañi kun a?

¹⁵Kono Jesu a mu alaba, a li: U ni lumelele cwale; kakuli kwa lu lukela ku feleleza cwalo Ku luka kamukana. Joani kiha mu lumeleza.

¹⁶Jesu ha kolobelizwe, a pakisa ku zwa mwa mezi; mi ka nako iliñwi, lihalimu la kwaluhela yena; a bona Moya o swana sina nkwilimba u to ina fahalimwa hae. ¹⁷Mi kwa utwa hala linzwi le li zwa kwa lihalimu, le li li: Yo ki mwanaka ya latiwa ye ni katelwa.

Joani Mukolobezi na lumilwe ki Mulimu kuto ziba haza niku to bakanya batu kaza ku taha kwa Jesu. Bubaloi bo bwa Bibeke mwa Mateu bulu bulelela likande la Jesu ha kolobezwa mwa nuka ya Jordani koi Joani Mukolobezi. Kuna ni lituto zeo lu kona ku ituta ku zona.

Joani na ziba kuli Jesu ki mañi

Joani Mukolobezi neli muuna. Nana ni pizo yezwa ku Mulimu kuto zibahaza Jesu kono na ziba sibaka sa hae mwa lifasi mo. Na bulezi kuli, ‘kasa mulaho a ka kuna niyo mumwi ya taha ya ni fita kwa mata’ (bubali 11). Joani nesi yena Jesu; neli fela mutanga wa Mulimu. Kinto ye swana ni luna. Hañata batu ba hupulanga kuli kibona baba kona ku tusa batu kamba kupulusa batu. Ye haki niti. Lu swanezi ku lemuha fo lufelela mwa bupilo bwa luna kono inge lu nyolezwi Mulimu ku sebeza ku luna nika bupilo bwa luna. Ki Moya o Kenile o lufa bupilo ni kwa batu kaufela.

Mwa evangeli ya Joani, sina Jesu hana talimezi nuka kuli ato kolobezwa, Joani a huweleza, ‘A mubone, Ngunyana ya Mulimu’ (Joani 1:36). Kacenu, se sibonahala kuba nto ye komokisa kui bulela. Italusa ñi? Ngunyana neyi sebeliswa mwa silumeli sa Sijunda sa nako yani ka sitabelo kwa libi za batu. Ngunyana neyi eziwanga sitabelo ku Mulimu mi ka kalulo yeo batu neba kenisiwa nga kw alibi za bona niku beyiwa kuba hande hape ni Mulimu. Neba sakoni ku eza cwalo

ka lwabona.

Ka mukwa o swana, Jesu neli yena ngunyana ya Mulimu. Neli yena yo Mulimu nazo luma kuto ba sitabelo kwa libiza lifasi. Joani na lemuhile se niku huweleza, 'A mubone ngunyana ya Mulimu.' Joani na lemuhile kuli neli musebezi wa Mulimu wo lubeya mwa sibaka zesi swanela ni Mulimu. Kaku feleleza, Moya' wa Mulimu ulufa bupilo.

Jesu u kolobeza ka Moya o Kenile nika Mulilo

Jesu asika siya kale ba lutiwa ba hae, na ba sepisize kuli utayo ba lumela mpo: Moya wa hae o Kenile kuto pila mwa hali ku bona. Moya o Kenile, sina Jesu, ki Mulimu ya tezi mi utaha mwa bupilo bwa luna ka memo ya luna niku to eza buteñi bwa Mulimu ni mata a buntu ku yo mumwi ni yo mumwi ku luna. Bibe I bulela ku amana niku kolobezwa, kamba ku talwa ki Moya wa Mulimu o Kenile.

Italusa ñi kuli Jesu a lukolobeze ka Mulilo? Mulilo ki si swaniso sesi sebelisizwe mwa Bibe I bulela ka Moya o Kenile sina kakuba o mata a hulu nikusa zamayiswa. Mulilo hape wa cisa niku yundisa. Haiba inge mubuha mulilo o cisa mushitu kayi ni kayi mwa lifasi, muta bona kuli Mulilo u cisa lika kaufela ze mwa nzila ya ona. Mata a Mulimu a kona kucisa mikwa kaufela ni mihupulo yeo ilu isa kwa hule a hulu ni Mulimu.

Si swaniso sesi mwi seo Bibe I sebelisa ki sa liñungwa leli mata. Linzwi leo Bibe I sebelisa ki 'kumata,' maikuto a matuna a mata mwa bupilo bwa luna. Halu sika ezezwa kuli lu eze lika kaufela luna bañi mwa bupilo bwa luna. Sina Faith mwana kukisizwe mwa likande la luna, bupilo bwa luna bu swanezimku tala ka Moya wa Mulimu.

Moya o Kenile opila ku luna ha ulufi fela bupilo, kono ulu lumelela kuli lufe bupilo ku mutu kaufela yali mabapa ni luna.

5

mizuzu

Zakueza

Kuza ku eza ze muka tokwa kakota kamba libala ku mutu kaufela mwa sikwata. Sina kalulo ye hayi tokwa mulilo, mu bone kuli muya kwa sibaka sesi kenile niku swanela kwa hule kamba fande a muyaho. Haiba kuli kuna ni banana mwa sikwata ba swanezi kuyema niku zamaya ni mutu yo muhulu.

- Mushimbe ka kota ka mina niku ka tukisa fa mulilo ni makisi kamba fa linso.
- Sina ka kota haka swalela, mutaluse kamo se ki sona seo Mulimu a eza ni bupilo bwa luna. Wa bubeya fa mulilo ka Moya o Kenile wa hae. Mulilo u yemela kupilela mulimu ni luna kukutela kwa bupilo. Mubone kuli mutu kaufela wa utwisisa se.
- Mutukise kakota ka mutu ni mutu' ku zwelela kwa kakota ka mina mwa sikwata kaufela. Sina ha muyeza se, mutoloke kuli wo ki ona mukwa wo Moya ufa bupilo. Sina kaufela ku luna ha lu isa manzwi a Jesu kubabamwi batu ni bona cwalo baka fumana mpo ya bupilo bo bunca. Moya o Kenile utaha nikuto lutukisa kaufela luna fa mulilo.
- Mubuze ali mumwi kamba baba beli batu mwa sikwata ku tukisa tukota twa babamwi ku supeza kuli bupilo bu kona ku zusiwa ku mutu alimumwi ku isa kuyo mumwi.

Joani ni Jesu neba ziba kuli Moya ufa bupilo

Kana I bohala ku komo kisa kuli Jesu na tokwa hala kukolobezwa? Jesu neli mutu ya tezi ni Mulimu ya tezi, mutu ni moya. Pina ye zibahala ya kale I bulela kuli Mulimu 'naikezize mukungulu ka lika kaufela kono lilato' ⁴ ku taha mwa sibupeho sa Jesu mwa lifasi le nikuto lu pulusa.

---

⁴ Charles Wesley, 'And Can It Be', 1738

Kono Jesu, sina mutu kaufela, ni yena na tokwa Moya o Kenile kuto tazeleza seo Mulimu, Ndatahe, natokwa kuli ato tazeleza. Fo Jesu hana kolobelizwe, Moya o Kenile neu shetu mukezi ku yena; batu neba boni seo nesi swana sina kwilimba yene shetumukezi ku yena. Haiba Jesu yena kasibili ni Joani Mukolobezi neba tokwa bupilo bwa Moya o Kenile, kona kuli ni luna!

5

mizuzu

Zakueza

Haiba Jesu yena kasibili na tokwa Moya o Kenile cwale luna bo lu otokwa cwani? Kuli mu kone ku tala ka Moya o Kenile lu swanezi ku bulela pili kuli 'eni' ku Mulimu niku mufa tukelo yaku pila mwa bupilo bwa luna.

Mubuze sikwata haiba kuli kuna ni yo mumwi yaka tabela kunga muhato wo kacenu. Haiba kuli kuna ni yo mumwi mu kone ku lapela tapelo ye ni bona ka kuyi bala ka kutumusa ka mubamba ka nako ilimwi niku ba kupa kuli ba mi latelele.

Mulena Jesu, ni tabela ku talwa ka Moya wa hao O Kenile.
Nayi tumela ku wen aka mpo ya bupilo bo bunca bo ni neulela.
Kacenu, nayi ketela ku amuhela mpo yeo.
Uni swalele ka mukwa wo neni pila ka ona;
cwale na kukupa taha nikuto pila kuna
niku to ni tusa kuli ni pile bupilo bwaka kaufela ku wena.
Uni taze ka Moya o Kenile niku ni eza yo munca.
Amen.

10

mizuzu

Lingambolo

Kasa mulaho a ku ambola, mube ni nako yaku ikabela ni sikwata kaufela. Kikwa butokwa kuli ka ufela ba kona ku ituta kuyo mumwi niyo mumwi.

- Kana se mukile mwa lemuha Moya o Kenile mwa bupilo bwa mina? Neku utwa hala cwañi?
- Ki linyemba mani za bupilo bwa mina zeo likona ku cincha

hande ka Moya o Kenile?

- Esi mwendi kuna ni sibi mwa bupilo bwa mina seo lutokwa kuli mulukuluhe ku sona? Haiba halu lemuhi hande sibi seo, mubuze haiba kuna ni libaka za mwa bupilo bwa luna zeo li lu eza kuli luikutwe bumaswe kamba mulatu.

Mubone kuli muba ni nako ya ku ikabela lika labo ni sikwata kaufela.

15

mizuzu

Tapelo

Mwa Bibele I bulela kuli lu swanela ku beya mazoho fa halimu a yo mumwi ni yo mumwi ha lu lapela. Mutu kaufela mwa sikwata u swanezi ku lapelelwa. Mubuze mutu kaufela mwa sikwata ku potoloha mutu ya sweli ku lapelelwa niku mu beya mazoho.

Hamoho, muba lapelele kuli ba kone ku kolobezwa (kutala) Moya o Kenile. Mube ni maikuto a ku bona Moya o Kenile ha utala batu: babamwi baka kona ku seha, kulila, kuikutwa kozo kamba tabo yeo basika utwa kale. Mu amuhele Moya o Kenile kuto eza musebezi o munde wo mwa sikwata.

Sina sikwata hasi eza se, mwa kona ku lemuha kuli batu babamwi bana nize sika libelelwa, kunyanganya kamba mane ku mangana. Babamwi ba kona ku sa ikutwa hande. Mwa kona ku bona batu babamwi inge ba bonisa mikwa ye saliyo hande; ku bonahala inge kuli moya wa ipona haza ku bona. Kaufela sesi ka ezahala, muhupule kuli Mulena Jesu Krete unzi mwa kamayiso. Musike mwa saba kamba kuyi yanzeleza. Ka bunolo mu laele moya o kuli u kuze niku u laela kuli uzwe ku mutu yo mwa libizo la Mulena Jesu. Ha lukoni ku eza lika ze ka mata a luna; ki ka mata fela a Jesu.

Kasa mulaho moya hase u siyile kamba mutu yana nyemile hasa kuzize, ki nako cwale yaku buza Moya o Kenile kuli u tahe ni kuto tala mutu yo konji inge u bubana. Se kisa butokwa a hulu mi sika konisa mutu yo kuli ba kone ku zamaya mwa silikani sa bona ni Jesu.

Mulapelele mutu kaufela mwa sikwata, yo mumwi ni yo mumwi.
Mwa kona ku lapelela ni likalulo zeo batu ba katezeha zeo ze konile
ku bulelwa mwa ngambolo sa pili.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu
baswanezi kuyo eza. Kazazi ni zazi mu I tapelele ni batu kaufela be
mubulezi ni bona sina kalulo yak u eza yeo lu konile ku eza, ya kuli
Moya o Kenile wa Mulimu uka taha niku mi fa bupilo.

Kupaka

Mutolokele sikwata kuli mulelo wa Mulimu hasi ku tisa mpo ye fa
bupilo ona Moya o Kenile mwa bupilo bwa luna. Muhupule batu
kaufela bao mu bulezi ku bona mwa kalulo yaza ku eza ye lu ezize.
Jesu u tabela ku tisa bupilo bwa hae ku bona batu bao kaufela ni
batu babamwi ni mayemo a lupotolohile. Se si swana fela sina mone
si inezi ni Jesu hanali mwa lifasi. Moya o Kenile neu tisize bupilo ku
yena nikwa batu kaufela ka yena.

Biki ye, mulinosi kamba ni sikwata sa mina, mukupe Moya o Kenile
ku lemusa ku mina kalulo ilimwi yeo mukona ku tusa mwa silalo sa
mina. Mulapele hamoho kuli Moya o Kenile wa Mulimu uka tusa
mayemo awo mi mumu kupe kuli mu swanezi ku eza sika mani ku
tatula butata bo.

Tundululo ya lituto

'Hakubacwalo, mutu hali ku
Kreste, ki ya bupilwe sinca; za kale
li felile, mi linto kaufela li fetuhile
zen ca.'

2 Makorinte 5:7

Kuitukisa

Seo mutokwa mwa kalulo ye:

- Pen and paper

Kana mukonile:

- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli ato bala likande?
- Kukupa yo mumwi mwa sikwata kuli a bale bubali bwa Bibe?
- Asked everyone to bring a pen and some paper?

Ku amuhela & zeluzo eza

5

mizuzu

- Muitumele ku mutu kaufela kwa kutaha kwa sikwata.
- Mu kale ka tapelo ye kuswani, ye bunolo.
- Mubuze sikwata haiba ba ilo eza 'Za ku eza biki ye' ni 'Kuyopaka' zene ba filwe biki ye felile.
- Mu meme batu ku ikabela nto ifi kamba ifi ye ba itutile kamba ye ba lemuhilwe kwa ku eza kalulo yeo.

Mulelo

Mulelo wa tuto ye biki ye ki ku luhupulisa ku amana ma ikuto a butokwa awo lu konile ku bulela mwa Buka ya Mutomo 1 niku talima kwa pili ku seo sesika taha mwa Buka ya 2.

Bubali bwa ku hupula

5

mizuzu

Mubale bubali bwa ku hupula ni liñolo la Bibe ka kutumusa kwa sikwata. Mubu bale hape ka ku pumela, mubone kuli sikwata sa mi likanisa. Muzwele pili cwalo mane inge mupeta ku fitela batu kaufela haba ka swala bubali kaufela. Mususuweze ba bamwi batu ku lika ni kukutela ka lwa bona.

Hakubacwalo, mutu hali ku Krete, ki ya bupilwe sinca; za kale li felile, mi linto kaufela li fetuhile zen ca.

2 Makorinte 5:17

Likande

Mubale likande leli tatama kwa sikwata:

Kuna nika tolopo nyana kaka fumaneha kwa mukulela wa liwate mwa UK kaka bizwa Whitby. Kazibahala ka kalulo ya bunduyi, mwa lika zemwi. Kasa mulaho wa lilimo ze mwanda mandu a mañata ne a yahilwe mwa tolopo kuli manduyi babañata ba kone ku fumana mayino. Neli mandu a manyinyani, ana yahezwi fa sibaka nyana fela kwa mafelelezo a licwe. Mwa lilimo za cwale mandu awo se a fetuhile fela mandu a mwa pumulo aba zamayi baba tabela ku potela sibaka niku to bata ku buha liwate.

Ka 2012 neku bile ni pula ye ñata a hulu ni mayemo a maswe a lihalimu mi nekuna ni mikokolobwa ye likana butungi bo buketa lizoho mi mubu wa kala ku bubela ku sili. Mandu a kala ku wela fafasi mi batu baba pila ku on aba kala ku tut aka bunako. Mandu kaufela ona nea sinyehile mi kuna ni lisinyehelo zemwi kwa mandu ana yahilwe mabapa mwa buse bwa mukwakwa.

Kwanda a kuba sibaka sesinde, fa seli sibaka sesi sabisa kwa ku ina kwa lineku la munanga wa liwate mi musebezi o mutuna u sweli ku eza hala ku lika ku tusa mandu amamwi a yahilwe kwa tuko ni ona.

Zibo ya Bibe

Mubale Mateu 7:24-27 kwa sikwata:

²⁴Cwalehe, mutu kaufela ya utwa manzwi a ka ao, ni ka mu likanyisa ni munna ya na ni ngana, ya yahile ndu yah ae fa licwe. ²⁵Mi pula ya nela, mikokolobwa ya yepeha, ni ñuli ya shelumukela ndu yeo; mi ha l si ka wa, kakuli ne tomilwe fa licwe. ²⁶Kono mutu kaufela ya utwa manzwi a ka ao, mi a sa yi ka ona, a ka likanyiswa ni munna wa sikuba, ya yahile ndu ya hae fa mushabati; ²⁷Mi pula ya nela, mikokolombwa ya yepeha, ni mañungwa a fuka, a nata fa ndu yeo, mi yaw a; mi ku wa

kwa yona kwa ba sinyehelo ye tuna.

Lingambolo

Mubuze sikwata kuli ki mañi ku bona yana sa kile a yaha ndu.

5

mizuzu

- Baka ziba cwañi sibaka sesi nde sa kuyahela?
- Muka lemuha cwañi sibaka sesi maswe sa ku yahela?

Jesu u bulela likande la baana baba beli, ali mumwi uyaha ndu yah ae fa mushabati, mi yo mumwi u yaha ndu ya hae fa licwe. Cwale mañungwa ha taha, sina ha a nyanganyisa, ndu yene I yahilwe fa mushabati neyi sinyehile, kono ndu yene I yahilwe fa licwe neyi siyezi. Makande kaufela a luluta tuto yeli ya butokwa a hulu: haiba inge lusa fumani mutomo wa luna mwa nzila yende fo cwale kaufela se lu yaha sika wela fafasi fo mañungwa haka taha. Sina cwalo ha ikaba kelezo ye nde, ye hape ki kelezo ya moya ku luna. Sina ka ma Kreste lulumela kuli ki kwa butokwa ku yaha bupilo bwa luna fa mutomo o tiyile; ka buniti Mulimu u kutela ku bulela ku luna ka 'Licwe' mwa Bibe. Mwa buka ye, ni bubali bo kaufela 'Mutomo' lu sweli kuituta ka mo lu kona ku fumanela bupilo bo bunca ku Mulimu, nika mo lukonela ku yahela bupilo bo ka mutomo o tiyezi fa licwe.

Ku shimba nako ku yaha nto yemwi fa licwe, ku fita ha muyaha fa mushabati. Le kona libaka batu haba likiwa nga ku shimba nzila ya kupumela, nzila ye bunolo. Kono Bibe ilu bulelela ku pila ka shutano. Mwa Mateu 7:13-14 Jesu ubulela:

¹³Mu kene ka munyako o kumbami; kakuli munyako wa Sinyeho u atami, mi nzila ye ya mwateñi I atami, mi ba ba kena mwateñi ki ba bañata. ¹⁴Kakuli munyako wa bupilo wa kumbana, nzila ye ya mwateñi ki ye sisani, mi ki ba banyinyani b aba I fumana.

Bupilo bwa luna bwa si Krete ki musipili, kuta be ku bile ni ku pahama ni kukuta fa fasi, matata ni nyakalalo KONO haiba inge lu tiyisa mutomo o tiyile fa licwe fo luka kona ku yema kaufela sesi taha.

15

mizuzu

Zakueza

Mutalime kwa mulaho kwa lituto zeo mu konile ku ituta, mubuze mutu kaufela kui kabela nto ilimwi yeo ba konile kui tuta, yeba fumani kukataza kamba ye kalile ku ncinda mukwa wa bona wa ku hupula niku eza.

Mutalime mwa mulaho mwa Buka 1: Bupilo bwa Kala

Mwa buka ye mwa lituto, **Bupilo bwa Kala**, lu zibahalize maikuto a bupilo bo bunca kuba mpo ye zwa ku Mulimu. Ki nto yemwi ye a na ni kuyo mumwi ni yo mumwi wa kuluna, kusina ketululo ya kuli ki luna bo mañi kamba seo lu ezize. Bubali bwa luna bwa ku hupula bulu hupulisa:

Hakubacwalo, mutu hali ku Krete, ki ya bupilwe sinca; za kale li felile, mi linto kaufela li fetuhile zen ca.

2 Makorinte 5:17

Fa cwale kakuli bupilo bo bunca bufitile bu bona hala cwañi?

Mpo ya bupilo bo bunca bu talusa kuli haiba inge lumu kupa, Mulimu wa lu lukulula kwa bupilo bwa luna bwa kale bwa sibi ni manyando. Halu saliyo kwa hule ni yena, kono wa lukutisa hape mwa silikani sa kulatiwa ki yena, seo sika inelela kuya ku ile. Utaha kuto ina mwa lipilu za luna niku kala musebezi wa k ulu cinca kukalela mwa hali ku tisa fande. Wa lulata sina mo luinezi, kono hana k ulu tuhelela ku ina cwalo. Sina ha lufita kwa kuziba Mulimu niku alaba kuli eni ku yena hape ni hape, wa shimba bupilo bwa luna niku bu bupa ili kuli lu kone ku swana sina yena.

Sina mo ku inezi mwa bupilo lu pepezwi mwa lubasi, kimo ku inezi ni bupilo bwa luna ku Mulimu: lwa kena mwa lubasi lwa hae lwa lifasi kaufela. Luba ni likezeli zenca ni mizwale ye minca, ni Ndata luna yo munca yakwa limhalimu. Se sitalusa kuli halusa lukela ku pila sina lila fapila yo mumwi; lu swanezi ku swalela bao bene ba lu fosezelize niku fapana ni bona. Ka buniti mwa Mateu 5:44 Bibebe I zwela pili ku bulela kuli:

Mu late lila za mina mi mulapelele bao baba minyandisa.

Sina hane lubulezi sa pili kuli ku ka nga nako ku fita fa kuziba Mulimu niku eza kalulo ya luna mwa lubasi lo lunca. Lu tokwa nako ya kuba lu nosi ni yena ni nako ya kuba ha moho ni lubasi lwa luna lo lunca lwa si Krete. Lu kona ku eza se ka ku lapela ku yena ni ku teleza ku yena, ka ku bala niku ituta Bibebe, niku mu lumbeka lu nosi ni ka lubasi lwa luna lo lunca.

Ka ku feleleza lu zibahalize mutu wa Moya o Kenile ku mina, kumi supeza kuli ki yena ya taha ku to pila mwa lipilu za luna fo ha lumu mema ku taha. Ki Moya o Kenile ya tisa bupilo, sina moya mwa ku fuluha kwa Faith. Lu shimba nako ku lapelela Moya o Kenile kuli u tahe ni kuto tala mwa bupilo bwa luna niku to lu tisa bukaufi ni Mulimu.

Kutalimela kwa pili Buka 2: Bupilo bwa Hula

Mwa buka ye tatami, **Bupilo bwa Hula**, luka I tuta a hulu ku amana ni Moya o Kenile ni seo usi talusa ku tala ka yena. Lutabe lu itutile a hulu ku amana ni mikwa ya Mulimu sin aka yena ya lulata, nika mo lilato leo likona ku fetula mihupulo ya luna ni likezo za luna. Luka kala ku utwisisa ka butungi seo lifu la Jesu fa sifapano lisi talusa ku luna ni mukwa wo Mulimu a lubona ka ona nako ye.

Lituto kaufela lika lulumelela ku ituta ka butungi kaza bupilo bo bunca bo lukonile ku fiwa, lika lu etelela ka kalulo ni kalulo, ku kwahulula mihupulo ya luna mi ni sepa kuli lita susuweza lipilu za

luna. Lwa mi susuweza luli kuli mu kone ku zwela pili niku lu kopanya mwa Buka ya Mutomo 2.

15
mizuzu

Tapelo

Muhupulise sikwata kuli haiba mu tokwa ku amuhela mpo ya bupilo bo bunca bo nikwa lika kaufela zeo neba sweli ku ituta kuli likone ku bona hala ku mina mu swanezi ku shimba muhato wa tumelo, mi niku zwela pili ku shimba muhato wa tumelo ku ituta ku Mulimu. Mubuze haiba kuna ni yo mumwi ya tokwa ku nga muhato wa pili wa tumelo wa ku amuhela mpo ya Mulimu ya bupilo. Haiba kuli kunani mukone ku lapela tapelo ye latelela ni bona:

Nayi tumela Jesu kwa kushwa mwa sibaka saka.

Nayi tumela kakuli u konile kuni fa bupilo bo bunca.

Uni swalele kwa libi kaufela za bupilo bwa ka.

Kaku fiwa lika kaufela zeo u konile ku ni ezeza nina fa nika kufa lika kaufela zeo ni nani ku wena!

Uni tuse ku lemuha bupilo bwa hao.

Amen.

Munge nako ya ku itumela ku Mulimu hamoho ka zibo yeo sikwata si konile ku ikabela ha moho ka nako ya bona hane ba talima mwa Buka ya Mutomo 1.

Kasa mulaho a kuitumela ku Mulimu, mube ni nako yak u lapela ku amana kupo ni zeo mutokwa ni matata awo sikwata si fita ku ona mwa nako ya cwale.

Saku eza biki ye

Biki ni biki kuna ni musebezi waku ezeza kwa hae wo batu baswanezi kuyo eza. Mufumane licwe, likona kuba fela leli nyinyani leo mu kona ku swala mwa lizoho la mina kamba leli tuna leo mu kona ku ina ku lona kamba ku yema ku lona. Mube ni nako yaku

hupula ka kutiya kwa lona licwe leo. Cwale mu kale ku itumela ku Mulimu kuli una ni mata a ma tuna luli mi mumu kupe kuli a zwele pili ku yaha bupilo bwa mina fa halimu, 'A Licwe.'

Kupaka

Mulapele ni kukupa Mulimu kuli a misupeze mutu yo mumwi yo muka kona ku memela kwa mukopano wo latelela sina ha mukala ni Buka 2. Mwendu I kona kuba yo mumwi yo ne muze muikabela ni yen aka kupaka ni zaku eza, yo mumwi ye muikabezi bubali bwa kuhupula ni yena, ye mu bonisize likwenda ze 3 kamba mane yo mumwi yo ne muile ni kuyo bulela ni yena. Muba taluseze kuli mu konile ku ituta cwani kwa sikwata niku ba kupa kuli ba bone kuli ba kena ni bona hamuta kopana hape.

Bubali bwa Kuhupula

‘Ni tile kuli mu kone kuba ni bupilo, niku bu fumana ka kutala.’

Johani 10:10b

‘Kina yo! Na yema fa munyako ni ku ngongota. Mutu kaufela ya utwa linzwi laka ni ku kwalula munyako, nika kena niku to nca ni mutu yo, mi yena ni na.’

Sinulo 3:20

‘Na itumela ku Mulimu waka nako kaufela hani mi hupula ...kuba ni bundume ku se, kuli yena ya kalile musebezi o munde ku mina uta uzwiseza pili kufitela u petahala kufitela lizazi la Krete Jesu.’

Mafilipi 1:3&6

‘Hakuli cwalo hamuye nikuyo eza balutiwa ba mishobo kaufela, kuba kolobeza ka libizo la Ndate ni la Mwana nila Moya o Kenile.’

Mateu 28:19

‘A lu babalelane, kuli lu susumezane mwa lilato ni mwa misebezi ye minde. 25. Lusike lwa tuhela liputeho za luna, mob a ezeza ba bañwi; kono lu kutazane, sihulu ka ku bona kuli lizazi le lituna li sutelezi.’

Maheberu 10:24-25a

‘A mu itulele, mi mu zibe kuli kin a Mulimu;’

Lisamu 46:10a

‘Liñolo kamukana li tahile ka Moya wa Mulimu, mi li na tuso kwa ku luta, ni ku kolisa, ni ku nyaza, ni ku hulisa ka ku luka; Kulim utu wa Mulimu a petahale mi a talifele luli misebezi kaufela ye minde.’

2 Timotea 3:16-17

‘Mulao wa Muña Bupilo u petehile, ukatulusa moya; bupaki bwa Muña Bupilo bwa sepahala, bu talifisa ya sina kutwisiso. Li lakazeha ku fita gaunda, mane ku fita gaunda ye ñata ye kenile hande; limunati ku fita linosi ze lota mwa bulota bwa zona.’

Lisamu 19:7&10

‘Mu nepele lipilaelo za mina kaufela fa halimwa hae, ka kuli wa mi tokomela’

1 Pitrosi 5:7

‘Ba sino feza ku lapela, sibaka se ne ba kopani ku sona sa zikinyeha, mi batu ka mukana ba tala Moya o Kenile, mi ba bulela Linzwi la Mulimu bas a sabi.’

Likezo 4:31

‘Cwale, banabahesu, na mi lapela ka mukekecima wa Mulimu, kuli mu mu beele mibili ya mina, ibe sitabelo se si pila, se si kenile, se si kataleha ku Mulimu: ki yona sebelezo ye mi lukezi.’

Maroma 12:1

‘Na, ni mi kolobeza ku baka, ka mezi fela; kono ya taha mwamulaho waka, wa ni fita kwa mata; mi ha ni si ka lukela ku mu lwalela likatulo za hae. Ki yena ya ka mi kolobeza ka Moya o Kenile, ni ka mulilo.’

Mateu 3:11

‘Hakubacwalo, mutu hali ku Kreste, ki ya bupilwe sinca; za kale li felile, mi linto kaufela li fetuhile zen ca.’

2 Makorinte 5:17

Za kuñola

Mukoloko wa Maswaniso

Siswaniso

Likepe lafa halimu

Kalulo 1 likepe la
zibahazo

Kalulo 2 likepe la
zibahazo

p20: Kwana ya lizupa

p20: Bubali bwa
poselani

Kalulo 3 likepe la
zibahazo

Kalulo 4 likepe la
zibahazo

Kalulo 5 likepe la
zibahazo

Kalulo 6 likepe la
zibahazo

Kalulo 7 likepe la
zibahazo

Kalulo 8 likepe la
zibahazo

Kalulo 9 likepe la
zibahazo

Kalulo 10 likepe la
zibahazo

Kalulo 11 likepe la
zibahazo

Kalulo 12 likepe la
zibahazo

Butungi bwa Siswaniso

Sinepe ka Crabtree fa Unsplash

Sinepe ka Annie Spratt fa Unsplash

Sinepe ka Igor Ovsyannykov fa Unsplash

Sinepe ka PublicDomainPictures fa Pixabay

Sinepe ka cocoparisienne fa Pixabay

Sinepe ka Larry Li fa Unsplash

Sinepe ka Benny Jackson fa Unsplash

Sinepe ka Aman Shrivastava fa Unsplash

Sinepe ka Johannes Plenio fa Unsplash

Sinepe ka Jonas Verstuyft fa Unsplash

Sinepe ka Enrique Vidal Flores fa Unsplash

Sinepe ka Jeremy Yap fa Unsplash

Sinepe ka Jon Paul Witt, Isebelisizwe ka tumelano

Sinepe ka Jonatan Pie fa Unsplash

Sinepe ka Joshua Newton fa Unsplash

Kalulo 13 likepe la
zibahazo

Sinepe ka Aaron Burden fa Unsplash

MUTOMO 1:

Bupilo bwa Kala

Mutomo ki tuto ye tusa batu ku hula ni ku ziba mwa silikani sa bona ni Mulimu ni kuba susuweza ku tusa lilalo za bona. Ne inozwi kufa batu lisebeliso sakata zeo likona ku sebeliswa mwa libaka ze shutana za lifasi ki likwata ze shutana mwa lifasi kaufela. Mutomo ki kalulo ya libuka ze ne, yemwi ni yemwi ina ni likalulo ze lishumi ka ze talu lituto za sikwata.

Mutomo I konile ku noliwa ki baitomboli baba zwelela ma neku a shutana a lifasi, niku baka nyiwa niku tundululwa ki ba Dignity.

Mutomo 1: Bupilo bwa Kala i lelezwi bao babasali ba ba nca mwa tumelo kamba baba sina tumelo. Kuzwelela kwa makalelo a sina i etelela batu kwa makalelo a tumelo ni ku ziba Mulimu.

Muluswale fa hello@dignityonline.org.uk kamba +44(0)7340 573 937. Kwa tukelo ya makepe a luna ni litifo mu potele likepe la luna: www.dignityonline.org.uk/publications.

Lozi 1st Edition

Mupangi wa buka: The Message Trust

Siswaniso sa buka: Crabtree/Unsplash

www.dignityonline.org.uk